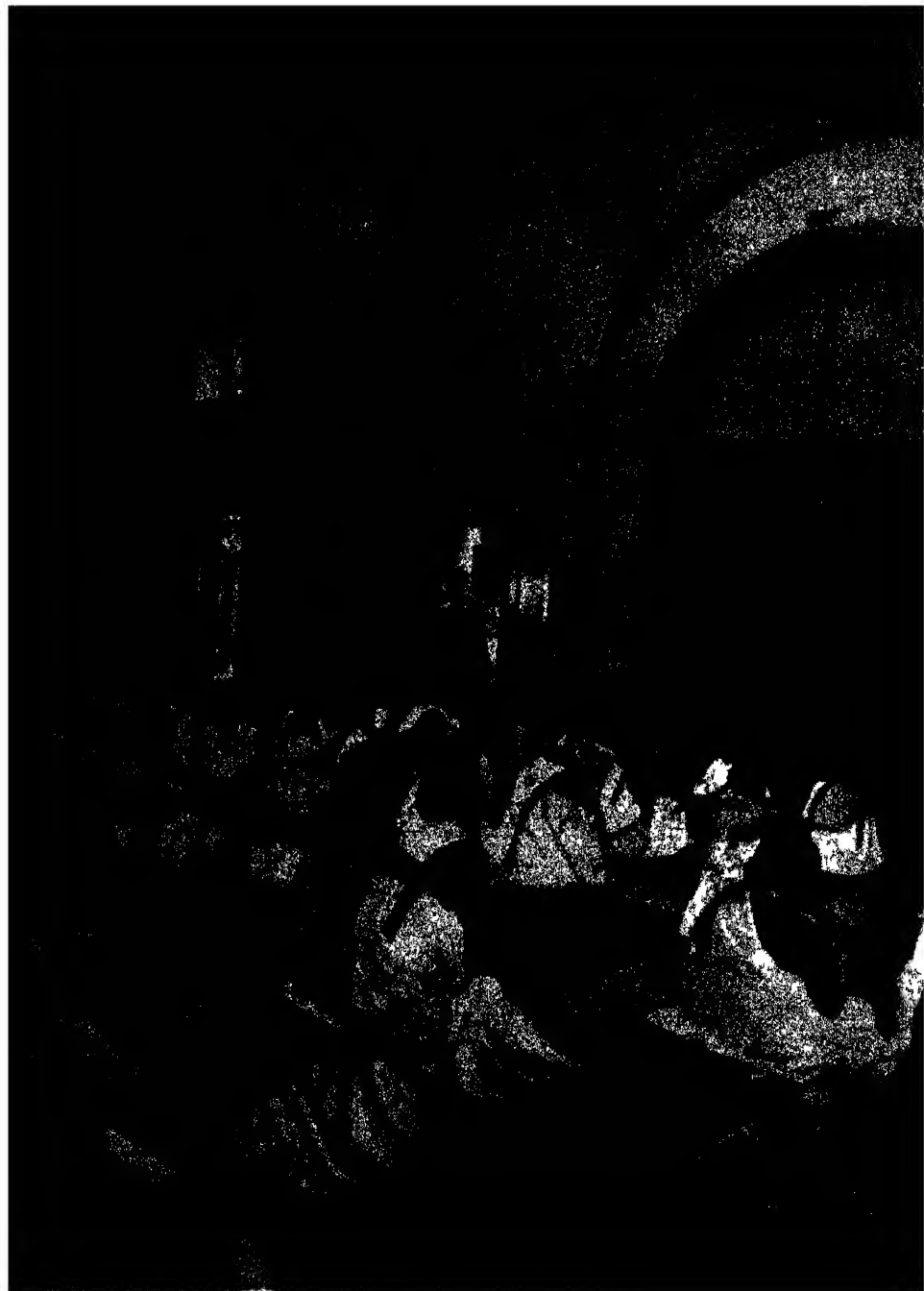

U JISU
KHRIST

U JINGSHAI

JONG KA PYR THEE

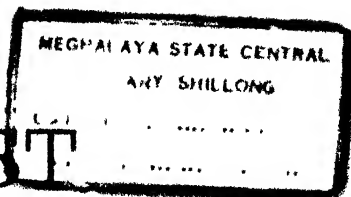
WILLIAM H. HALL

REFERENCE

Not to be Lest out

Ah Me Uba long ka jingshai jong ki jingmut kiba
 ithuh la Me ia ka jingim jong ki mynsiem kiba
 teit ia Me bad ka bor tong ki mon kiba shakri ia
 Me, tarap ia ngi kumta ban ithuh ia Me ba ngi lah
 ban teit ia Me da shusha sumta ban teit ia Me ba
 ngi lah ban shakri khlem tyaqhat ia Me ia Uba ban
 shakri ka long ka jinglaithud ia nana ia U Jisu
 Khrist Uba U Trai jong ngi.

U JISU KHRIST

U JINGSHAI JONG KA PYRTHEI

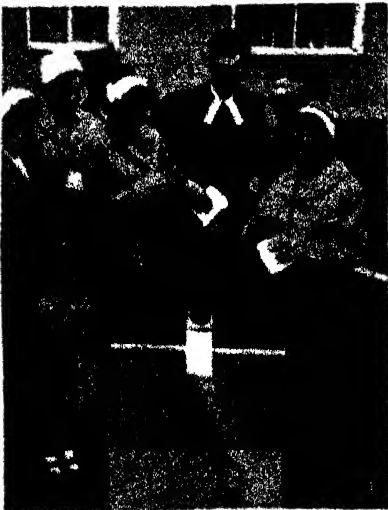
To ai, Ah Trai, ba kumba ia une u kpa ba la pyn-
 lwet la pynphriang halor ki lum bad haba la lum
 lang la pynlong uwei, kumta ba ia ka Balang jong
 Me yn iaum lang na kiba kut jong ka khyndew
 sha ka Hima jong Me, naba jong Me long ka bu-
 rom bad ka bor da U Jisu Khrist ha la ka rta.

Amen.

Library books will give you Joy for Long
 If handled carefully with clean hands.

KI BALANG HA BAROH KYLLENG KA PYRTHEI
 KIN PULE BNIAH PYNLEIT JINGMUT BAD DUWAI
 NA KA BYNTA KA ASSEMBLI KABA LAI.

Ka Kotrit na ka bynta ka Jungpule
bniah

Ka Aaseembi Balai jong ka Dorbar
ki Balang Shityllup ka Pyrthei

New Delhi, India,

November 18 - December 6 1961

KI JINGDON HAPOH

Page 5 Ka Sobjek Pdengbah "U Jisu
Khrist U Jingshai jong ka Pyrthei"

Ka Jinqiakren

Ka Khukhor (Phra ki jingpule na
ka Boihl)

Ka Lynti

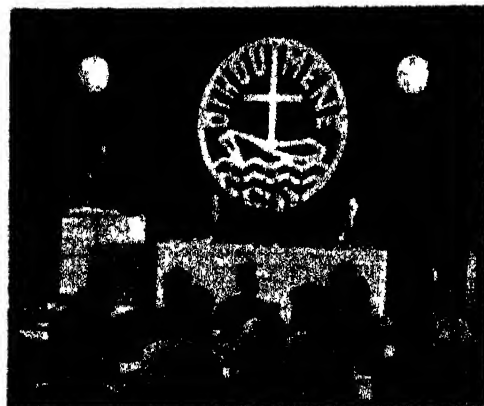
Page 47 Ki Bynta

Ka Jingsakhi

Ka Jingshakri

Ka Jinqialong kawei

Page 68 Ka Dorbar Shityllup ka
Pyrthei -Ka kam ha la ka jaka ha
ka jinqiadei bad ka jingiohi ba-
dei na ka pyrthei baroh lang

Baroh ki bynta ba la shim na ka Bai-
ble ki long na ka *Revised
Standard Version*

Ka Dorbar ki Balang Shityilup Pyrthei ka kyrpad sa ka jingiadonlem jong phi ha ka Assembly kaba Lai jong ka Dorbar (ki Balang) Shityilup Pyrthei ka ban long ha New Delhi, India ha u November 1961

Sngewbha ban shim ba kam da mut eh ia ka jingdon lem jong phi ha ka met Ka inqbah Vigyan Bhavan ha kaba ngin ia shem lang ka long kaba beh bha hynrei kam lah lehse ban ngiam jaka ia ki spah ki hajar jong ki dkhot jong ki balang sha kiba kane ka kotrit kan poi ha baroh ka bynta ka pyrthei bad ha kiba shibun bah ki kuen Kawei kaba ngi mut ka long ha ngi don kam ia ka jingdonryngka' jong phi ha ka inystem. ki jingda shim bynta lem jong phi ha da la la ha kane ka jingda Namu baroh ka jingthmu ban pynlong ka Dorbar ki Balang shityilup ka Pyrthei ka long ban pynrunia ki balang sha ka jingawad lang ban pynrunia ki balang sha ka jingawad lang ban shem ia ka in pynpaw kaba kham shai ia ka jingalang shityili kaba shisha jong ka Balang bad sha ka jingasyilok bad jingdrei lang ha ka kam bad ka jingnakri jong ki. Ba i kine ki balang kiba nashem lang lyn rba ki nou ymiahmut ba la jied jong ki kidedon ka jingim ba shisha jong ki ha la ki jong ki balang jong ki kiba ha la ki jaka jaka ha ka jingmanebbet lang bad ha ka jing'rei bad jingim lang jong ki para khristan shynrang bad kynthei

JINGLAM PHRANG

Ki Paitbah Khristan bunsien ki ju kyli kum-no ha lah ban iapynnoi ia la ka bynta jong ki ha kane ka jingkhiih (jingialeh) jong ka Balang Khristan Shityilup Pyrthei jong kane ka juk jong ngi Hangne ka don kawei ka kaba Katba ka balang jong phi ka shinti ban pule bniah bad ban iatania (pynshai) ia ki sobjek pdeng jong kane ka kot-rit phi pynlong kam ia ka jonglong dkhot jong phi ha kane ka kynhun jong u paitlang jong U Blei kaba kynthup ia ka pyrthei baroh kawei Katba phi wad bad pyrshang ban sngewthuh thymmai ia ka jingkohnguh baiadei lang ia U Jisu Khrist U jingshai jong ka Pyrthei phi shem ei ei shaphang ka jingmaian ba donburom jong kiba bun rukom ki jingai ba kynja myn-siem kiba u buh ne ai hapoh ka mynsiem. Phin iohi ia la ki jong ki kam ha ka jingidei jong ka jingkhoh badei lang ia baroh kawei ka Balang jong u Khrist

Kumta kane ka long ka jingkhoh sngewbha ba shisha bad namarkata ngi pynkut da kaba ong :

Sngewbha jubab da kaba pule lyngba bniah ia kine ki pei bad phah ia ki jingrai jingmut ne jingshem jong phi sha ka jaka ba hakhlieh ba pyniaid ia ki kam ka Balang jong phi.

*Sd/- W.A. Vissert Hooft,
General Secretary,
World Council of Churches.*

U JISU KHRIST

U JINGSHAI JONG KA PYRTHEI

KA JINGIAKREN

"Nga long u jingshai jong ka pyrthei, uta uba wanluat ianga un ym iaid ha kaba dum, hyntei un ish ka jingshai jong ka jingim." Kane ka long ka jingpynba kaba phylla. Ka ai ia U jisu ka jaka kaba kyrpang la ka jong kum u jingshai jong ka pyrthei. Ym tang katta, ka dawa bad ka pynskhem ruh ia ka bor jong U halor ka pyrthei, ka bor ban ai ka jingim ia u briew. La ka long shusha ka jingdawa kaba phylla, pynbau U Khrist Uba im U dang iaidawa hi ia ka. Kaba dei ban pyrkhat kam long ia kaet ha ki briew ki ong shaphang jong U, hyntei ha U hi kum U. Trai U ba ia-im sha ki bympukut U dang ia ieng ha khmat uwei-pa-uwei bad U dawa ia kane. Ki briew ki pyrsbang ban klet ia U hyntei kane ka jingdawa ka ia sawa thymmai ha ki shkor jong ki. La ki pdiang no kim pdiang, U ia khot sngewbha ia ki briew ban sakren bad U ban pyrkhat ia kane ka jingbaha.

Hano U kren ia kine ki ktien? Ha ki briew baroh kein; ki briew kiba khleh ka sngi ki leit sha la ki kam ki jam, kiba im na kawei ka

sngi sha kawet pat. Ki briew baroh, la ki im tang ia lade bad la ki kham
 ki kti; la ki long kiba im suk ne im shitom, la ki long kiba angewthait
 bad angewsohat bad la ka jingim. Baroh ki jait briew, bartewspah bad
 baduk, ki nongrep bad ki nongbylla sngi, ki khyannah ekul bad ki shipai,
 kito baroh kiba khot ne ki hym khot ia lade da ka Kyrteong jong U.
 Baroh ma ngi ketu, kumne kumba ngi long.

Shaphang ka subjek kaba kumno U Khrist u khot ia ki briew ban
 lakren bad ban lasyllok bad U? Shaphang U Khrist kum U Jingshai.
 Kane ka ktien jingshai ka long ka ktien kaba ngi ju pyndonkam man la
 ka sngi. Ka jingshai bad ka bor ki long ki hortynrai jong ka pyrtbei hi
 ha kaba ngi im; khlem ka jingshai jong ka sngi ka jingim hi kan aangeh.
 Bad namar ba ka jingshai ka long ka bor-tynrai, ngi ju pyndorkam ia
 kane ka ktien-'jingshai' ka kiwei pat ruh ki jingmut nalar ka jingmut
 tynrai hi jong ka. Ngii ju kren shaphang kaba ioh jingshai ha ki kam
 kiba ngi iakynduh jingeh bad kiba pyndum buit ia ngi, bad habe ngi
 don hapdeng ka jingdum kaba ngim lah ban tip lane tobi ia ka lynti sha
 shuwa jong ngi. Ka jingshai ka long ka dak ia ka jingkoit jingkhiah, ka
 jingletlulul bad ia kiei kiei baroh kiba ki briew ki kwah eh; bad kane ka
 long kumtu ruh ha ka Baibi kumba ha kiwei kiwei pat ruh ki kot.

Hato ka long shaphang kine kiei-kiei ba U Jisu U mut habe U kam
 ia lade ba U long U jingshai ka pyrtbei? Heold - bad em! 'Heold' namar
 U da pynpeit shisha ia kiba matlah bad U da pynkhiash shisha ia kiba
 pangkhrew; ho-old, namar U da ai shisha ia shibun ki briew ia kata
 kaba ki angrud bad ki thrang; bad 'em' pat, namar ym baroh ki briew
 ki lah ban ioh ia kata ka jingshai kaba ki kwah na U. Ia ki katto katne
 ki briew, kiba bun ha kiei kiei baroh kumba ki long hi, ia iathuh ba
 kata ka jingshai kaba ki mut ki la ioh ka long ka jingdum. Kane ka
 long kaba shisha wat mynta ruh. Ka jingshai jong U Khrist kam i ba
 ka long ka jingshai ia ki briew, bad lada ngi sdang ban ong "Nga tip
 ka jingshai ka dei kaci, bad ba U Jisu Khrist Um long kata ka jing-
 shai", tang katta ngi ia bakla bran na ka jingmut jong katei ka jingong.
 Ngim pat shahakkor ia U hyurei tang ia lade ne ia kiwei pat. Ka jing-
 dawa jong U Jisu kam long kum ka jingdawa jong kiwei pat, namarkata
 ka donkam ban da kham pyrkhat bad pynleit jingmut bha ia ka.

Mynta tharai ngi ngam kham jylliew, bad peit bha ba ka Baibi
 bunson ka kren shaphang ka jingshai habe ka thew ia U Biei hi. Ha
 kane ruh ka long hi kumba long kiwei kiwei pat hi kot. Ka long kaba
 shisha ruh ha kiba bun kiwei pat ki niam ba habe ki kdew ne thew ia
 hai kaci kaba kyna-Biei ki ju pyndonkam ia ka ktien "jingshai". Kat
 kum ka. Koran u Allah u long u jingshai jong ka huang bad ka khyndew;
 da ka jingpynpaw jong u u talam ia ki briew ba ka lynti ban pynpei sha
 ka jingshai jong u. Ha ri India ruh ia ki biei jong ki la ju jar kyrteong
 ka kajah ka rukom. Shina ia u 'lai Shiba, kom ban ai makam, u long "ka
 jingshai baroh sawdong kyllong, kumta ba ya ym don mano mano kakah
 lan ong, u don hangne da u don hangta". Ia uba Donbor-tam jong ka
 Vedanta, ia batai ba u long "ka jingshai kaba shai hi na lade". Ka niam
 Badhiat ka ong ba ka jinghikar u Buddha ka long ka jingshai kaba bah
 noh ia ka jinglam. Hato ngi lah mō-ban-toi jingshai na ki jingmut

jong kane ka ktien "jinghai" kiba don ka kine kiwei pat ki jait niam shaphang kata kaba U Jien U dawa ba U long!

Hangno ka jubab jong ngi ka dei ban long "Em". Ka jingdawa jong U ba U long U jinghai jong ka Pyrtai ka long da shisha ka jingdawa da U wan na U Biei hi. Hynrei U Biei shaphang U ba U kren ym dei ban engewthuh ba U long tang kum u jingthaw habakhlich tam eh la uba kiwei pat ki jait niam bad ki jingted pyrkhat briew ki la kwah eh ban kynjoh ban lakot sha ka jinglong jong U. Um long tang ka thymmai jong ka jingpynshai ia ki jingmut jingpyrkhat jong ngi. lymne ka jinghai jong U kam shong tang ha ka jinghikai shaphang ka lynti kaba ngi dei ban bud. Em, U long Uba hakhlich bad Uba khuid bad Uba la pynpaw ia la ka jon aka Kyrteong bad Uba la ai ka hukum ha u Abraham, ha u Moses bad ha ki Nongiatthulya. U la jiod ia ka jait-hynriew, Israel, na ka bynte ia ka jong ki jingthmu, kiba kyrpang. bad U la pyllait ia ki na ka jinglongmraw, U da ialam ia ki lyngba ka rikhlaw sha ka ri ka jingkalar da u rishot ding mynmiet bad u rishot lyoh mynsngi. Ki iakyndub ia U ha man ia ki dong ki lad jong kane ka lynti, bad wat la ki la lalah pyrahah ia U man ka por, ki ahem ba kim lah ban kyn-tait ia ki hukum jong U. Ym dei eh ba ki ki ithuh ia u, hynrei dei ma U Uba ithuh ia ki, naduh poh haduh bar, bad dei kane ka jingangew ba u u ithuh ia ki, kaba pynlong ia ki ba kim engew lah lait na u. Ka ktien jong u ka wan sha ki bad kim lah khlem da hap ban shahukkor ia ka, Kumta ki kren shaphang ka jingdon ryngkat jong u bad ki kum ka jingthaba ba pynmatlah ia ki khmat bad kum ka burom ba pynangewphieng; kum kaei kaei kaba kin nym dalah ban shah lynda ki la long ba ki la ahem ia ka daw babei ba u bat ahem ia ki kumta ia ka ki tti bad kata ka long namar ba u sumar sukher ia ki, la ki leit shano shano, ia ki don hangno hangno, bad la ki leh ia kano kano ka kam. Ha ki, ka jinghai jong u ka mut ka burom bad ka bor jong u, ka ktien bad ka jingthaineh jong u, ka jingbiter bamehding bad ka jingiaynei ba pynkhiah jong u.

Ngj lah ban tharai ba kane ka jingiatthuh jong ka Baibi ia uba kum uta U Biei ka long tang kawel hapdeng kiba bun ki jingiatthuh, bad kano kano na ki ruh ka lah ban long kaba shisha. Hynrei ka Baibi hi kam lah ban engewhun bad ka jubab kaba kum kane. Ki nongiatthulya jong ka, ki nongthawein jong ka bad ki apostol jong ka ki phia ba U Biei ki Israel U long tang ma U hi U Biei bad Uba ngim lah ban ienajor ia U badno badno ruh. Ma-U bad tang ma-U marwei Uba synehar ia ki bnong bad ka khyndew. Dei ma-U Uba la ong ha kaba nyingkong "Long ka jinghai" bad ka jinghai ka la long. Mynta U la sei kawel ka jait-hynriew nappeng ki khyrdong jong ki riwpoth jinglong ka Hipt ka shu long ba U dang pyntri kumjuh hi — ha la ka jong ka rukom tait hymlich ban shomphang — ia ka rukom jingpyntri kaba la sdang ba ka jingpynong bi — ka rukom jingpyntri ka ban pynwan ha ka la kaba bang jong U hi ia ka jingpynlong bathymmai.

Ki nongthoh jong ka Baibi ki phia bad lai phia ia ka jinglong pyn kyrpang jong kane ka jait-hynriew namar ba U Biei jong ka ruh u long nio phar kyrpang na kiwei pat ki Biei. Ia kane ka jingpynshai ba pynlong jong u Jien dei ban engewthuh ba ka long kum ka jingpynshai ia ka kane

U Blei la la ki briew, kum ka jingpynbna ia ka jingadang jong ka jing, pynlong thynmai. Ha kaba dawa ia lade kum u jinghai jong ka pyrthei, U Khun U Blei U pynpaw ahynna ia ka bor jong U ban pynha nga ia Uta U Blei Uba U ithuh kum ia u jong U Kpa. "Jar uba ia iohi ia nga, u la iohi ia uta U Kpa". U hi ruh u long u nong-lareal, ki briew jong U dei ki Isreal, bad ka ktien jong ki dei ka ktien jong U. U dawa ba ka jinghai kaba la wan sha ka pyrthei da U ka long ka jinghai kaba ka Hukum bad ki Nongathuhlypa ki ta kren na myubarin. Nalorkata ruh, kane ka jinghai kat kum ka jingdawa jong U ka don ka bor-beth pynlah ia ki briew ban long ki khun U Blei Kaba kum kata ka bor, kaba lah ym tang ban pynhai ia ka pyrthei sawdong jong ngi hynrei ka ban ngam bad pynkilla bak lyhak na ka bhangriew kaba shapoh, ka long ka jait jinghai kaba pher kyrring bad kaba phylla.

Namarkata, ngim lah bin batat ia ka jingtrei U Jisu tang da kaba ong ba U kren ha ngi, lano ba U m kren ia khuna bad ngi; la ngi tip ne ngim tip ia kata, U leh ei ei ia ngi, bad la ngi man ne ngim mon ia kata, U tip bad ithuh ia ka jinglong jong ngi nadong shadong. Kane ka jing-angaw ba don Uba tip bad ithuh ia ka jinglong jong ngi ka long lehse ka jingangaw-mynsiem bajllaw tam kaba u briew u lah ban don; hynrei ym baroh ki lah ban pdiang ne ngait uei uta uba ithuh ia ki. Kumta ka long kaba dei eh ia ngi ban pynkynmaw ia lade ba u dei da shisha uei bad aju u leh; da kumta te ngin sa kham lah ban pdiang-ne kyntait - la ka jingdawa jong u halor jong ngi.

Ka Jingphia Jingngait jong ki Apostol ka ong ba U Jisu U dei U Khun U Blei U Uba la pun na U Mynsiem Bakhuid bad ba la kha na ka Mari Theisotti, ia uba la sahnaphna da ka hukum u Ponties Pilat bad uba la leit hiar shapoh ka dupok, ia uba la pynmih pat na kiba iap bad uba la kiew sha bneng, uba shong ha ka kti kamon U Blei bad u ban sa wanpat ban bishar ia kiba lin bad ia kiba iap.

Da kumno ka belang ka lah ban phla ia kaba kum kata ka jingphia i Da kaba ka lum lang ia ka khuhor ki apostol bad ki jingiathuhpateng, ia kiba la alti pateng da ka jingiathuh ktien bad kumjuh ruh da ki jing-thoh Bakhuid; "Uba haba u long ha ka dur U Blei, um shym la niew eh ia ka ban bat ban long marryngkat bad U Blei, hynrei u la pynsuda-an lade, u da ahim ia ka dur mraw, haba u la jia long ha ka jingyriem ki briew. Te haba la sham ia u ha ka rukom kum u briew, u la leh rit ia lade, haba u la jia long uba kobnguh wat haduh ka jingiap, ho-oid, ka jingiap ka diengphna kein. Naba kumta te U Blei U la kyntiew eh ia U....."(Phil. 2: 6-9).

Ha ki gospel ia ka jingim jong une U Jisu la batat kham baiah shuh shuh: U Jisu U la wan na ka shoong Nasaret kaba ha ka ri-Galilea bad la pynbaptis ia U da u Ioannis ha wah Jordan..... U la sah ha ri-khlaw sawphew ngi, la pynshoi ia U da u Soitan..... U la wan han lalap ia ka khuhor babha jong u Blei..... U la hikai kum uba don ka khuiar..... U la labam latik bad kiba pop bad ki nongabrong ruh..... U ong ba baroh ki jingbam ki long kiba hit bad kiba khuid..... U ong ba kiba U Khun u Briew U dei ban shah shitom..... "Shim la la ka diengphna bad to bad ia nga"..... U la leit rung uba Jerusalem bad shapoh ka jingim.

..... U la bam la ka Jingshawai ka Niam ka Jingtait bad la ki pyarem
 ..... U la ong ha ki "Phi baroh phin hap (kylia dien) noh" ..... La die
 la U, la kom la U, la tian bishar la U, la rai pyarem la U, la kynyir bish
 bad la bynthjow la U, la sahnarphna la U, la tep la U ha ka Jingtaw .....
 Bad ha ka ang kaba lai (ka step Easter): "Phi lawad la U Jiau Uha na
 Nasaret! ..... U la mihpat".

Kumno ki Khristan ki pdiang la ka jingshai jong U Khrist ba la
 mihpat! Ki leh kumta da kaba pyndem la lade ha ka bor jong U. Ngi
 lah ban lohi kham shai mynta kaba kumno kane ka bor! Ki briew ki
 wan aha U bad ki loh jingkhiah haba ki pang, ki loh jingtingen haba ki
 khualai, ki thait bad long marwei, bad ki loh jingkmien wat tang ban shu
 iaden bad U. Hynrei U lah ruh ban long uba eh pyrkhing: Um pyndem
 haba U pynrem la kano kano ka jinglong khim mynsiem, ka jingkhwen
 bad ka jingarsap kane ka long ka jingshai kaba thang kum ka ding ha-
 ba u bishar pyrshah la ka pop Pynban Um ju wai noh na kaba angew-
 lem iano iano ruh kiba donkam la ka jinglarap jong U: kane ka long ka
 jingshai jong ka jingieit jong U. Bad haba U lap pat kane ka la long
 ka jingbushar pynrem kaba eh tam kaba hap halor kiwei pat ki briew:
 ha U newkor la ki katta katta kat haduh ba U la kloi ban shahlap na-
 mar jong ki, katba ki pat kum mon ban lap na ka hynia jong U. Hynrei
 kane ka long tang ban pynpaw la ka jingieit jong U la ki: kumta halor
 ka Diengphna ka jingshai jong ka jingbushar jong U, kaba pynpaw ha
 ngi la kaei ba ngi long, bad ka jingshai jong ka jingieit pat kaba pynpaw
 ha ngi la kaei ba U pyrkhait ba ngi donkor ha khamat jong U wat la ngi
 long kiba kumno kumno, kine baroh ar — ka jingshai jong ka jingbushar
 bad ka jingshai jong jingieit — ki la tyngshait lang tang kum kawai
 ka jingshai kaba phyrnai kaba ha kahuh ka por ka bishar bad ka pynna
 ruh la ngi Ka jingshai ka pynpaw shynna la kiei kiei baroh kumba ki
 fong hi. Ha kane ka jingshai ngi lohi ym tang la lade hynrei la kiwei ruh
 ki para briew kumba ki long shisha, bad ngi tip ba la ki ruh kum la ngi
 lah ban pdiang angewbha bad ban pynkylla dur da U. Ngi lah ban kylla
 long kiba pyrkhait kit khia shaphang jong ki kumjuh kumba U la leh.
 Ka jingshisha ba ngi lah ban leh kumta ka pynangewphylla la ngi, bad
 bunalen ngim lah, hynrei la kumno kumno ruh la kane ka jingshai ba-
 thymmai jong U la pynshat ha ka pyrthai sawdong jong ngi. Ngiadang
 ban lohi kumno ba U shim bynta lem ha ki jingangnud ba kynja-briew
 baroh ban lohi la ka jingshai, bad pynban U pynkylla dur la ki baroh.
 U lam na ka bynta ka Jerusalem, hynrei na ka bynta la lade hi Um kwah
 ba kiwei pat ki angewsynel lem la U. Kaba kham angewphylla shuh
 shuh ka long ba, ka jingshai jong U ym tang ba ka pynlong la ka pyrthai
 sawdong jong ngi kum kaei kaei kaba thymmai; hynrei ka pynlong la
 ngi bi ruh kum kiei kiei kiba thymmai. Mynshuwa ngi la long kiba mat-
 lah; hynrei mynta ngi lohi. Kaei kaba ngi lohi ka long ma u ha kiwei pat
 ki briew; bad wat, la kane ka imat kum ka bym lah long, ngi lohi la U
 la lade ruh.

Ha kane ka ruk-an ka jingshai jong U ka dang lai-tyngshait; ym
 bad ka jingshai jong kiwei pat ki briew kiba khaw, tyngshait jingkhiah
 jong U. Hynrei ha u hi bad ka long kumta namar U la aiti wai la lade na
 ka bynta kiwei pat bad U dang lai-aiti ruh la lade ha ka Mat jong U, ha

Balang U la xi ha ka Balang ia ka bor jong U, U Mynsiem Bakhuid, bad U la pynkhameti ha ka ia ka jingpyntrei ia ka jingpyniasuk. (Ki Kam. i bad 2). Ha ka pyrthei jong ka jinglutom bad ka jingdum, ia ka jingjop thiaw jong u lah ban ioh lyngba ka Balang Ha ki briew kiba la shahshukor lade bad kiba la duh jingkyrmen na lade hi, ka khubor ba jop jong ki apostot bad ki nongathuhtypa ka wan lyngba ka Balang. Ka jingshakhi jong ka Balang ha man la ka juk, kyntup ia ka jong ngi ruh mynta, ka long ka jingsakhi jong ki "reuwkhud bad ki martyr kiba, da ka bor U Mynsiem Bakhuid kiba lakdiah kpu lang ha kawei ka Mie j bad ia kiba la khing na ka jingdum sha ka jingshai baphylla jong U. Ka long ka jingekti jong U. Tawoh la kylleng ka pyrthei kiba iasoh kti lang ban pyrtia ia ka jingpyrtia ka jingutah jong ka Balang. "U Jingshai jong ki jingshai, U Blei U ha tang na-U hi U Blei".

Ka long kaba jom ban shu kren ia kine kiei kiei bad kaba eh ban im da ki Sphera bali ki jingartatien bakynja briew bad ki jingpyndonkam bad ah bun ki dur jong ka jingiet-lade ki pynmatlah ia ki briew. Kum a ki Khreir ki dur ban mynjur ba la ki pynlong ia kine ki jingdawa kiba palat briew hynrei ki dang shu sah hi ha ka longbriew kum kiwei pat, lada pynren ia lade tang na kane, ba U Trai jong ki U la buh ia la ka kti halot jong ki bad Un ia kyrshan bor ia ki. Ban pdiang ia ka jingdawa jong U ka long kaba eh shaha namar ka jingbym ai jaka ia kiwei pat (ki jingdawa) dei tang da U hi ba ki briew ki lah ban ioh ia ka jingshai jong ka jingim. Hynrei kane ka long ruh laba eh ban shgewthuh namar ka jingkyllum lut jong ka ia baroh, u la iap na ka hynia ki briew baroh. Ka jylli jong ka jingiet jong ngi ka long tang kat i phugit haba ianujor bad ka jingiar jong ka jingiet jong U. Ia kito kiba pihang bad shanah lut ha ka jingdawa jong U ka pyrthei ka don shibun ki jingeh ban pynwit ia ki hynrei ka ai ruh kyrhai ki kabu ba kin iaid ha ka jingshai jong U, kat shaba kata ka jingshai ka ia kynduh bad ka jingdum.

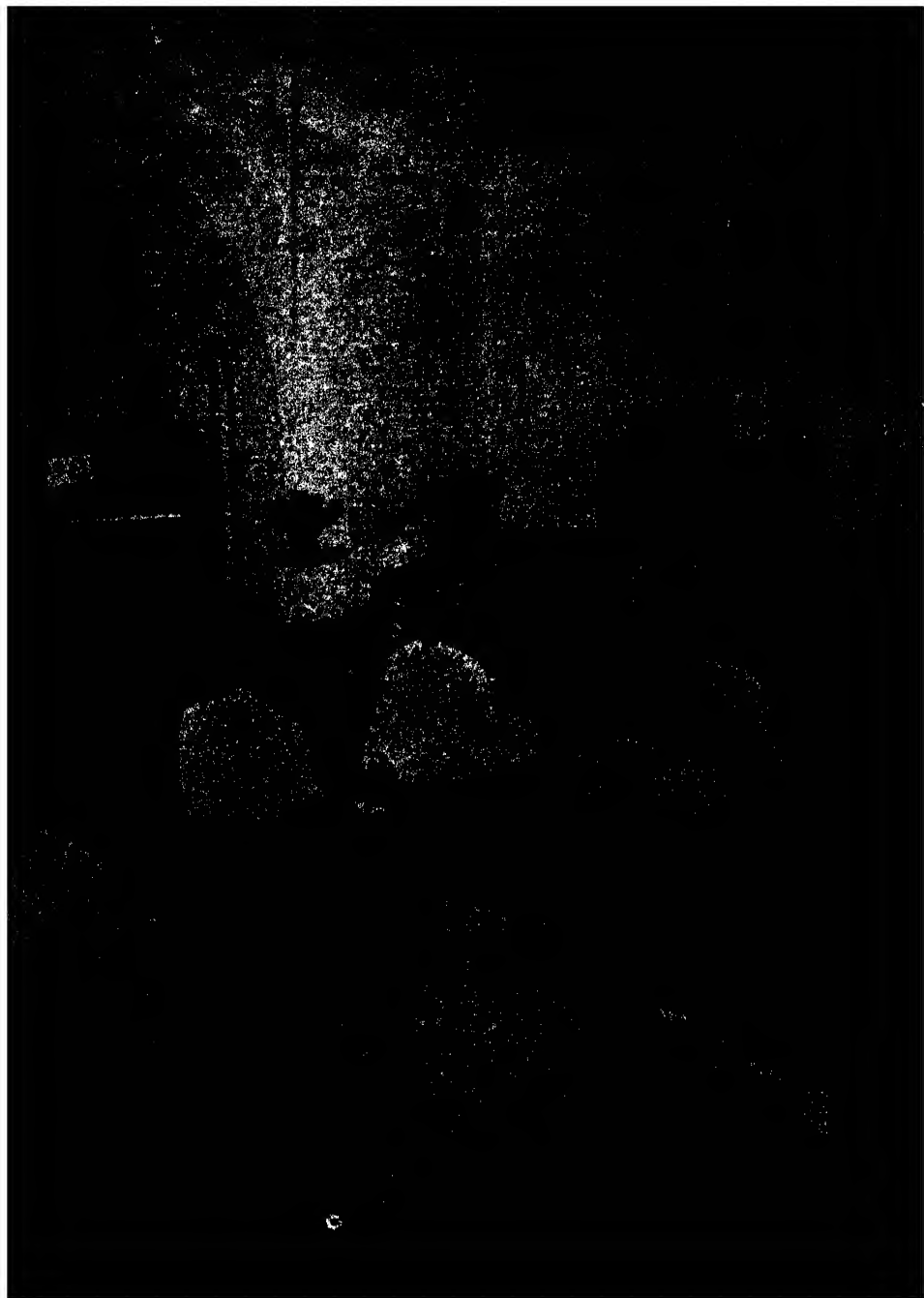
Hangno te ha ka pyrthei kaba mynta ngi iohi ia kane ka jingdum! Ngi iohi ia ka ha ka jingkhualai bad jingengewsih jong kito kiba shahshitom; ki khun kiba la duh noh ia la ki jong ki kmie ki kpa bad kiba khlem ing khlem som, ki nongphetwir kiba khlem jingbam, bad baroh kiba shah banbeifi. Hapdeng jong ngi don da ki milian ki briew kiba ia ki dohnud la ai bih da ka raibi jong ka pop, kiba khlem ioh jingmap, bad khlem jingpyniasuk. Ah! bun naki ki la iohi ba ia ka jingkhang ba la plie rynchang ba kin rung sha ka lawei, la khang khyrdep ha pyrsah ia ki hi. Ah! bun ruh ki khynsiuh da ka jingengewtriem ban peit ha ki lanot kiba paw ngut-ngut nget-nget na jingai! Bun ki briew, la marwei marwei, kum ki kynja bynriew bad ki jaidbynriew ki ia kynduh bad ki mad ia ka jingdum ha ki bun ki dur bad ki rukom bapher bapher jong ka bad da kita la pyekhyaniuh ia ki. Ka jingshai U Blei ha U Khrist ka pyni shynna ia ka jingshisha kaba tyngkrein ba u khun bynriew shitylap u shah eh et shukor ha ka jingdum tliw tliw jong ka jingserong thala, ka pop bad ka jinglap. Hynrei kata ka jingshai ka lah kham palat ban ia kane: lyngba ka jingsahahitom ha ai ia ngi ia ka jingkhem (bad jingahgain). U Jiau Khrist U pynlong kaju ha lade rynchat bad kiba duk, kiba shah banbein bad shah kyntaitbein, bad ka Balang kaba long ka

met jong U ka dei ban leh ia kaju. Haba ka leh kumta, kane ka jing-shai ka naag kham tyngshain kham tyngshain hapdeng ka jingdum kaba don baroh sawdong jong ka. Ha kakhyllipmat jong ka jingdum U Khristan u iohi ia ka jingkyrnat ha kaba ka pyrthet ka iohi tang ka jingdum euda, u lah ban iohi ia ka jingshai.

Ka jingkylla ruh ka jia khyndiat khyneoit kaba ka pyrthet ka khot ka jingshai. Kum ban ai nukra, ngi iohi sawdong jong ngi ia ka jingleid atet shaphrang jong ka jingraleh pyrahah ban pynduh ia ki jingpang, ia ka jingduk bad ia ka jinghoit, ka jingshainah markylliang kaba nang kham paw hapdeng ki jaidbyntow jong ka pyrthet, ki jingialeh ban lait na ki jingshaitch-mraw, ki briew ha man la ki jaka ha la pynkhih da ki jingithah-maw ia ka lawa ba kham bha. Da ki mihan ki briew ki loh ka bynta kaba kham khraw na ki soh jong ka khyndew bad na ki jingbha kor jong ka jingnang jingstad pyrthet. U Blei Nongthaw U lai-theh kyrbai ki jingnei ha la ki jong ki jingthaw, bad kito kiba pyrkhait kithkha ia la u para briew, bad kito kiba teng ha ka hang jong kiba lulul bad kiba duk, zim lah khlem da engewnguh ia U namar kane. Kiba kum kine ki jing-laid shaphrang la kumno kumno, ym lah, ban shu pdiang da kaba kmen kum ka jingwan jong ka jingshai myntep. Ka jingtip bathymmai ka pynmih ruh ki jingma bathymmai. Ki jingidei ba kham iajan hapdeng ki jaidbyntow bunsien eh ki pynmih ki jingiapher jingmut bad jingialeh bathymmai. Ki jingkhiih ban lait na ka jingshah-tehrmaw bunsien ki pynmih kiwei pat ki rukom jingban-bein. Ka jingroi apah da kaba jem ka lah ban pynkiet ia ki briew ha bunsien ki loh ia kata ka apah da ka jingthom bad jingkhniot bor ia kiwei pat, ka pynlong ruh ia ki ban long ki nongiada tang ia kiei kiei la ki jong, bad ka sur matlah ia ki khmat jong ki ban iohi ia ki bynta ba kham jylliew jong ka jingim, lano ban pyrkhait ia ka jingshatom jong kiwei pat. Ha kane ka rukom ki jingwan bad jingroi kiba paw ha ka niatori ka pyrthet ia kiba la pdiang engew-bha kum kiba wallam jingshai, ha ka jingshisha, ki wallam bad ki ka jingdum bakhrav. Ka long kaba eh shibun ban ruid-pud hapdeng ka jingshai bad ka jingdum; kata kaba ngi tharai ha ka long ka jingshai ha ngi ka lah ban long pynban ka jingdum, bad ka jingdum ruh kaba khraw katta katta. Hynrei kane ngi tip ba U Trai baim U ieng ha uta u pud, U da pynkyl'a, ia ka miet sha ka ngi. U pynshai kdar ka mut aie ban long u briew namar dei tang ma U hi Uba la rung da lade sha ka jinglong jingim u briew ha baroh ki kynrum kynram jongka bad U la pyndep janai, hapdeng jong ka baroh, ia ka jingkohnguh kaba U Blei Udawa.

Ka jaka ha kaba ngi shong ka long ka jaka ha kaba U hukum ia ngi ban sakhi ha ka pyrthet bad ban shakri ia ka pyrthet. Dei hangne ba U ong: "nga la buh ia me ban long ka jingshai ki Jentil, ba men long ka jingpynim shaduh kaba kut ka pyrthet" (Ki Kam 13:47). Haba la pynkhamti ia kane ka kam ka ngi mynta, ngi kylla long ki nongkranbail pyrahah ia ka jingshai, lymda ngi shah hikai shawa ia lade da U shawa ba ngi pyrehang ban hikai ia kiwei pat. (Rom 2: 21-24). Kane ka lah ban mut tang ka jingshahakur thymmai ia ka Kien jong u ba ka jing-theh Bakhaid bad ka jingpdang thymmai ia ka jingdumyngket jong U ha ki jingjia ba kyrbai jong kine ki ngi.

KA KHUBOR

KA JINGPULE BNIAH KABA NYNGKONG KA BUROM U BLEI

ESEKIEL 1 , JENESIS 1 : 1 - 4.

Pala Esekiel 1

Kane ka lynnong ka long ka jingithupaw is ka jingpynpaw is ka burom U Blei, ba is kdew da ka jingehai bathaba.

Nyngkong eh, ka lynnong ka kren shaphang ka jingwan-jogoh jong U Blei - 'ka jingwan-jogoh' kaba mut ka jingiekynduh ba markhmat lane ka 'jingwanrung hagdeng', namar harobor haba U Blei U 'wan jogoh is u briew, ka long na ka hynta ka kam ba mardor, la ka long ban bishar pynrem lane ban pynim. Ha kane ka rukom U Blei U trai de U loh ei ei ha man la ki jingkylla ha ka history - u Moses ha Sinai, u Eljah ha Horeb, U Jieu ha u lum ka Jingkylla-dur, ita i kynhua barit ha ka kamra kaba hanong ha ka Sngi Pentekos (Eksodos 19, I Ki Ryipen 19, Mark. 9, Ki Kam 2. Ianujor had ka jingbatai barim jong ki Jiu is ka Pentekos. Eksodos 19, Hab. 3 Salm 29 bad Eksak. 1)

Kaba ar pat, kane ka jingwan-jogoh da ka jingehai bathaba ka don ha ka ka jingpynpaw kaba donham katta katta — ka pyrtai bi baroh kawai ka long ka lynngha trai jong U Blei, Naduh ka jingpynkylla

thymmai ia ka rukom synshar khadar hapoh u Syiem Josiah la shon jingmut jur eh ba dei tang ha Jerualem ba lah ban shem ia U Blei. Kumno te kine ia kiba la ringmraw kinshem ia U? Ki la shong hapdong ka jinglongkulinar jong ki briew bad hapdong ki blei jong ka Babilon (dk. 1). Ka Jerusalem ka don jngai da kispah mer sha lyndet ka rikhlaw bakhraw. Nalorkata ruh, ia ka templ la pynjot. Ha u Esekriel la ai ka khubor kaba ki briew ki donkam eh. U iohi ia ka khet U Blei kum ka kali kaba tyllun U la iohi saw tylli ki jingthaw baim ha ka dur kum u briew (dk. 5), bad uwei pa-uwei u la don saw ki khmat, saw ki thapniang (dk. 6). Marayndah bad uwei-uwei u jingthaw baim, la don ar ki shalyntem, kawei ka shalyntem hapoh kawei pat bad ha baroh sawdong ka lyngur jong kine ki shalyntem la don ki khmat baroh sawdong. Kine ki jingthaw baim ki kit ia ka ryusan kaba akhem bha bad halor kane ka ryusan la don ka khet kaba da u maw saphir, bad halor kata ka khet pat, ha khleh dub ia baroh, la don ka dur kaba bad ka jingshai bathaba Kane baroh ka mut ba kata ka khet ba la pynclart halor ka kali ka long kaba lah ban pynkhih ne pyntyllun ia ka katba mon. Ki shalyntem ki lah ban phai bad tyllun sha mihugi ne sha sepngi, sha shatei ne ehathio. Kita ki jingthaw baim ki lah ban her beit shakhmat kat shaba ki thew, shalor ki lum bah bad lyngba ki rikhlaw. Lada phi phim lah ban shem ia U Blei, U Blei hi u lah ban shem ia phi wat ha ka jaka ha kiba phim ju khmih lynti. La hangno hangno haba ki briew jong U Blei ki donkam ia U hangta U don.

Kaba lai, don ruh ka jingladei bad ka jingshai. U nongiathuhlypa u la iohi ia ka eriong ba ka wan na shater, ia u lyoh bakhraw uba pynmih ka thyllied ding; ka jingshai ba phyrnai baroh sawdong ia ka (dk. 4) bad hamar pteng hapoh kata ka lyngur ding don ka jingphyrnai baphalang, kaba kum u dewiong mehdng bad kum ki jingtheh-ding kiba bakiew iakiew iahiar iahiar (dk. 13) Ki shalyntem ki i khrik khrik kum ki phliah-ding baphyrnai kum ka rong u maw beril (dk. 16) bad ka lyngur jong ki ka dap da ka jingshai baphyrnai (dk. 18 ha ka ktien Hebrew ki la kylla bakla, 'kiba jrong' bad 'basyrkhei') Kane ka jingithuhpaw ka long baroh kaba thaba kum ka ding bad ka jingtyngshain kaba baroh sawdong ia ka ka long kum u simpyllieng ha ka ang slap. Lyngba kane ka jingtyngshain, kaba shitung lah ban iohi bad shitung pat ym lah ban iohi namar ka jingtyngshain bapalat, la mihpaw ka dur. U Esekriel um shym ong ba u la iohi ia U Blei hi; hynrei u la shu ong, kane ka la long, "ka jingi ia ka dur jong ka burom U Trai" (dk.28).

U nongiathublypa u la hap dem khryp da la ka khmat da ka jingsheptieng burom bad jingmane ha khmat kata ka jingshai bathaba jong U Blei. Hangno don ka jingshai kaba aba palat ka bor pyrkhat bad ka bor iohi jong u briew, ka jingshai ba shu mih hi ba palat liam kein, bym lah ban batai. Na kata ka jingshai la wan ka ktien, bad ia u nongiathuhlypa la bukom ba u dei ban kran ia kane ka ktien ha ki briew. U sakhi shaphang kiei ba u la iohi bad iohengew (2: 3; lanujor Isaiah 6: 8-9). Khmih bha (Ki Kam, 4:31) ba haba ki briew ki tang shu lohpdang ia U Mynsiem Bakhuid, kumne kumne ruh ki la sakhi. Kane ka la ju long barobor kumta. Naduh ka ang Pentekos, man haba ki briew ki iohengew ia ka Ktien, man haba ka Jingshai ka la rung bad pynshai ia ki Gehrud

jong ki, da ka jingahur ki la pynbaa kaei kaba U Blei U la loh na ka bynta jong ki. Ka Balang ka shanish tyli lut khoit tang ha kane ka ktien bad kane ka jingthuhpaw.

Pala Jeneas 1 1-4

Haba ngi phai sha ka Jeneas 1, ngi shem ia kine ki juh hi ki laitylli ki sojek Ka jingwan-jngoh U Blei ka pyrthei baroh kawei kum ka lyngkha trei jong U Ka Ktien bad ka Jingshai.

Kaba Nyngkong ka jingwan-jngoh U Blei ka pynmh ia ka jingbuh beit buh rytih ha ka jingpylong hi U Blei U la wan i bad da ka jingloh jong U hi U la pynlong ka jingbeit jingryntih na ka jinglong ba kynrum kynram U la pynakhlad ia ka ang na ka miet, ia ka khyndow na ka sabit bneng, ia ka ryngkew na ka duraw U la buh ki aom bad ki sanos, U la thaw ia ki kynja baum baroh, U la thaw ruh ia u briew. Da ka jingtrei jong U hi da lade U la "wanjngoh" ia ki kpa tymmen, U la pyllait mraw ia ki khun Israel na ri Ijpt, U la pynmh ki nongiathuhlypa bad ki syiem, U la phah ia la u jong u Khun ba la kha marwei sha kane ka pyrthei, bad mynta ruh U dang trei beit da lade hi ha la ki jong ki briew da U Mynsiem Bakhuid,

Kaba Ar: Naduh ba U Blei U la thaw ia ka pyrthei, ym don ka bynta jong ka ha kaba ka bar jong U kam paw ne kam trei, U laish ula iohi ia U Blei ha ka templ jong U, bad u la iohi ruh ba ka pyrthei hi baroh kawei ka dap da ka burom jong U (Isa 6 3) Ki bneng bad ka jong ki bneng hi kum lah ban ngiam ia U. (1 Ki Syiem 8: 27), katno lei lei kano kano kawei pat ka jaka

Kaba Lai Ka Ktien banyngkong ch ka jong U Blei ka long "To long ka jingshai". Ka Ktien U Blei bad ka Jingshai ki iatrei donbor lang, bad ka long kumta ruh barobor Da shisha U Ktien U long U Jingshai jong ka pyrthei (Ioan. 1. 1-9)

Ki Jingkylli:

1 Haduh katno ka jingngewthuh ia ka jingkhraw ka burom jong U Blei ka loh jaka ha (a) ka jingmane jong ka Balang, bad (b) ha ka jingahem-mynsiem jong ngi shimet shimet? (Kaek. 1: 28)

2. U Blei U la wan jngoh ia ia ki jong ki nongiathuhlypa bad ia ia ki jong ki briew ha ka rukom kumba ia kop pyrshah ia ki. Hato U wan jngoh ia ngi mynta ruh ia (a) ha la shimet shimet, (b) ne ha kaba ia im ia long lang, ba kajuha rukom? Da kumno?

3. Ka jingohipaw ia ka burom U Blei ka ju wan ryngkat barobor bad ka jingawa ktien kaba dawa ia ka jingkohnguh bad ka jingakhi. Ia ngi haangno ka jingiadei kaba dei ban don hapdeng ka jingmane bad ka jingtrei ka Balang?

KA JINGPULE BNIAH KABA AR

KA STEP PHYRNGAP

ISAIAH 9 : 1 - 7 ; LOUKAS 4 : 14 - 30

Pule Isaiah 9 : 1-7.

Ngì edang na ki briew kiba ahong ha ka jingdum, kiba da khmih lynti dik dik lano ba kan shai noh (khmih 8:21-22). Ka Testament Barim baroh kawel ka long ka jinglathuhkhana shaphang ka jaithynriew kaba lai-laid lyngba ki por ka jingjynjar, hynrei ka bym ju duh jingkyr-men ia ka lawei kaba phyrnai. Don barobor katto katne ngut kiba kubur hok shisha ba ki daw jong ki jingshit um jong ki namar ka pop jong ki hi bad ba kim lah ban shaniab ha lade ban pynbeit pat ia kiei kiei ba rok. Lymne kim shaniab ha ia ka nusib, lymne iehnoh da kaba shu pyn-dam ia lade ha ia ka jong ka kupar kumba la iapan la ka sugi. Ki la ngat ba U Blei hi Un wallam ia ka step phyrngap kaba thymnai, bad jati ba ka nang pynalem ia ka jingwan jong ka katta ka jingthrang jong ki la ka ka nang kham khaw.

Kane ka bynta ka phai dien biang she ka spah snem kaba phra S.K. (Shwya U Khrist) mynba la ka bynta kaba shatei jong ka ri Palestina la jop da ki nong-Asyria, ka por jong ka jingdum ia ki briew. Ia dei ban phiah ia kane la kumno kumno ha ki lei bynta.

(1) Ki dk. 1 & 2: Ka jingiathuhlypa ba la ka jaka puta ba la jop thma yn sa pyllait mraw pat. Ia kane ka jingkyrmen ia ka jinglatitud fia ka kti ki nongahun ym shym la pyndep satia. Hynrei ba u Math. 4: 12-16 la iathuh ba ngi ba la pyndep ia kane ha ka rukom ka bym don ba poi pyrkhat: ka jingshai bakhraw ka la wan ha ki briew kiba shong ha Galilea baba U Jisu U la leit ban shung ban sah hapdong jong ki.

(2) Ki dk. 3-5 Ka jinganguh ia U Blei namar ba U la wallam ka jingjop thiaw bad ka jingsuk sha la ki jong ki briew. Ka jingmut jong kane ka jingrwai kaba don ha kine ki dkhot kam da long barobor kaba shai. Ka dk. 3 lehze ka dei ban long kumne. "Me la pynroi ia ka jingkyrmen bakhraw. Mo la pynkhrav eh ia ka jingshad-kmen". Ka dk. 4 ka pynkynmaw pat ia ngi ia ka jingjop thma ba la iathuh ha Ki Nongbisher 6-8, ka dk. 5 pat ka iathuh ia ngi ia ka jingpynduh ia ki tuc iapom bad ki jingriam thma ynda baba ka jingsuk ka wan.

(3) Ki dk. 6 & 7. Ka jingrwai ba jop jong ka jingkyrmen shaphang ka jingkha bad ka jingthung syiem ia u Syiem bathymmai na ka Ing U Dabid, U ban synhar hok bad U ban wallam ka jingsuk bad ka jingman-bha kaba ianeh junom. Kine ki kyntien "la ai ia ukhun ha ngi" ki long lehze ka jingiathuh shaphang ka jingthung ia u syiem (ia kane ka rukom kren la ju pyndonkam ha ka por ba thung syiem: khmih Salm 2: 7, ka salm kaba kren shaphang ka jingthung syiem). Una U Syiem U don saw tyliki kyrteng "U Baphylla," "U Nongaylla", "U Blei Bakhrawbor", "UKpa ka Bymjukut" bad "U Syiem ka jingsuk". Ngilab banpyndepae kaeiw de kaba san, ia kaba la ju pyndonkam hunsien ia ki syiem ha Israel bad ia kaba la ju pyndonkam khamtam ia u nongpyllait-mraw u ban sa wan, bad ka long "Uba-la sleh jong U Trai, lane U Mesalah".

Pule Louk: 4. 14-30

Khadduh iawai, badien ka jingap slem bha, ka step phyrngab bashi-sha ka wan. Ia U Jisu Uba na Nasaret U Blei da la u jong U Mynsalem U la pynseleh ia U kum U Syiem u ban wallam ia kata ka ia ka jingkyrmen: (3: 22 ha kaba la shim ia ki kyntien jong ka Salm 2: 7). U long U Khun jong U Blei (4. 3), U Mynsalem U Blei U don ha U (4: 1, 14). Ha kaba edang U la lakynduh tang ka jingroi suda ha ka jingtrei jong U (4: 15).

Nangta U sa wan sha la shnong. U pule ia ka bynta na ka kitab U Isaiah (61: 1-2) kaba iathuh kumno U Blei U pynseleh ia la u jong u Shakri da U Mynsalem jong u hi ban wallam ka jingkyrmen, ka jinglatitud bad ka jingkhiab bha ha kita baroh kiba don ha ka jingyinjat. Kine ki la long k'edak ba la khmih lynti jong ka jingwan U Mesalah (Isaiah

Louk. 7: 19-23); ki la long kiei kiei kiba U Jiau U la leh, kat kumba la iathuh ha baroh ki gospel. Ka jingwan jong ka jingshai ka mut kane kein.

Hynrei ka mut shuh shuh ruh. U Jiau ym tang ba U pule na u Isaiiah 61; U dawa ba la kaei kaba u nongiathuhlypa u la kren hangno, U dang leh da shisha. Lada phi kwab ban lohi ia ka step phyrngab jong kata ka jingshai phi dei ban pdiang ym tang la ka jingiathuh ne jingpynbeitt shaphang ka jingwan jong ka, hynrei phi dei ban pdiang ruh ia U hi Uba la wan ban pyndep ia kata (ianujor biang Louk. 7: 23). Ki briew jong ka Nasaret ki tip ba U Jiau Um shym long u syiem uba phylla hynrei ha u long tang kum uwei napdang jong ki. Um idei satia kum uta uba lah ban pyndei ha lade bad ki jingkyrmen jong ki ia U Mesaiiah U long tang kum u luku lak hi. Lada ki briew ki la rai lypa shaphang kaba kumno kane ka jingshai ka dei ban long, kin bakla ban ithuh ia kajingshai ba shisha baba ka wan.

Shaphang kane ka jingshiha la batai shai ha baroh ki Gospel hynrei lehse shai bha kdar ha ka jingiathuhkhana ha la iathuh ha u Ioan. 9. Hangno ia u briew uba la kha matlah la pynpeit pat—la pynpeit ha un lohi ia ka pyrtter kumba ka long, bad ban lohi ia ka jingshiha, kaba long U Jiau hi. Ha kawei pat ka liang, ia ki Jiw kiba nang tharai ia lade ba ki tip lut shaphang kane ka jingshai, la pynpaw ba ki long pynban kiba matlah. Ha kito kiba ngeit ha U, U Jiau U wallam ka jingshai bad ka jingpynim, bad ha kane U pynpaw ia lade ba u long shitylli bad U Kpa (ianujor Salm 27. 1). Ha kito pat ki bvm pdiang ia U, ka jingdon jong U ka pynpaw ba kata ka jingshai kaba ki ong ki don ka long da shisha ka jingdom. Kane ka long kaei kaba U Ioannis u mut da ka jingbshar (Ioan. 9: 35-41 ianujor Ioan. 3. 16-21).

Ki Jingkylli:

1. Tharai lada ong ia phi ban kren na u Isa. 9 ha ka ri kaba don hapoh ka jingsynshar ki nongwei. Lum ki jingiathuh bad jinghem na ki kot khubor baroh kiba mynta bad pyndei ia ki bad kane ka lynnong.

2. U Mynsien U ialam ia U Jiau sha ka ri-khlew (Louk. 4: 1) bad nangta pat sha ki briew (Louk. 4. 14). Kumno ka Balang ka mad ia ka jingislam U Mynsiem ha kine ki por?

3. Kaei kaba la khang ia ki nong-Nasaret ban iaid ha ka jingshai U Khriat? Kaei kaba la pynbor ia ki ban pyrahang ban iaid ha ka jingshai jong U? Kumno kine ki iadei ia ngi?

4. Phi duh slu lada phi pdiang tang shaphang ka "Jingiathuh" (programme) kaba U Jiau u pynbna (Louk. 4: 18-19) hynrei phim pdiang ia ka jingshiha ba U U long ka jingshai? Kaei ka jingapher hapdang ka jingpynbna da U Jiau bad ka jingpynbeitt (lano ki jingpyrahang) ba kynja-briew ban tarap ia kiba shitem lano ban pynbna pat (pynthymmal) ia ka pyrtthei?

KA JINGPULE BNIAH KABA LAI

U SYIEM UBA LONG RUH U SHAKRI

ISAIAH 49 : 1 - 7; PHILIPPI 2 : 1 - 18

Pule Isaiiah 49 1-7

Ki Isreal ki long ka jaithynriew kaba shah jynjar Ba kaba kum kane ka jaithynriew kaba la shahshitom katta katba ngi tip na ka history jong ka, ka dang um bad ka dang sah ka long kaci kaci kaba engw-lyngnguh. Ka daw tynrai jong kane, ka la long baroh ka jingtrei kam-bah jong ka jingaiet u Blei kaba la pynmih ba ki briew ia ka jingngait ha U Blei ia ka hym lah shuh ban pynkhih, ka jingangewakhem bha jong ki ia la ka jong ka bynta kum u padilang ba la jied jong U Blei, bad ka jingkyrmen baim ia U Mesasiah la la kular.

Ia kane ka bynta kaba ngi pule mynta la thoh ha ka por ba ki dang don hapdeng ka jil glongmraw ha Babilon Haba peit bad haba kren kum ki briew, ka jingngait jong ki, ka jingkyrmen bad ka nusip jong ki, imat kumba ka la kut. Bad pynban na kane ka jingshah jynjar ba shyrkhei ia ka jingngait, ka jingkyrmen bad ka nusip jong ki la nang pynkyntiew bad pynjyliew da ki nongiatuhlypa kum une u nongthoh ia ki Jingrwai jong U Shakri (Isa 42 : 1-4, 49 : 1-7, 50 : 4-9, 52 : 13-53 : 12).

Ha kane ka bynta ngi pule ba u shakri u kren, hynrei um kren tang marwei (da lade ialade) bi Ha ka jingshaha u kyntu ia ki jaithynriew ka pyrthei ban ngap bad shahel kor bha ia ka jingiakren syllok jong u bad U Blei.

Haba shim lyngkot kane ka jingiakren ka thew beit ia ki sawtylli klei klei

1. *Dk 1-4* U shakri u iathuh bniah ia ka jingkhoh ia u, u da pynkut ba kane ka jingong kaba shai kdar jong U Trai "Me long u Shakri jong nga, ko Isreal, ba uba ngan ioh burom". La jied ia u da U Blei hi sha kane ka kam shakri wad naduh ka kpoh ka kmie jong u (ianujor Jer. 1 : 5; Salm 22 : 10-11; 139 : 13-16; Gal. 1 : 15), khnang ban long u saki uba im ia ka ktien U Blei — la pynlong ia ka shyntur jong u kum "ka waitlam banep" kaba don ka hor ban ot, (pynmong) la pynlong ia u ruh "u khnem ba la pynjlih" u ban dei beit ba ka ekum. Pynban ia uba "la buhrich khop" (la ong arsieu ia kine) ha ka rukom kaba melaun khnang na ka bynta ka ia ba la buh.

2. *Dk. 4 bad 5c.* U shakri hangne u mad ia ka jingangewakhem, haba u phai ban pyrkhut ia ka jingshah kyntait jong u nongiatuhlypa da la ki jong ki, briew ha ka ri ka jinglongmraw. (Khmih 56 : 6 bad

khamtam eh Lyn. 53). Hynrei ka-jingsheniat lut jong u ka la-long tang ha U Blei.

3. *Dk 5 abed, 6.* Hapdeng kane ka jingangewduh jingkyrmen bad jingshahkyntait, ka wan na U Trai uba U Blei bi ka ktien kaba kham angewphylla: "Ngan ai ruh ia me ban long ka jingshai ia ki jaid bynrlew bad men loh long ka jingpynim jong nga haduh kaba kut ka pyrthei".

4. *Dk 7.* To ha u shakri bym nang kren ei-ei shuh la wan ka jingithubpaw kaba phylla: U Syiem uba long ruh u shakri bad uba ha khamat jong u ki Syiem bad ki bakhraw bat: kin jeng bad kin dem kbrup. Da bad ha ka jingshah-shitom, une u Shakri u long Uba-la-jied da U Blei, uba pyndep ia ka kular jong u namar u long Uba laineh nakut sha kut.

Ah, kat kane ka jingiskren baphylla! U nongiathuhlypa hi u tih bha shaphang kata. "Uei uba la ngelt ia ka jingpynbna jong ngi" (53: 1). Ba uba kum une u shakri baahahsitom u lah ban long u Meesahat ba la kular, ka la long da shisha ka jingmian "ba la buhrich" da ki spoh snem tad haduh ba U Jisu U la wan.

Ha jaka pdeug jong ka Baibi U leng U Jisu U da pyndei ia lade kum uta u Shakri bad uba la U long U Khun bareit eh jong U Blei (Mark. 1: 11; Salm 2. 7 bad Isa. 42. 1) "Um shym la wan ban loh shakri, hynrei ban shakri, bad ban ai la ka jingim ban long ka jinglew-spah na ka bynta kiba bun" (Mark. 10. 45). Ha U, ka ia kaba biang ka la poi bad da ka jingim, ka jingiap bad ka jingmihpat jong U, ia kane ka jingkylli "Uei Une U Shakri" ia ai jubab beit shi ayndon — Jisu Khrist, U Trai hynrei Uba U Shakri. Bad ka jingpynbna ia kane ka khubor babha da ki brielw kiba long ki shakri jong u ka pynlong ia ka Balang, ki lereal Bathymmat kein. Ka jingelang jong ki lereal Bathymmat ka shong ha ka jingshisha ba ia ka jingkular balineh jong U Blei la pyndep lut khoit ha U Jisu Khrist, palat wat ia ki jingthmih-lynti jong u nongiathuhlypa.

Paul Philipi 2: 1-18

Kane ka Shithi u Paul sha ki Philipi ka long kaba dap da ka jingmen - ka long kaei kaei kaba kham angewphylla shuh shuh namar la ttoh ia ka mynba u la don ha ka ing-byndi. Hynrei namar ba u shew ia lade kum u shakri jong U Jisu, U Syiem Uba U shakri u angewkmen isat ha ka jingshahet byndi jong u namar kata ka ai ia u ia ka burom bad ka kabu ban iaoh bynta lem na ki jingshah U Trai jong u, bad ba da kata ruh u lah ban iarap lem ha kaba pynphriang ia ka Gospel (i: 12 ter ter). Kumta u ong bad u lai-ong ruh "To phin kmen noh ha U Trai" 3: 1) bad "To ia kmen noh ha U Trai" (4: 4).

Tang kawei kaei kaei kaba pyndaw ia u hapdeng kane ka jingmen — bad kata ka long ka jingithuh ia ka jinghymabait jingmut hapoh ka Balang Philipi. Kane ka bynta jong ka jingpale jong ngaha

adang da ka jingkyrpad bajur na ka byuta ka jingialong shityili: (dk. 1-4). "To phiu pyndap noh ia ka jingkmén jong nga", bad nangta kane ka apil ka nang kiew artet haduh ba ka poi ha ka kashari ba-ha-khlich tam eh ia ki Khristan: ka jingmut U Khrist hi (dk. 6). Kaba kumno kane ka jingmut ha ngi kaba long ruh ha U Khrist Jisu! Kam long "ka jingarong" (dk. 3). U Khrist "Um ahym la Biew eh ia ka ban bat ban long marryngkat bad U Blei" (dk. 6), katba haba iapyrhang bad U Adam ia u la pynshoi ban long kum U Blei (Jen. 3: 6) bad u la kner ia u soh na u dieng-adong. Um khmih tang ia kiei kiei "tang ia la ki jong hi" (dk. 4). U la "pynsuda ialade, u da ahim ia ka dur mraw" (dk. 7). Um pyrkhbat eh "tang ia ka Manga" (dk. 3), hynrei "U la lebrit ia lade" bad U la jis long "Uba kohnguh haduh ka jingiap" (dk. 8). Naba kumta te "ia kyntiew eh ia U" (dk. 9), kumta ba u thylliej baroh un ioh "phia ahynna ba U Jisu Khrist U long U Trai" (dk. 11).

Kine ki dk. 6 haduh 11 ki pyni ba ngi ia ka jingrwai ka jinglaroh bad jingkyntiew burom ba la rwai da ka Balang ha ki ngi u apostol Paul. Ka pynpaw U Blei U long uba kumno bad kumno u brier u long bad u dei ban long. Ka aynshar ia ka jingmut jingpyrkhat jong u Paul shaphang ka Balang bad ka kam jong ka. U apostol Paul u bud-dien ia kane ka jingrwai da ka jingkyntu "Namar kata ..... to trei dep noh ia ka jingpynum jong phi hi da ka jingtieng bad jingkhynsiuh; namar dei U Blei Uba trei hapoh jong phi ..... ba phi ioh long ..... kum ki jing-shai ba ka pyrthei" (dk. 12-14). Ka jingkohnguh jong U Jisu Uba U Shakri haduh ka jingiap ke la pün jingtieng ia ka kharai bah ka jing-pyniakhlad ia u brier ba la hap bad ba la ngop ba ka pop ba u lah ban poi pat sha "Ka burom U Blei Uba U Kpa" (dk. 11) Ha ka jingiasoh baim bad ia u jong U Trai ba la kyntiew burom, ngi lah wat haptieng ki jingshahshitom hun jait, ban trei bad pyndep hok ia kiei kiei baroh ba la buh bad dawa na ka longbrier ha shieha jong ngi.

Ki Jingkylla.

1. Ha kane ka rukom ba "ka jingmut ha phi, kaba la long ruh ha U Khrist Jisu", kaba long ka jinglakloi monangewbha ban shah-shitom bad ban iap ruh, ka lah ban long ka thymmei jengka jingkmén ia ngi? (Kum ban ai nukaa, peit Isa 49: 5-6; Phil. 2: 9-11; Heb. 12: 2-3).

2. La khot ia ngi ban im kat kum kane ka "jingmut" bad kumta ban tyngshai kum ki jingshai ha ka pyrthei. Hangno don ki jingduna bad ki dak jong ka jingjop ha ka jingim ka Balang jong phi? Pyrhang ban jubab ia kane da kaba shum ia ka Phil. 2: 3-5, 14-15 kum ka nongrim.

3. Kumno ka jingngeit jong ngi ba U Trai Uba U Shakri ka pynkylla ia ka jingpyrkhat jong ngi shaphang kumno ban pyndonkam ia ka bor bad kumno ban ioh ia ka jinglaitluid?

4. U brier barobor bad ha kylleng ka pyrthei u kwah ban ioh ia ka jinglait na ka jingshahshitom. Kumno kane ka khubor shaphang une U Syiem Uba u Shakri ka lah ban pynhun ia kaneka jingangnud ba-kynja-brier!

KA JINGPULE BNIAH KABA SAW

KA JINGSHAI JONG KI BRIEW

IOANNIS 1 : 1 - 18

Pule Ioannis 1 : 1-18

Ka Gospel u Ioannis ka kren shaphang U Jisu Uba na Nasaret. Ka ktien lamphrang (ba kane ka Gospel) ruh ka kren shaphang jong U. Ka ialam beit ia ngi pat sha "kaba mynnnyngkong", kumba la iathuh ha ka kitab Jenesis 1. Kumba ka long kaba shai kdar ba ka jingim jong U Jisu ha ka pyrthei ka la edang ha ka por kaba ngi tip thikna bha ha ka histori, kumta ruh ka long kaba shai kdar ba ha kaba mynnnyngkong U la don bad U Blei. Kane ka ialam ia ngi sha ka jingmalan jong U Blei kaba ym don mano mano ba lah ban sngewthuh janai. Kane ka bynta jong ka jingpule jong ngi mynta ka kren da kaba sngewburon eh shaphang kane ka jingmalan. Hynrei pynban U Blei Um isisah ka jingmalan kaba dum. Dei tang ha U Jisu Khrist bi ba U la pynpaw isalade bad ba U la wan ban shong ban sah hapdeng ki briew U leh kumta da kaba U kren ha u briew da ka jingim bad ki ktien jong U Jisu. Ki ktien jong U ki long ka jingim ia kito kiba shahakkor ia U.

Dk. 1-5 : Ka Ktien — Ka Jingim — Ka Jingehai

Dei ka ktien jong U Blei kaba la thaw la pynlong la ka pyrthel (Jenezis 1). Dei tang da kata ka Ktien ba ka pyrthel ka dang neh bad ka long kumbe kumba ka long. Khlem ka Ktien U Blei ym don Jingim la u briew. Ki apostol ki ahem la ka jingshisa jong kane da ka jingiasoh bajan eh jong ki bad U Jisu. Ki phia la kata ha ka pyrthel bad ki kyli la ngi la ngi la ioh Jingim ne em lyngba jong U.

Kan long kaba myntoi ahilun eh la ngi lada ngin kham pyrkhath pynleit jingmut bha shaphang ka jinglader hapdeng ka Ktien, ka Jingim bad ka Jingehai. Ka Jingim bad ka Jingehai kim long ki jingpyrkhat ki bynsbai kiba pynpaw la kiei kiei kiba iapher iapher ba uwei-pa-wei na ngi. Uta uba iohangew la ka ktien jong U Blei uba im ha U Jisu u lah ban ong: Mynta ahisha te nga tip nyngkong nyngahap ka mut au ban don ha ka Jingehai bad ban don ka Jingim. Ym dei da ka jingpyrkhat 'riewblei lano da ka kam babha ba ngi lah ban ioh la ka Jingim bad ka Jingehai. Ka jingpyrkhat 'riewblei bad ka jingleh (na kam) babha ki long tang ki dak ba ngi la ioh pdiang la ka Jingim, hynrei ka tyora jong ka ka long ha ka Ktien U Blei.

La katno katno ki briew ki thrang ban ioh la ka Jingehai bad ka Jingim, kim da mon eh ban pdiang la kine na U Jisu. "Ka jingehai ka shai ha kaba dum". Ka jingmatlah bad ka jingshun ki salam sha kaba sahnarphna la U Jisu. Dei bangta ba ka jingdum jong ka pyrthel ka thad la lade. La katno katno ka pyrthel ka thrang ban ioh la ka Jingehai, kam lah bad kam mon ban ithuh la kata ka Jingehai ba la iatbuh ha ka "Ktien U Blei".

Dk. 9-13 "Ia ki briew baroh".

Kum u Jingehai U bashisha, U Jisu U don ne long na ka bynta ki briew baroh. Kane kam mut ban ong la baroh ki briew ki ithuh la U; hynrei ym don uwei ruh uba don shabar na ka Jingehai jong U. Baroh ngi donkam la U khnang ba ngin ioh lait na ka jingdum. Um pynkiar (ne tyngkar) iala-te na uno uno ruh na ngi ki nongpop. Ki jingiapher ha ka jait-hynrew, ka kynja-hynriew lano ka kyrdan ki duh ki dam lut ha khmat jong U.

Ka long kaei kaei baba pynlyngngoh ba ka pyrthel kam ithuh setia la ka jingehai da kaba la ka hila thaw la pynlong. Kaba kham pyndum pynlyngngoh shuh shuh ka long ba baba U la wan sha la ki jong bad kita kiba dei la ki jong kim shym la pdiang la U. Ha ka jingsahnarphna kane ka jingkyntait jong ki la U ka la poi ba u pud uba kut ariat, bad ka laisah kumba lyngba ki histeri jong ka pyrthel. Da shisha kaba pyrshah la kata ruh ka jis: ba ki briew ki pdiang la U. Kata ka long kawei na ki jingleh kambah U Blei la kaba lah ban lanujor tang bad ka kambah ka jingkha la u briew (Ioan. 3: 3-5).

Haba ngi la iohangew katno, ka shai ba ka Jingehai jong U Blei kam dawa la ka jingpyrkhat phoheniew rngai babyngut hyrngut sha-

phang jong U, hynrei ia ka jingkylla bak-lybak ha ka jingim jong ngi Uta uba lohi ia ka Jingshai jong U Blei La ka jingneit, un ym poi sha ka jinghemphang ba thymmai, hynrei ma u un kylla long u jingthaw ba thymmai; un loh long u khun jong U Blei, U khun jong U Blei u enoh ba la U Kpa da ka jingneit bad ka jingteit, bad u laleh ban pyn-dei ia la ka jingim kaba ha la ka ngi bad ka mon U Kpa. Ia ka jing-sakhi badonbor shaphang kane ka jingshai jong ka pyrthei lah ban ai tang haba ka jia kane ka jingkylla ha ka jingim jong ngi, bad ba ka nang isi-thymmai ruh na ka bor sha ka bor.

Dk. 11-18: "Ba la dap da ka jingaiei bad ka jingshisha."

Ka jingmalan bakhraw tam ka shong ha ka jingshisha ba U Ktien U la kynja-doh; U Blei U la wan long briew, Da shisha dei da ka jing-trei jong kane ka jingaiei bym lah shemphang jong U ba ka Jingshai jong U Blei ka la wan hiar hapdeng jong ngi bad ngim donkam ban da peit jngai ban lohi ia ka. Pyrkhat haduh katno ba ia ka jingpelt jong ngi la ring lut khoit tang ha U Jisu Uba U Briew ruh. Lymne ka long kaba lah ia ngi ban phai noh ia la ki khmat na kata ka jaka ba kaba U Khun jong U Blei U la shah ia ka jahburom bapalat liam-ka Diengphna keifi. Dei hangta ba ia ka burom jong U Blei la pynpaw. Ngi pdiang shisha ia ka burom jong U ha ki kam jong ka jingpynlong bad ha ka jingpynlaid beit ia ka pyrthei, hynrei kaei kaei kaba khraw tam kaba ngi lah ban ong shaphang U Blei ka long ba U Ba-hakhlieh tam na Bymjukut U hiar arsut na bneng ban wad ia kiba la jah noh.

Ka jingwanpaw U Blei Uba shisha ha ka pyrthei ka pyni shai kdar ia ka jingshun jong ka pyrthei ia U Blei. Pynban kane ka long ka khyllipmat ha kaba U Blei, ba ha ka jaka ba Un kyntait ia ka pyrthei kaba shun pyrshah ia U, U siewspah ia ka. Dei tang namar ba ngi ki briew ngi pyrkhat ia U Blei kum u Jingthaw uba shong jngai kyrpang na ngi ba ngi lah ban im kumno kumba ngi im. Namar, kum u Adam ngi pyrkhat ba ngi lah ban buhrich ia lade na khmat U Blei, ba ka jingim jong ngi ka imat kumba ka long kaba ngi lah ban shah. Hynrei kan jia aiu haba ngim lah ban shukor shuh ia lade? Ngin dap tang da ka jingduh jingkyrmen. Hynrei mynta bi ngi shem ba U Blei Uba shisha U ieng hapdeng jong ngi—bad U long U Blei jong ka jingisynei:

Ki Jingkylli:

1. Shibun ki ngeit ba ki briew baroh ki long ki khun U Blei. Te u Ioannis u mut kumno haba u ong ha ha kito baroh kiba la pdiang ia U, U Jisu U la albor ba kin long ki khun U Blei?

2. Ia U Jisu la ong ba U long U Jingshai uba shisha uba pynshai ia ki briew baroh; hato lah ban shem ia kane ka Jingshai hangno hangno hawei pat ha ka pyrthei?

3. "U Ktien U la kynja-doh". Balei kane ka long ka pdeng jong ka khubor jong ngi?

"KI la ialam ruh ia U ha ka jaka Golgotha, kaba long, haba la batai, ka jaka maloi-khlieh. Bad ki la ai ha U ka umsoh wain kaba la iakhleh bad ka mirr; hynrei Um shim satia. Te haba ki la sahnarphna ia U, ki la iabynta ia ki jain jong U, ba ki da iakh-lai ia ki, ban rai kaei ba uwei-uwei u dei ban shim. Te ka la long lai baje, haba ki la sahnarphna ia U. Bad la don ka jingthoh kaba mudui pyrshah ia u kaba la thoh ha neng, "U SYIEM KI JIW". Ki la sahnarphna ia arngut ki dakait ruh lem bad U, uwei sha ka mon, uwei sha ka diang jong U. Kiba laid shata te ki la kren-bein ia U, ki da kyrngah la ki khlieh jong ki, ki da ong ruh, "Me u ban pynduh ia ka templ, bad uba tei ia ka lai sngi, to pynim ia lade to hiar noh ruh na kata ka diengphna"! Kumjuh ruh kita ki rangbah-lyngdoh haba ki la kren-bein, ia u ki la ong paralok hi lem bad kita ki nongthoh, u la pynim ia kiwei; ia lade pleng um lah ban pynim to U Khrist Uba U Syiem ki lareai, un hiar noh mynta na kato ka diengphna, ba ngin iohi bad ngin ioh ngeit ruh. Kita ruh ia kiba la sahnarphna lem bad U, ki la kren-bein ia U.

TE ynda la dap hynriew baje, ka la long dum ha kata ka ri baroh haduh kaba khyndai baje. Te hamar kaba khyndai baje U Jisu u la pyrta da ka ktien bajam, Eloi! Eloi! lama sabakhthani, kaba long, haba la batai, U Blei jong nga! U Blei jong nga! balei me la rehnoh ia nga? Kiba na kita te kiba ieng hajan, haba ki la iohsngew, ki la ong, Ha sngap, u la khot ia u Elias. Uwei te haba u la mareh u la pyndap ia ka spanj da kaba jew, bad u la spain de ha u dieng, u la pyndih ia U, u da ong, To leh phi; ngin iakhmih la u wan u Elias ban pynhiar-noh ia u. Haba U Jisu U la pynmih noh te ia ka ktien bajam, U la ai-noh ia ka mynsiem. Te ka jingkah ka jong ka templ ka la kad arliang, naduh jrong haduh bian U rangbah-shispah te uba ieng hajan ha pyrshah jong U, haba u iohi ba kumta U ai-noh la ka mynsiem, u la ong, Shisha une u briew u la long U Khun U Blei "

TE ha ka snqi nyngkong jong ka tawew, hata kan sa shai byrngut, ki la leit sha kata ka jingtep, ki da rah ia ki ungawbih ia kiba ki la tapynkhreh. Bad ki la shem ba la pyntyllun noh ia u maw na kata ka jingtep. Haba ki la tawut hapoh te kim shym shem ia ka met jong U Jisu Uba U Trai. Ka la ja te, haba ki dang ia khu-lai shaphang kane, ha khmih ruh arngut ki rangbah ki la ieng hajan jong ki ha ki jainkup ba phyrnai lieh eh. Te katba ki la lashepteng, bad ba ki la lapyndem la ki khmat sha khyndew, ki la ong hi ki. Baler phi wad ia uba im ha pdeng kiba lap? Um d n har me nyngrei u mih pat to iakynmaw kumne u la ong ha phi myrba u dang don ha Galilata u da ong Ba ka dei ban ai noh ia U Khun u Briew ha ki ki ki briew kiba pop, ban sahnar-phna bad ban mih pat ha kaba lai snqi. Kumta ki la iakynmaw ia ki ktien jong u, te hiba ki la tawit phai pat na kata ka jingtep, ki la iathuh ia kine kiei kiei baroh ha ki khadweingut, bad ha kiti kiwei pat baroh.

LOUKAS 24 : 1 - 9

TE katba ki dang iakren ia kine kiei kiei ruh, U Jisu hi U la ieng hapdeng jong ki, bad u la ong ha ki, "kine ki long kita ki ktien ia kiba nga la kren ha phi, mynba nga dang don lem bad phi, ba ka dei ba yn pyndep ia kiei kiei baroh ia kiba la thoh ha ka hukum u Moes, bad ha ki nongiathuhlypa bad ha ki Salm de, shaphang jong nga." Ynda kumta u la plie wang ia ka jung-mut jong ki, ia ka ban shemphang ia kita ki jingthoh. U la ong ruh ha ki, "Kumne ia thoh ba ka la dei ia U Khrist ban shah, bad ban mih pat de na ki nongiap ha kaba lai snqi, bad ba ha ka kyr-teng jong U yn alap ia jingkylla kaba mut bad ia kaba map ki pop, ha pdeng ki jaidbynriew baroh, da kaba sdang na Jerusa-lem."

LOUKAS 24 : 36 ; 44 - 48

KUMTA haba ki la lawan lang, ki la iskyllia U, ki da ong, "Ko Trai ha kane ka por men pynoh pat ia ka hima ha u Israel?" U la iathuh te ha ki, "Ym dei ia phi ban up ia ki na lane ki aiom kiba U Kpa U la buh ha ka bor jong U hi, hynrei phin loh diang ia ka bor, ynda la wan U Mynsiem Bakhud ha phi, bad phin long ki nongphla ia nga ha Jerusalem, bad ha Judia baroh, bad ha Samaria de bad haduh ba kut ka pyrthet."

KI KAM KI APOSTOL 1 : 6 - 8

KA JINGPULE BNIAH KABA SAN

KA JINGJOP JONG KA JINGSHAI

IOANNIS 12 : 20 - 36 , KOLOSAI 1 : 9 - 20.

Ka khubor-pdeng jong kine artylli ki bynta ha ka Testament Bathyman ka long ha ia ka jingjop ne ka jingjam na ka jingdum sha ka jingshai la pyndep da U Khrist lyngba ka jingkfia jong U ia lade halor ka diengphua Kane ka jingkfia ka long ka jingmut jong ka nam ka Jinglait jong ki Khristan, la shim ia kane ka jinglathuh jong U Ioannis hangne na ka jingthoh kaba dei ia ka Niam ka Jinglait U Jisu U rung shapoh Jerusalem ban ishim bynta ha ka Jingkhawai-niam jong ki Jiw bad U batat ia ka jingmut jong ka jinglathuh bynta jong U ha kane ka Jingkhawai

Pule Ioannis 12 : 20-36

Laitylli ki sojek-pdeng jong kane ka bynta imat kin kham ladei eh bad kane ka jingpule bniah jong ngi

1. Ka jingkfia U Khrist ka tywa ei ia ka jingpynim ia baroh. U Jisu U dang kren ha kane ka por haba la wan iathuh ia U ha "don ki Grik" kiba kwah ban rohia U La kine ki Grik ki long kiba la kylla sha ka nam Jiw (kata ka mut, kinder ki nongmane-blei-thaw — Isus-jor Ki Kam 10 : 2, 8, 27), ka jingdon jong ki hangta ka ai jingmut ba ka burom jong U Mesaiha ka khot ia ka jingialong-shitylli jong ki jaithynriew ka pyrthoi baroh. Ia kaba kum kata ka jingialong-shitylli la lah pyngkreh lypa da ka jingithuhpaw jong ki nonglathuhlypa ka Testament Barim kaba kyntiup ia ka pyrthoi shityllup, bad da ka jingtrei ka jingialap jong ki Jiw ia kiba la pynwir kylleng ka pyrthoi. Ia kane ka jingithuhpaw kaba dei lang salonsar ia ka pyrthoi baroh kawe la pyndep ha ka jingiap jong U Khrist.

"Lynda iwei i symbai kew i da hap ha ka khyndew, bad ba i lap, ita i isiah marwei; hynrei lada i lap, i sei noh (shi) bun (u) soh".

"Nga te, ynda la kyntiew ia nga na ka khyndew, ngan pynwan ia ki briew baroh sha lade".

2. Ng ioh hangne ia ka jingbatat shaphang ka dur ne jingmut jong kata ka burom, kaba don ka jingladi kaba jan eh bad kata ka jong ka jingshai. Ka "kynta" ne ka "por" ha kaba kata ka burom ka paw ka long ha ka jingiap (dk. 23-24) bad kaba "kyntiew (sha jrong) na ka khyndew" (dk. 32) ka don ar jingmut— (i) kaba thew ba la

kyntiew halor ka diengphna bad (u) ruh ka thew ba la kyntiew burom
la U Mesiah (lanujor laa 32-13)

3 Ka thma bakhaddub hapdeng ka jingsha bad ka jingdum ka ai
jingmut in ngi ba ka jingpaw jong ka burom kam pat long kaba kut
jong ka jingalah bad 'u syem jong kane ka pyrthei'. U'ne hi ruh um
pat pdiang ia ia ka jingshahjop wat ia ia u la "shop noh shabar" da ka
jingjop jong U Khrist (dk 31), bad u dang long hi uba donbor. Ia
uwe pa uwei u biew la buh ba u dei ban jiel la un bud ia ka jingshai
ne ia ka jingdum (dk 33-36). Ka dang long hi kaba lah eh ia uno
uno ban kyntait ia ka jingtyrwa ia ka jingpyum ba la tyrwa da U
Blei. Hynrei uta uba jiel ia ka jingshai u tip shaei u leit bad u adang
ruh ban iohi bha ia ki dak ki ahin ka lynti iard jong u. Ka lynti jong
U Khrist ka long ka lynti jong ka diengphna bad man la uwei pa-uwei
u synran u dei ban bud ia U thik shata bi (dk 26).

Pule Kolosai 1:9-20

Hangne U Paul ruh u batai shaphang kaba pyntyriaiah noh ia ngi
na "ka bor jong ka jingdum" sha "ka hima jong U Khun" (dk 13), ia
kaba lah ban ioh tang "da ka enam ka diengphna jong U" (dk 20)
bad kaba long ruh ka nongrim jong baroh ki rukom jinglong jingim
Khristan bashisha (dk 9-11). Ha ka jingshaha, u Paul u lum lang ia
ki jinghikai jong u ia ki nong-Kolosai shaphang ka jinglong jingim
babha da kaba ong ba ki dei ban "ainguh ha U Kpa, uba la pyntit ia
ngi ban long ki nonglohbynta na kata ka bynta jong ki 'riewkhuid ha
ka jingshai" (dk 12)

Hangne ki paw artylli ki phang ne ki liang jong ka jingpyrkhat u
apostol Paul kiba imat ki ia dei eh bad ka jingpule buah jong ngi

1. Ka "jingshai" ka long ba tynrai eh kum ka nongrim ha kaba ia
kita kiba la siwespah la khot ban "aid" da kaba ainguh ha U Kpa
namar ka jingaei kaba ki la ioh-pdiang. Ia ka skor Khristan, namar-
kata, la seng nongrim ym ha ki aif ki kanun kiba wan nabar, hynrei
ba ka jingshaha ba ki long "ki khun jong ka jingshai" bad ba kam
long shuh kaba lah ia ki ban kohnguh ia ka bor jong ka jingdum. Lada
ki dang leh kumta ka mut ba ki kyntait ia kata ka jingthmu kaba na
ka bynta jong ka ia ki la thaw.

2. Kumjuh kumba ngi la pule sha khmat ha ka bynta kaba dei na
ka Gospel u Ioannis, ngr ahem hangne ruh ba ia ka jingdonkam jong ka
kam ka jingsiewspah u Khrist ia baroh la nang tai ban jur ahibun eh.
Ym tang ia ka jaitbynriew shityllup pyrthei hynrei ia ka jingpyulong
hi baroh kawei, la pynasuk bad U Blei ha U Khrist. Ka jingjop jong
U ia ka jingiap bi, bad ka jinglong jong U "U Khleb jong ka Met,
kaba long ka Balang" (dk 18) ka long kaba mih na kane ka jingshaha
ba "ha U kiei kiei baroh ki iaineh lang" (dk 17). Ban kham pyngam
la kane ka jingmut, u Paul u pyndonkam ia kajuh ka ktien ba baroh
ar kine ki jingong: U Jisu U long "ua la laa ngngong na ka jingthaw

baroh" (dk.15) bad "uba la kha nyngkong na kiba iap" (dk.18). Haba ong da kumwei pat, ia ka jingthaw ia ngi bad ia ka jingsewspah ia ngi la pyndep da ujuh U khun U Blei, hynrei ba ki ar rukom kiba iapher (ianujor I Kor 8:6). Kaba kut jong ka jingpynglong hi baroh kawei ka long ban pdiang bad ithuh ia U Kynrad u bashisha bad uba dei hok jong ka ia ka "jingiabkyuti jong ki 'riekkhuid ba ka jing-shai" ym shym la mang tang ha kito kiba la loh ia ka myuta, hynrei kan long ka jingthaw jong ki jingthaw baroh: kane ka long ka nong-rum bashisha jong ka jinglong-salonsar jong ka khubor ki Khristan, ia kaba ym lah ban buh pud da ka jinglong ka jait ka khong ne da ka jinglong ka jaka ahong jaka sah. Da kaba pynisoh ia lade bad U Khrist u hiew baroh u angewthuh ia kaba kut jong ka jingthmu na ka bynta balei ba la thaw ia u.

Ngi iohi mynta ba ka jingiasoh jong kine artylli ki bynta na ka Ktien U Blei, kiba ngi la shim kum ka nongrim jong kane ka jingpule bniah jong ngi, ka ahong ha ka jingpyrkhat ba ju don shaphang ka Diengphna, kum ka lad ba lah ban laid lait na ka jingdum sha ka burom bad ka jingshai. Kane ka long ka daw balei naduh kaba myn-nyngkong la pyndonkam ia kawei na ki ktien ba ju kren ban kdew ia ka jingmut jong ka "Jingpynbaptis" bad kata ka long ka "Jingpyn-shai" ia ka mam ka rukom pynbaptis ka kynthup ruh ia ka jingpyn-ngem kum ka dak jong ka jingiap bad ka jingmihpat u Khrist. Kane ka jingleh ka long ka dur bad ka dak ia ka jingiap, bad ka jingmihpat uba ngeit bad U Khrist (ianujor Rom 6:1-11; pule ruh Heb. 6:4). Da kaba pdiang, lyngba ka jingpynbaptis, ia ka lynti U Khrist haduh kaba kut jong ka jingjylliew jong ka jingpynrit jahburom bad jingklia ia U, uwei-pa-uwei u Khristan u lohpateng ia ka burom jong u Khun jong ka Jingshai.

Ki Jingkylli:

1. Kiei, ha ka jingim jong phi bad ha ka shnong jong phi kiba long ki rukom jong ka jingialeh pyrshah ia U Khrist kiba syriem ia kito ha la kren ha Ioan 12:20-36! Kaba "duh noh ia la ka jong ka jingim" ka mut aiu ha kaba saleh ia kine ki jingiapyrhah?

2. Haduh katno ka Balang ha ka jaka ba phi don ka sakhi biang-bha ia ka jinglong salonsar jong ka khubor ka Niam Khristan!

3. Ka mut aiu haba ong "Ia kiei kiei baroh keifi la thaw da U, bad ia U" (Kol. 1:16); Kumno ka jingdawa ba U Khrist U tong U Trai jong ka jingpynglong (ka mariang, ka pyrthoi bad ka histori) ka ktah ia ka jingialap ia ka Gospel bad ia ka jingiadei jong ngi bad ka imlang-sahlang!

4. Kaei ka jingmut bashisha jong ka jingpynbaptis ha ka rukom jingpyndonkam ka Balang jong phi! Haduh katno ka iadei dur bad kaei ba la kren shaphang jong ka ha ka khubor jong kine ki bynta jingpule bniah jong ngi!

KA JINGPULE BNIAH KABA HYNRIEW

KA JINGPYNTREI

(MINISTRY)

KA JINGPYNIASUK

II KORINTH 4 : 1 - 6 ; 5 : 14 - 21

Ha kane ka bynta jong ka shithi jong u baroh kawei (3 : 1-6 : 10) u Paul u iathuh shaphang ka jingpyntrei jong ka jutang kaba thymmai kaba U Blei U la pynlong da U Jisu Khrist. Ia kane ka jutang la pyntip ha ki briew da ka jingshakri jong ka Balang : kito kiba don bynta ha kane ka jingshakri ki iaiah bynta lem na ka burom jong U Blei bad kumta na ka Jingshai jong U.

Pule II Kor. 4 : 1-6

Ha ki dk. 2-6 ka jingpyrkhat shaphang ka jingshai ka ahah ha khmat. Ki nongpuls ki lah ban wad hi da lade ha kane ka rukom ia kane ka subjek-pdeng la pynpaw ha kine ki dkhot.

Ha ka dk. 4 u Paul u ong ba don ar jingmut katto katne ki briew ki bym lah ban ichi ia ka Jingshai. Balei kim lah ban ithuk ia ka burom

U Blei ha ka diengpha U Jisu Khrist! Ianujor Ioan. 12:31 bad Kol. 1:13 bad peit ruh ia ka jingbatai ha ki jingpule Buah Bynta 2 & 5.

Ha ka dk 5 ia ki nongialap jong kane ka jutang bathymmai jong ka burom la khot ki "shakri". Kane kam long tang kum ka ktien don akor, hyntei ka don ka jingadei bajaran eh bad ka jingmut jong ka ktien "burom". U Blei U la pyngkup ha U Khrist la ka burom jong U hi namar U la lehris ia lade bad U la long u mraw namar jong ngi (khmih Phil. 2:7 bad ka jingbatai ha ka jingpule Buah kaba 3, khmih ruh Mark 10:45, ha kaba U Jisu U la ong ba U wan "ban shakri") Haka-neka rukom ki nongialap jong ka jutang bathymmai ki long ma ki bi ki shakri bad ki mraw, kumba U Khrist U la long.

Ha ka dk 6 u Paul u batai shai kdar ia ka jingadei hapdeng ka jingpynglong kaba rim bad kata thymmai. U kdew sha ka Jenosim 1:3 "Bad U Blei U la ong, to long ka jingshai". Kumjuh kumba ha kaba mynnyngkong U Blei U la hukum ia ka jinghai ban shai ha kaba dum, kumta ruh ha U Khrist U la ai ia ka jingshai bathymmai jong U ban tyngshai ha kaba dum jong ki dohnud ki briew. Ka dk 6 namarkata ka batai ia ka jingpyngkylle thymmai ia ka jingim u briew hi baroh kawei da ka jingiasyllok bajaran eh bad U Blei ha U Khrist ka long kaba donkan: ban pyrkhat hangne ba haba u Paul u ong "ki dohnud jong ngi" um mut ban ong tang "ka dohnud jong nga". U kdew sha ka jingshem mynsiem jong ki Khristan baroh, ha kaba ia kaei kaba U Blei U la trei da ka jingim, jinglap bad jingmihpat U Khrist la pyndei ha uwei da ka uwei u briew ba la pyngkha bathymmai, kaba adang da ka jinghaptis bad kaba isah haka jingim bad ka jinggeit jong ka Balang. Kane ka jinglong thymmai ka long kaba lah ban long namar ba U Khrist U long "ka dur jong U Blei" (dk 4) Ia u briew ha kaba mynnyngkong la thaw ha ka dur jong U Blei (Jen 1:26) Mynta ia kata ka dur la pyngoh pat bad la pypaw ha U Khrist. Ha U ngi tip kaei U Blei U thnu ia ki briew ban long. (Khmih Rom 8:29 bad I Kor. 15:47-49).

Pule II Kor 5 14-21

Dk 14-21 ki kren shaphang ka jingpyntrei ka jingpyniasuk ka adang na ka jingtrei U Blei ha U Khrist na ka bynta ka pyrtbei, bad kane ka bynta ka pyni ha ngi kumno kane ka jingpyntrei ka wan ha ngi mynta.

Dk 14 "Uwei U la sap na ka bynta baroh": ka jinglap U Khrist ka ktah ia u bynriew baroh. Ngibaroh ngi la "sap" ha U Khrist (ianujor Kol. 3:3) — U Khrist U bah ha lade hi ia ka jastbynriew baroh kawei. U bah lut ha lade ia baroh kaba ki briew ki long, lang bad ia ki pop jong ngi ruh (khmih harum ha ka dk. 21).

Dk 16: "Katba kum ka doh" (kaba mut, "katba kum ka jing-siew u briew"). U Paul hangne u siew (ne pyni) ba ka jingpyrkhat

shaphang U Khrist kaba long "tang kumba iohi nabar" "tang kumba la thoh ha ka hutor" lane "tang kumba peit u bymngait" ka long ka bym biang bha. Dei tang ka khmat jong ka jingngait kaba lah ban iohi ha ka jingabah-sahnarphna jong U Jisu Uba na Nasaret ia ka jing-pynpaw bajansi ia ka jingatad bad ka bor U Blei (khmih I Kor. 1. 25).

Ha baroh shilynter jong kane ka Shithi ngi dei ban sumar bha ban nym shim ia ka ktien "ngi" kaba u Paul u pyndonkam, kumba ka mut tang ia u Paul hi marwei. Ka jingmut bad jingthaw jong kane ka ktien ka pher katta katta ha la ki bynta bynta: teng teng ka mut "ngi ki shakri 'tien-Blei" (kum ha 4: 1); teng teng "ngi ki Khristan" (kum ha 5. 16); teng teng pat "ngi ki biew" (kum ha 5: 18 "Uba la pyniasuk noh ia ngi"). Kane ka pynhai ia kane ka jingahia ha u Paul ha kajuh ka por u long u shakri jong ka jutang bathymmai, u dkhoh jong ka balang bad u biew. Ka jingpyntrei ka jingpyniasuk ka ktah ia kitei baroh lai ki bynta. Kumjuh ruh ha Isaiah 49: 1-7 ka long kaba eh ban rai la "u Shakri" hangne ka mut tang ia uwei u biew hi ne ia ka kynhun.

Dk. 20: Hangne U Blei Um ahym hukum, hynrei U kyrpad ryngkat bad ka jingpyntrei jong ka jingieit (khmih dk 14). Ki shakri-tien Blei, namarkata, kiba treit ia ka kam U Blei ha U Khrist, kim ju hukum, hynrei ki kyrpad. Khmih bha kumno ba ia ki jingpyrkhat bakynja-biew shaphang ka iktiar bad ka bor la pynkylla khongpong da ka jingtrei baphylla jong U Blei halor ka diengphna. U Blei Um ahym la hiar khet na ka jaka jong ka iktiar bad ka bor, hynrei U la pynkylla khongpong bak-lybak ia ka jingpyrkhat jong ngi shaphang kumno ban pyndonkam ia ka iktiar bad ka bor.

Dk. 21: Hangne ngi ahem ia ka jingphla ba ahynna shaphang ka jing-pyniadei ialade jong U Blei ryngkat bad ngi ki biew ia kaba ngim ahem hangno hangno hawei pat ha ka Raibl U Blei U la wan ha U Khrist hajan eh katba lah ban pyrkhat sha ka jaka jong ki nongpop khlem da long uba ngit na ka pop (khmih Rom 8: 3-4).

Ki Jinglylli:

1. Ha kaei ka jingmut ba ka jaitbynriew baroh ka la iap ha U Khrist ? (khmih dk. 14-15). Balei ba ngi dei ban filaw ia ka jingwan jong U ba kam dei kaei kaei ruh hynrei tang ban pynlong ia ngi ki jingthaw bathymmai ? (khmih 4: 6-5: 17).

2. Mano ha treit ia ka jingpyntrei ka jingpyniasuk ba ka Balang mynta, bad da kumno ? Ka Jingpyniasuk bad U Blei ka mut aiu ?

3. Kaei ka jingiadei hapteng ka jingialap ia ka Gospel bad ka jingpyniasuk ? (dk. 20). Hapteng ka jingpyniasuk bad ka jingakh ba ka shong-lang sah-lang ? Ha kino ki bynta ha ka jaka (dong) jon phi ba ka jingpyntrei ia ka jingpyniasuk ka long kaba donkam eh ?

KA JINGPULE BNIAH KABA HYNÑIEW KA HOK BAD KA JINGIEIT

ISAIAH 58. 1 - 12 ; I IOANNIS 1 : 5 - 2 . 11.

Ha ka jingpule bniah kaba la dep ngi la iohi ba kito kiba wan ha-
poh ka jingshai jong U Jisu Khrist ki rung shapoh ka jingladei kaba
thymmai bad U Blei, bad la ki parabriew ruh Ha kane ka jingpule
mynta ngin pyrshang ban peit la ki soh jong kane ka jingpyniasuk.

Ki nongiathuhlypa kiba khraw jong ka Testament Barim kiba
kren shaphang ka jinglong-hok long-khuid kaba iadei ia u briew shimet
shimet bad ia ka im-lang sah-lang ki pynbna ia ki jingdawa jong U Blei
Uba Khuid Uba khmih lynti ia ki briew jong U ban long kiba khuid
(ianujor ruh Lebitikos 19 ; I Pet 1 : 16), bad Uba wad na u briew tang
ia ka ban leh hok bad ban leit, ia ka jinglaynei (Mikah 6 : 6).

Ha ki por jong ka Testament Bathymmai, khamtam ha ki por ba
u Apostol Ioannis u la thoh ia ki shithi jong u la mih ki jingma kiba
khraw ia ka jingshaha ka Niam Khristan ym tang na kiba nabar, hyn-

rei na kiba napoh ruh, kiba ba ka jinglalam bakla jong ki jingmut kiba khyllah ki lam ban pynshong ia la ka jong ka jingabaniab ha kiei kiei kiba tharai ki long ki jingmalan-blei, kham palat ban ia kaba ki shaniab ha ka jingngoit bad jingkohnguh ia U Jiau Khrist, bad ki hym salla wat ban da leh khnang ia kano kano kaba sniew kum ka lad ban pynkhraw ia la ka jong ka jingthem bad jingbit ha la ka jong ka jing-
im.

Hadien ba ngi la ong katne to mynta ngin phai sha kine ki bynta ba ngi la ai haneng.

Pule Isaiah 58: 1-12

Khyndlat eh ki bynta ha ka Testament Barim kiba kham ai jing-shai ha ngi la ka dur jong ka jingmane Blei kaba shusha ban ia kine. Hangne ia u nongiathuhlypa ia hukum da U Blei Uba khuid ban aneng-pynrem ia ki pop jong ki briew jong U kiba, hadien ka jingphetwir, ki la pynkhleh ia la ki niam ki rukom hok bad jingniew ka jinglalot ka jingban-bert bad ka jingarsap. Kane ka bynta ka long kum ka jing-
iasaid-nia hapleng U Blei bad ki briew jong U, la u nongiathuh jong kane ka jingiasaid-nia hangne dei U Blei hi da lade

U Blei hi da lade U aneng-pyrabah ia ki briew namark ka jingleh pyndep-rukum jong ki ia la ka niam. Ki briew pat ki ia kylihang ktien bad ki kynnoh ia U Blei hana ba Um jolui ia ki ba ki shah jingit bad ba ki pynshitom ia lade. Hangta U Blei U sa kdew kumuo ba ki la shukor ialade ha ka jingleh 'riewblei jong ki. Ka jingshah jingit ka dei ban kynthup ia ka jingsam kpu ha kiba thngan, kaba pynkup jain ia kiba lyngkhuid, kaba khot ing basa ia ki bym don ing. Dei tang da kata te ba U Blei Un jubab ia ki jingduwai jong ki bad ba ka step phyrngap bathymnai kan tyngshaiñ ha ki briew. Ka jingmane hashi sha ka dawa ia ka jingleh kaba dei ia ka hok bad ka jingaynei. Kane ka long kaba nyngkong eh ka jingdonkam na ka bynta ka jingtei-pat bad ka jingrol jong ka jaitbynriew.

Pule I Ioan, 1: 5; 2: 11

Hangne u Apostol u adang da ka jingkren skhem kaba khraw " U Blei U long ka jingshai bad ha U ka jingdum kam don satia". Ka jing-
iasyllok bad u ka mut ka jingiasim bynta lem kaba man ka por ha ka jingshai jong U. Ka Balang ha kane ka rukom ka long ka jingiasyllok ha ka jingshai jong U Blei. Kane ka mut ba ngi la lait thiaw na kaba leh pop, hynrei haba ngi im ha ka jingiai-iasyllok bad U Blei lem ruh bad la ki jong ki parabangeit, la pynbor ia ngi ban phla ia la ki pop da ka mynsiem kaba angewsih ryngkat bad ka jingangew-skhem bha ha ka anam kaba U Jiau U la pynmih ban kit ia ki pop jong ngi kan pyn-
khuid ia ngi. Ka jingshim bynta lem ha ka jingshai jong U Blei ka pynmih ia ka jingkylla kaba mut kaba shusha, kaba kynthup ym tang ha ki jingpyrkhat lane ha ki jingangew hynrei ruh ha ka jingpynbha pat bad ka jingpynieng pat ia lade bad ha ki kam jong ka jingiet.

Ha ka lynnong kaba ar u Apostol u lai ban shuh shuh shaphang ka jingniw jong ka pop. Hynrei lada ngi leh pop, U Khrist Uba hok U la aiti noh ia lade ban long ka jingkhia namar ka pop jong ngi bad ia kane U Kpa U pdiang angewbha. Ki briw baroh ki lah ban loh ka jingmap ia ki pop namar U Khrist U la tap na ka bynta ka pyrthei baroh kawai. Kaba tip bad pdiang ia kane ka jingshisha ka long ka nongrim jong ka jingialap Khristan ha ki bynriw baroh, shaduh kiba kut jong ka pyrthei.

Ki hukum ban leit ia U Blei bad ia la u paramarjan ki don ruh ha ka Testament Barim (Lebitikos 10 : 18, Deut 6 : 4), hynrei ha U Jiau la pyndep janai ia ka Lada ka jingieit kam tuid noh na ka jingim jong ngi sha kiwei pat, ngi dang sah ha ka jinglum, bad ngim pat pynoh ha lade ia ka jingshai U Blei, Uba long ka jingieit. Kane ka jingieit kam der kata kaba ktah ban pynkhih tang ka jingangew lane jingieit bakynja briw kaba khim bad kaba don pud, hynrei ka long ka jingieit U Blei ba la pynpaw ha U Jiau Khrist. Don tang ha kane jingmut ha ngi lah ban ong ha hangno hangno haba don U Blei hangta don ka jingieit, bad hangno hangno haba don ka jingieit hangta don ka jingshai. Kane ka long ka jingshai sha kaba la khot ia ngi ban iad, bad kane ka long ka nongrim jong ka jingialong-kawai jong ka Balang bad ka thymwei jong ka jingsakhi bad jingshakri jong ka ia ka pyrthei.

Ki Jingkylli

1. Kiei ki lad kiba ka Balang jong phi ka don ban kohnguh bad ban leh ia ka jinghikai kaba don ha u Isaiiah 58 : 6, 7 ? Hato kane ka mut ruh ban wallam ia kiba khlem tng khlem sem sha ki jong ki ing ki jong phi ?

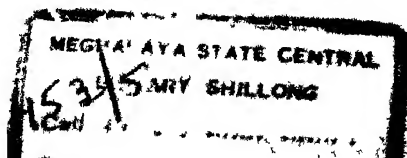
2. Kumno U Isaiiah 58 : 1-12 u hikai ia ngi shaphang ka jingmane Blei bashisha ? Kiei ki jingma ha ka rukom jingmane Blei jong ka Balang ha kine ki engi ?

3. Kaei ka jingphia-pop bashisha kaba ka Niam Khristan ka hikai ? (Ioan. 1 : 9). Haduh katno ki jingpanmap pop jong ngi kiba ngi ju lai pynlong ha ki jingiasong jong ngi lane ha ki jingduwai barieh jong ngi ki long kiba shisha ?

4. Ha kine ki arbynta ba ngi la jied ban pule bniah ngi ehem ba ka Jingshai bad ka Jingiasyllok ki don ka jingiadei kaba jan eh. Kumno kane ka jingiadei ka kren shaphang —

a) ka jingialong-shitylli ki Khristan,

b) ka jingkit-khlich ka Balang ha ka kam isalap ?

KA JINGPULE BNIAH KABA PHRA

KA NONGBAH BADONBUROM

JINGPYNPAW 21 : 1 - 5 ; 21 : 22 - 22 : 5 ;

MATHAIOS 5 : 14 - 16.

Ka Jerusalem Bathymmai

Pule Jingpynpaw 21 : 1-5 ; 21 : 22-22 : 5

1. Halor ki jingatphyllung ba pynshad-kynting

U Ioanis u long u koidi ba la pynryngkang-par sha ka dewlynnong Patmos na ka bynta U Khrist (Jingpynpaw 1:9). Ki Balang ha Asia ki la don hapdeng ka jingahah pynshitom beifi. Hato ki 'eriong ba ki jingjia-pyrthei ki don ka jingmut ha ki kaba thikna bad kaba kut ? Ka la imat kumba ki bor jong ka jinglum kin sa jop ia ka pyrthei ; hato ka jingieit ha ki shibun ki Balang kam la lam man khriat ? (Jingpyn. 2:4, ianujor Math. 24:9-12). Hato kine kiei kiei kim lam ia ki Balang sha ka ban ten noh ia la ka jingngeit ? Mano ba synshar ia ki jingjia pyrthei histori — U Blei ne u Kaisar ? Kiba kum kine ki jingkylli ki pynshitom sa ki riwngent

U Blei U jubab. U Trai ba la Mihpat U la paw ha u Ioannis ha ka burom bakhraw. U *Khrist Uba U Syiem* (Jingpyn. 1:9-20). Ma-U, ym u Kaisar uba bat ia ki shabi ka dujek bad ka jingiap. Hangta la wan ka ktien kaba tyngoh kaba maham ia ka jingshai bad ia ka jing-jot ; ki jingialeh kiba jur bad kiba sh tam kin sa wan ! Ia ka lieng-kynda jong ka Balang yn sa pynshad-kynting ha ki 'eriong barunar jong ki jingjia-pyrthei. Hynrei ka jingshai jong ka jingmibpat ka tyngashai halor jong ka, U Nongthaw bad U Nongpynlong jong ka bneng bad ka khyndew bad U Mynsiem ha ki hynfiaw ki bor jong U, ki ap-phira halor (Jingpyn. 2-4), bad hangtai ha ki rud ka sahit bneng ka paw ka Jerusalem Bakynja bneng. (Jingpyn. 21-22). U *Blei U long U Trai*. Namarkata, *ha ki jingjia-pyrthei don ka jingmut*. Kam long ka jingjia kaba iabud ter ter kum ki jingkieu bad jinghiar ba klieu jingkut, ym kum ka jingiaid tawiar, na ka shalyntem kaba tyllun. U Blei U don ha man la ka Balang. U pyniaid donbor ma U ia ki jingjia-pyrthei baroh da ka bor jong ka Diengphaa.

Ka Jingpynkut khadduk isawi.

Ka bnong bathymmai bad ka khyndew bathymmai shaphang kiba ki nongiathehlypa na mynhyndai ki la ap khmih tynti ki long kiba U Blei hi U la thmu tye ban pynwan. Hangta ka shitom bad ka jinglap kim don shub, ia kiei kiei baroh ia thaw thymmai pat (Jingpyn. 31: 1-6—ianujor Isaiiah 65: 17-23). Ka Nongbah bakhuid ka wan hiar na U Blei na jrong ba la pyntup da ka jingim baphyrnai bad da ka jingityn-nad. (Jingpyn 21 ianujor Isaiiah 60) Ka Burom U Blei ka long ka jingshai jong ka bad U Khun-Langbrut U long "ka sharak" jong ka. U Khrist U long U sakhii balaimeh ba lyngba jong U ka jingshai U Blei ka la wan sha ki briew bad ia ki briew la pynwan sha U.

Ka kyrteng "Khun-langbrut" ka long kum u shabi ha ki jingthoh jong u Ioannia—u Nongiohi-lypa (Ianujor Lyn 5, 7, 9-17, 12, 11; 14. 1) Kane ka dur ka don ka nongrim naduh ka Testament Barim: ia u khun-langbrut "bakhlem thoh bria" la kbia (Leb. 1. 10; I Pet. 1: 19), ka snam u khun-langbrut jong ka Niam ka Jingiait ka la pyllait ia ki Israel na ka jingpynjot (Ekaedoe 12; I Kor 5: 7), u Shakri ba-shah shitom ba la kren da u Isaiiah u la sap kum u khun-langbrut ba la ialam sha ka jingpyniap (Isaiiah 53: 7, Ki Kam 8: 30-32, Ioan. 1: 29). Ha ka Kitab Jingpynpaw une u Khun-langbrut um long Uba tlol baswai. U dei u "Sing na ka jait Juda" (5. 5), U don ha U ki dak jong ka jingsbahpyniap, hynrei kum Uwei Uba la jop thiaiw; U long Uba donbor tam, Uba ichi lut, U don ka hok ba dei ban mane ia U kum ia U Blei hi (5: 6-14). U long U Nongap langbrut Uba shisha (7: 13-17 ianujor Salm 23, Ioan 10: 14-18), U long U Trei Uba teng bad Uba iaitied ha ka jingkhang U da kwah bir hir ban rung ban iashong bam lem bad ia ki briew (3. 20) U Nongleit-kurim Uba dang khawai ia ka jingkhawaimiet ka jingehongkurim bad ka Balang jong U (10. 9). U long U Nongbishar bakynja-syiem jong ki jaitbynriew (ianujor Math. 25: 31-32) Uba don bynta ha ka khet bishar U Blei. Ka diengphna ka long ka bor kaba tang da ka bi marwei ia ki bor pyrthei baroh lah ban jop, bad ka long ka bor jong ka jingiait basiewspah. *Dei U Khun-langbrut ba la pyniap Uba pynshai kdar ia ki jingeh badum bakyllaifi jong ki jingjia-pyrthei.*

Kane ka Nongbah kam donkam Templ—namar ka jingiaidon ryngkat bakhuid jong U Blei ka shlei ha ka. Ia ka jingduwai U Trai kum u rangbah-lyngdoh la pyndep, baroh ki ialong kawei ha kajuh ka jingmane (Ioan. 17: 20-26) Bad na ka Nongbah Bakhuid ka jingshai ka tyngshaii sha ka pyrthei: ki khyrdop jong ka ki long kiba ryngtang bad ki "jaitbynriew" ki iarung shapoh jong ka, ki da wallam ryngkat ia ki jingai-engewbha bad ki jingkyashew bapber bapber kiba U Blei U la sam bynta ba ki Lah ban leit ei khlem da siaw ei ei sha u dieng ka jingim (ianujor Jen. 3: 22-24) bad ki sla jong u ki long "na ka bynta ban pynkhiah ia ki jaitbynriew". Kane koih ka long ka jingpynkut khadduk khadduk.

Baroh ki 'riewngelt ki la long lypa ki trai-shnong jong kane ka nongbab badonburom ; U Trai hi da la U Mynaiem U pynshait bor ia la ka jong ka Balang ha ki thma jong ka kiba ha la ka ngi, U baa ia ka da ka Ktien bad da ka Sakrament. Ki jingrwai jong ka jinglait-mraw na ka pop bad ki jingrwai jong ki 'riewkhuid ha ki por baroh ki long shibynta na ka jinglehniem lehrukom ha hneng ia kiba la pyn-angew ha u foannis hangto ha ka dewlynnong Patmos.

Ka Shnong halor u Lum.

Puls Math. 5 : 14-16

Ha ka Ri Palestina, ki don ki nongrit shibun ha la song ha klier ki lum ; lah ban lohi ia ki na shajugai, bad uno uno u nongleit jingleit um lah khlem da lohi ia ki. U Jisu U la pyndonkam ia kane ka dur haba U ong : " Phi long ka jingshai ka pyrthei Ym lah ban buhrieh ia ka shnong ia kaba la buh halor u lum." U Jisu U m shym la ong " phi dei ban long " lane " phin long." Hyurei U ong " phi long." Ka dei ka jinglong-tyurai jong ka Balang hi ban shat pynsharia ka jingshai jong U. Hangno haba U Jisu U don, hangta U Mynsem U trai bad hangta ka jingshai ka tyngshai ba ka pyrthei kan lohi. Ki kam ha la leh ki ba don ki dak ka tyurai jong ki kumta ba kito kiba lohi ia ki kin " pyndonburom ia U Kpa " Hano U Jisu U ong ia kane ? (Khmih Math. 5 : 1-12 ; Louk. 18. 9-14)

Ki jingkyll :

1. Hato ka kynhun ki Khristan ha ka shnong jong phi ka long kum kata " ka shnong ha la buh halor u lum " shaphang kaba U Jisu U kren ? Lada om, kaei kaba duna ha ka jingsakhi jong phi, ka jingshakri jong phi bad ka jingim jong phi kaba man la ka ngi !

2. Kumno ka " sharak " ka shai ha ka Ing jong phi ?

3. U Nongiathuhlypa u lohi ba U Blei u don ha man ki jingjia ha ka pyrthei, u da lalam ia ka sha ka jingkut ka jingthew jong ka. Kane ka mut aia na ka bynta ka jingbatai pynshai jong ki Balang shaphang ki jingjia kiba jia ha kine ki ngi ! Kumno ka jingpyrkhat U Khristan ia ki jingjia-pyrthei ki long haba ianujor bad kiwei pat kiba don sawdong jongphi (shim kum ka jong u Hindu ? ka jong uba ngeit kaid ! kum ka jong u nongsaifi pyrthei ! kum ka jong u saiantis bad kum ka jong u nongthoh kot khubor) !

4. Kumno ka dur jong U Khun-langbrot Uba jop ka kren ha ngi shaphang ka jingshaniah jong ngi ha kine ki por ha kiwei pat ki bor ? Hato don ka jingialeh ne jingiatyngkhuh hapdeng ka bor thma, ka bor ka Tyngka, ka bor ka sengsaifi pyrthei bad ka bor U Blei ! Hato ka Balang jong nga ne ma nga hi, nga pyndonkam ia kine ki bor jong ka pyrthei ! Hato ka long kaba dei ban loh kumta ! (Ianujor Jingpule Bniash kaba 3). " Ngil nguh ia ME, ko Trai-Uba-U Blei badonbor baroh, Uba long bad Uba la ju long. naba Me la shiati ia la ka bor kaba kbraw, bad Me la synshar ".....(Jingpyn. 11 : 17). Ha kino ki rukom ngi la lohngew ia ka jingawa jong kane ka jingrwai barohshilynter jong kine ki jingpule, ki jingiatainiah bad ki jingduwai jong ngi ? (Ianujor ruh 5 : 13 : 15 : 3-4).

KA LYNTI

Ka Niam Khristan ahilyllop pyrthei ka takynduh ia ka jingtynduh kaba jur katjuh kat kata kaba ka la takynduh ba baroh ahilynter ba ka jingim lane ka histori jong ka. Ha ki spah enem ba la dep kawel-pa-kawel na ki nongrim jong ka jingngeit Khristan ka la shah thad shah kyntah had shah tithai la biang. Ki Khristan ki dei ban takynduh ia ki jingbeih pyrshah ia ka tynrai ka jingngeit jong ki kiha kham khraw ban ia kito kiba ha ka por jong ka Juk thymmai ha ka liang ka jingstad pyrthei, had jong ka jingpynkha thymmai ia ka Balang Khristan (ha ki ngi u Luther). Shibun ki briew ha Mihngi had ha Sepngi ruh ki la shem ba u 'riew mynta u la angowstad katta katta kat-ba um angew dorkani shuh ia ka niam. Kawel pat ka jingangowstad pyrthei ka la mih kaba tharai ba ka jingngeit Khristan ka long kaba la rim than had ka hym lah ban shemphang ei-ei. Ia kano kano ka jingangewutkha kaba dei shaphang U Blei la kyndat sharum kum ka bymidae por shuh. Shibun ki shum ia kane kum ka kynta jingangew-laitluid ha ka jingim. Don ruh kiba pynshet ia la ka jingkyrmen ha ka saians lane ka jingstad pyrthei. Kiwei pat ki shu pdiang ia keel kaba ki khot ka jingbymah long jong ka jingim, bad bun pat ki shu ngop ha ka jingsahdum jingmut bad jingduh jingkyrmen.

Ngi mynta ngi im hapdeng jong kane ka jinglong bad ngi lah ban shah pynsnew da ka, pynban ngi lai ong: U Khrist U long U Jingshai jong ka pyrthei, U pynpaw ha ngi ia ka jinglong tynrai jong U Blei, ia ka jinglong tynrai bad ia kaba kut jong ka jingim u briew, bad ruh ia ki jingahisha ba skhem eh jong ka pyrthei ha kaba ngi im, Kane baroh ka mut aiu !

**Khmih Jingspale
lah kaba**

!

Ka pyrthei ka long ka jingpynlong jong U Blei. Ka long ka jing-thew (no jinganzud) jong ka jingieit basiewspah jong U. Ka long ruh ha kajuh ka por ka jaka ka kaba ia kane ka jingieit la ju lai kyntait (khmih jingspale briaia kaba 4). Ka jingshai jong U Blei ha U Khrist ka tyngshaii ha had lyngba jong ka Balang. Kane da shisha ka mut ba kito kiba long ki dkhoh jong ka Balang ki lah ban ioh ia ka bor baphylla kaba kim ju phosniew. Lada kane kam long kaba shisha kumta, kan long ka bymlah long wat tang ban iakren shaphang ka kam jong ka Balang, namar ki bor kiba laleh pyrshah ia ka kin long kiba kbilaif palat. Ka Balang ka long da shisha ka bruta jong ka Gospel, namar U Blei U lai-trai ia la ka jong ka kam lyngba jong ka. U la jied ban pyndonkam ia ngi, bad U la pynkyntiah ia ngi na ka jingdum sha ka jingshai baphylla jong U. Ym don kawel pat ka jingshai kaba lah ban ieng pyrshah ia ka jingdum kaba don ha ka pyrthei. Dei tang U Khrist Uba la leh kumta. U, U la jop ia ka jing-dum bad U la jied ia ngi ban leh kumjuh.

Ka Jingpule
Bniah kaba
5

U Khristan, namarkata, u long u 'riew-shisha uba, da kaba ieng ba ka jingshai jong U Khrist, u lah ban ia kynduh ia kiei kiei kumba ki long namar u tip ba ka jingjop U Khrist ka la thom lin ia ki kut jong ka jingdum. Ban laid ha ka jingshai U Khrist ka mut ka jing-ithuh ia kiei kiei baroh bad ia ki mynsiem kiba pynlah ia U Khristan ban iohi bha ia la ka jong ka lynti lyngba ki 'tiawlep bad ki shangkha-wiah jong ka jingim. Ka jingdon ryngkat jong ka jingshai ka long ka jingangewakhem ba u dei u jingthaw bathymmai wat ha khmat ka bor jong ka pop.

Ka Jingpule
Bniah kaba
6

Kane ka mut ba, kumba kine ki Jingpule Bniah jong ngi ia ka Baibl ki pyn ha ngi, ngi dei ban da bisbar bniah bha ia ka jingiapher hapdeng jong ka jingshai bad ka jingdum (khmiu Ioannis 1:5; bad Jingpule Bniah kaba 7). Lada ngin peit aha Golgotha, kata ka jaka ha kaba ia thad-rong ia U Trai jong ngi, ngin iohi ia kane ka jingiapher ha ka dur kaba paw bha tyngkreif jong ka. Ka jingdum ka long kata kaba pyn-mallah ia ki briew ia ka jingdon ryngkat jong U Blei. Dei ka leit-lade kaba pynlong ia ki briew ban pyrkhat ba kim engew-donkam ia ki briew ban pyrkhat ba kim engewdonkam ia ka jingieit ei jong U Dei ka jingkhwan-bor bad ka jingkhwan-spah kaba pynlong ia ka Diengghina kum kaei kaei kaba tlot bad ka bym dondor. Dei ka jingkhriet jong ka dohnud jong ki briew kiba ieng na ka bynta jong kito kiba engew ia lade ba ki long na ka jait bakhrav batri, ki 'rang-da-jied, ki jaitbynriew kiba khiaif tam bad kiba engew ba ki don ka niam kaba hok khuid tam, bad kiba namarkata ki pyrkhat ba dei tang ma ki kiba don ka hok ban synhar ia ka pyrthel. Ka jingdum ka long ka jingsheptieng kaba iohi ha ka jinglap ia ka jingkut jong ka jingkyrmen. Kaba kum kane ka jingdum ka ker sawdong ia ngi bad ka don hapoh jong ngi baroh bad kam lah ban shah ia ka jingshai U Khrist. Haba ngi ia jied ia ka jingshai, ngi shim ia ka jaka ban ieng laleh pyrhah ia kane ka jingdum.

Ka Jingpule
Bniah kaba
6

Kam long kaba jem ban leh ia kane. U Soitan u long uba sianti, bad u pynlong ia kine ki dur jong ka jingdum ban i kum ka jingshai. Ngii dei ban it ia lade-lade ban iohi haduh katno kine ki dur jong ka jingdum ki don ha ka jingim jong ngi bi shimet shimet bad ruh ba la ki jong ki Balang. Ngii dei ban kylli ia lade la ka jingren jong ngi baroh shaphang ka jingialong-kawei bad ki rukom jingsakhi jong ngi kiba mynta sha ki briew bad ka jingshakri jong ngi ia ki ki long ne em kiba iadei dor bad ka jingshai kaba ngi iohi ha U Khrist. Hato ym don shibun ha ngi ka jingieit-lade ba la buhriei, ka jingjaipdeh ba wat ka jingangew sarong shaphang jong ki? Hato ka jingngeit jong ngi ka long tang kaei kaei ha kaba ngi shong pynjah-thait tang ia lade, kaei kaei kaba ngi kwah ban ioh tang ha lade bi shimet namar ba ka lah ban ai jingsuk ia ki jingmut jong ngi, ne ka jingangewakhem ia ka jaid bynriew jong ngi bad ia ka kamai-kajih jong ngi, kaei kaei ka ban lada ia ngi na ki nongahun jong ngi ha ka jaka ban pynlasuk ia ngi bad hi (Khmiu Isaiah 58:2)!

U Khrist U dikhat thak ia kaba kum kata ka jingehukor-lade, u bah noh ia kaba kum kata ka jingdum da ka jingdawa bymlah kylla jong U. Kane ka jingdawa jong U ka don ka jingdonkam kaba kham kyrpang ha kane ka pyrthei jong ngi kaba mynta ha kaba bun jait ki rukom pyrthei, ki jinghikai thymmai bad ki jait-niam ki lakob para maki ban pynwan ia ki briew sha lade. U Khrist U long palat lam ia kine. La ka jingangew jong U Khristan ia ki briew jong kiwei pat ki jait niam ka long da ka jingangewburum. ia U Khrist ym lah ban pyniakhlah lang bad kiwei pat ki blei bad ki jingai burom lynda ia kine ki jingai-burom ia pynlong kiba hapoh ia U bad kiba shakri ia U. Kane ka mut ba ngim lah ban tyrwa ia U ban long wat tang kum uwei na k symboh jong ka "niam pyrthei"—(ka jingngait kyllum ha ki jait niam baroh). Ka mut ba ngim lah ban ong ba "kano kano ka jingngait ka long kaba bha hi". Ka mut ruh ba U Khrist U long kyrpang ha khlieh duh ia ki jingdawa jong kiwei pat ki jinghikai ha bakla bad bym biang ia ki long ki jong ka ri Sepngi, ne ka ri Mihngi ne jong kano kano ka ri, bad ngim lah pyndonkam ia U kum u blei nken jong kano kano ka jait ka kynja ban kyraban ia kito kiei kiei kiba ngi flaw kordor. Ha kajuh ka por ngi pule ia kiwei pat ki niam kiba khraw ha ka pyrthei ha ka jingengur mynsiem da kaba pyrabang ban angewthuh ia ki bad ban shem ia ki thymmei jong ka hor jong ki.

Ka jingdawa bymlah kylla jong U Khrist namarkata ka dawa ia ngi ban iet ia kiwei pat kiba ha ka pyrthei ki bym pat shym ia ngait ha U. Shibun ki Khristan ki angewthuh, bad ngi dei ban kham angewthuh shuh shuh ban ia kaba ngi la angewthuh ba mynno mynno ngi ia ju pynpaw ka jingbymlah shah hapdeng para ma ngi hi bad ruh khamtam ia kiwei pat. Ka jingieit U Khrist ka dawa ba ngin pyrabang ban kham angewthuh ia kito ki bym ishap jingmut bad ngi wat ha kiei kiei kiba jylliew jong ka jingim. Nalorkata, ka jingkohnguh eyiem jong ngi ha U Khrist kam pynksan ia ngi da kaba ngin kynriah noh na ka jing-ladei bad ka pyrthei khnang ban ri pynum ia lade na ka. Ym don jing-shngaii ia ngi ha kaba kynriah noh na ka pyrthei sha ka kynhun barit jong ka Balang. Wat la ka don ka jingma bad jingmynsaw, ia ka jingim lah ban loh tang da kaba ngi mib shabar sha ka pyrthei bad da kaba ngi pynshai ia ka jingshai jong ngi, kaba long U Khrist, ha khmatki briew baroh Ka jingialong shitylli, ka jingsakhi bad ka jingshakri jong ngi ki long na ka bynta ka pyrthei, ha ka jingkohnguh ba iainehia ia U Trai.

Ngil lah lehae ba ngin kynran dien namar ka pyrthei ka iapyrabah than. Ka la ju long bunien kumta. "U la wan sha kiei kiei ia ki jong, bad kita kiba dei ia ki jong, kim shym la pdiang ia U." Pynban lah ban don kiba ong ba ka pyrthei-khraw bad bun kam kaba mynta khamtam ha ki phang sepngi, ka jingai shibun na ka pyrthei jong ka Baibi, bad ka long kaba eh shibun ia ngi ban pynangewthuh ha ki briew ia ka jingngait kaba kat kum ka Baibi. Kata ka long kaba shiaha. Ki jingmut jong ki briew ki la ngam katta katta ha ki kam salana bad ha ki kam trei kam ktah da ki kor ki bor jong kane ka juk mynta, kaba mih na kata ka long ba ia ki bor-

pyrkhat jong ki la pynkylla dur ha kata ka rukom ba ka long kaba eh
 ia ki ban lahapnia bad pdiang ia ka khubor jong ka Baibl. Don ka
 kharai bah hangno, bad ka long kawei na ki kam ba kyrkieh tam jong
 ka Balang ha kane ka pyrthei ban pñ jingkieng ia kane ka kharai.
 Pynban lada kane ka long kaba shisha, ka long ruh kaba shisha ba ki
 jingiaid jong ki jingja ha ka pyrthei bad jingim kaba mynta ki lam ia
 ngi kham shajan eh sha ka Baibl. Lyngba ki jingshah pynashitom beif
 bad ka thma, lyngba ka jingkyutait mon bad paubah jong ki briew ia U
 Blei, lyngba ki jingkylla ha ki rukom ka imlang sahlang bad jingroi ba
 ka jingstad saiana ba kine ki por jong ngi, ia ki briew la pynbor ban ia-
 kynduh biang ia ka jingkylli ka lym lah ban kiar la kane ka jingim ka
 don jingmut eiei ne em f Haba kane ka long kaba shisha, ka pyrthei kaba
 imat kumba ka lalah pyrtshah ia ngi, ha ka jingshisha ka la nang kham-
 jan pynban sha ka Baibl, namar dei ha kiba kum kine kiba la por ha
 ka jinglong mynsiem kaba la kut lad ba ka Baibl ka kren. La ha kano
 kano ka jinglong ngi lah ban don, ka long ka kamram kynti jong ka
 Balang ban rung shanoah kut ka pyrthei kaba ker sawdong ia ngi. Kano
 ka donkam ka jingshah-shkor bathymmai ia ka Ktien U Blei da kaba
 pule bniuh ia ka bad da ka jingduwai, da kaba it ban angewthuh kham
 bha ia ki nongrim jong ka jingneit jong ngi. Kan donkam ia ki rukom
 jingtrei ki ban pynlong ia ki Balang ban i ba ki la pher shikatdei na ka
 rukom ba ki long mynta.

Khmih Jingpule

Bniuh kaba

2

Ha ka jingsbiaha, la don shibun ki dak jong ka bor bad ka jing-
 pynthymmai jong U Mynsiem Bakhuid U ba trei ha ki rukom kiba
 thymmai bad kiba rim ruh kumjuh. Bun na ngi ngi la dei ban kham
 tip shibun shaphang jong ki ban ia kaba ngi tip. Kine ki long khyndiat
 na ki : ka jingshem pat la ka bor jong ka Baibl, ka jingkhuh ban poi
 sha ka jingialong kawei ki Balang, ka bor ba la pynkhuhim thymmai
 ha ka kam ialap : ka jingjylliew bad ka jingmut ba la pynioh pat ba
 dei ia ka jingmane Blei bad ka jingpyndep ia ki niam ki rukom ka
 Balang, bad ka jingkyndit bynriew jong u paubah Khristan shaphang
 la ka kam bad ka bynta jong u ha ka jingim bad jingthmu jong ka
 Balang. Kine ki sakhi jong ka jingpynthymmai ki ngam sha ka jing-
 jylliew kaba khraw tam haba ki lalam sha ka jinglong lang kawei bad
 ka jingshabahitom jong ki briew, haba ki pynpaw ruh ba ka Balang ka
 shimti la lade hi ia ka kam jong u shakri. Ka daw ba pynmih ia kine
 baroh ka long ka jingieit U Blei kaba ha U Khrist, ka jingshai jong U
 keif kaba dei ban shai ha ka pyrthei lyngba jong ngi la hangno hangno
 ngi don. Kum ka nuksa ; ki mishon thymmai sha ki karkhana jingtrei
 jingktah (industries) bad ki rukom thymmai jong ka jingshakri ha ka
 pyrthei kaba dap da ka jingtrei jingktah da ki kor ki bor ki la mih namar
 ba don katto katne ki briew kiba kham phikir bad pyrkhat khualai sha-
 phang ia ki paramarjan jong ki kiba trei ha kine ki karkhana ban ia ka-
 ba kiba bun ki Khristan ki ju leh. Ka long kumjuh ruh kum kawei pat
 ka nuksa ; haba ki Khristan ki la leit ban pynkhiah bad ban hikai ha-
 pdeng ki nongkyndong kiba duk tam jong ka Asia bad Aphrika. Ka
 Jingshai U Khrist kam lah ban tyngshai ha ka pyrthei mynta kumba
 ka dei ban lah namar ba bun bah na ki nongpop ia kiba U la jied kim pat
 long kiba lalneh bad kohnguh ha U, bad kim mon ban iaid ha ka jingshai

jong U. U la shah namar jong nga. bad kaba lai ryngkat ha ka jing-shai jong U ka mut ban shah-shitom ruh. U Khrist mynta U dang shah-shitom hangno hangno ha kaba ki briew ki shah-shitom ; bad ia ngi la khot ban iashim bynta lom da lade hi ha kata ka jing-shah-shitom. Ka jingjaipdeh bad jingbynkohnguh ia ka jingishuhpaw bneng ki dang long hi. kumba ki la ju long barobor, ki nongahun b-khraw tam jong ka jingshai.

Hynrei ka jingshah-shitom u briew ka long barobor kaba don ka jingiasnoh lang bad kiwei pat. kumwei ha kawei ka jaka bad da kumwei pat ha kawei pat ka jaka. Ka jingshah-shitom haba shim na ka liang u briew shimet ka don ka jingiasnoh bad ki daw kiba mith na ka im-lang sahlang. Ka mut aiu ka jingiasnoh lang ki Khristan bad ka jing-shah-shitom ha ki hajar rukom bad ki jinglong bapher bapher ha kiba kata ka jingshahshitom ka ker sawdong ia ki balang? Ngi donkam ia ka jingshai U Blei ban pynshai ia ki jingmut bad ia ki mon jong ngi, da kaba pynstad ia ngi kumjuh da kaba pynlong ia ngi kiba kohnguh. Kane kam mut ba ngi lah ban khnih lynti ban shem ki jubah ia baroh ki jingeh kiba khraw ; hynrei ngi lah katto katno ban lohi, katba ngi dang ialeh bad ki, hangno ka jingebai bashisha bad hangno ka jingdum bashisha ki don. Ha ka Jingshai jong U ngin lohi ia ka jingebai bashisha.

Kumba ia ngi la ialam, na kane ka ia jong ka jingpynthymmal ha ka jingim ki Balang, ban kylli sa shisien pat ia ka jingmut jong ka jingjied jong ngi ia U Blei ha U Khrist, Uba tang ma-U hi U Jingshai, bad shaphang ka kam jong ngi ha kane ka pyrthei jong ka jingdum bad ka jingshitom, ka long kaba donkam ruh ia ngi ban kylli kiei ki daw kiba khraw ha kane ka pyrthei jong ngi mynta kiba wallam ia ki jingch (dilemmas) kiba pyndum buit ia ka jingim bad ia ka jingiatplem Khristan. Ngi jied tang lai tylli na ki kiba long ki daw kiba ktah tyngch ia ka jingim u briew ha kane ka pyrthei kaba mynta.

Kaba nyingkong ka long ka jingroi bad ka jingphriang kaba etet kylleng ka pyrthei jong ka jingstad-saiana bad ka jingstad ba ki kor ki bor bad ka jingebisha ba katba kine ki wallam ki jingkyrkhu kiba khraw ki pynmih ruh ia ka jingmane blei kaba shukor. Ki aishisha shibun ki jingmyntoi ha ka liang ka jingkoit jingkhiah, ha ka jingroi ka spah ka phew bad ha ka jinglah ban pynmih ia ka burom ba long tynrai ha ka jinglongbriew. Ki long ki tiar ha ka jingialeh na ka bynta ka hok. Shiynong, ki long da shisha ka jingpyndep ia ka shihynte na ka Hukum Blei kaba ong ia u briew "to nangkha, to nangroi, bad to da pyndap ia ka khyndew". Hynrei, pynban, kine ki long ruh ka daw jong ka jingmane blei thaw ba phriang bad bapynjot hapdong ki briew. Ka long kumta namar ba, ki jingmyntoi na kine ki jingstad-saiana bad ki kor ki bor ki khraw katta katta. ba ki briew ki manobloi noh ia kita ki kam ka jingstad, da kaba ong ba ia ki jingeh jong ngi ki briew lah ban pynduh no jop da ka jingstad-saiana. Ki briew ki kwah ban loh ei ei ha lade, bad ka jingstad ha ki kor ki bor ka pynlah ia ki ban loh pahuh hai ia kiei kiei baroh katba kwah. Ki briew ki shah py-

thame da ka jingkmih lynti ban loh la ka jingloh myntoi kaba kat
kata, bad ki kylla long mraw noh jong kita ki jait jingstad ki da pyn-
loft lut la lade ha ka niam kaba ban ngelt "katba nangioh kham bun
katba nang kham bha".

mih Jingpule
ah kiba
1 & 8

Ka jingmih na kane ka long kaba wad tang la kiei kiba ha kane
ka pyrthai kaba, teng teng la pynkup da ka dur jong ka niam ha ka.
Ka long rukom jong ka juk kaba hadien ka jingdon ka niam Khristan,
khamtam ha ri Sepngi, ba ki jingroi mynta ba ki liang jong ka pule
kot pule ula, bad kiwei pat ki jaid jingstad kiba don ha ki ri Khristan,
ki lam ban pynmih ka jingangewbiang ha lade bad ban klet noh la ka
thymmei jong ki Ym lah ban kynnoh iano iano namar kane ka jing-
long mynta, ngim lah ban kynnoh wat la ki riewatad-saians ruh. Ng
baroh ngi la iangat lang hapoh ka jingsahdum ha jylliew jong ka pyr-
thai, kaba pynmatlah la ki briew. Ka jingpang mynsiem kaba mih na
kane ka jingsah lyngngoh ka kham paw na ki jinglong bad ki kam
jong kito ki ri kiba dang sahlien ha ka jingroi bad jingtrei kam da ka
tiar-kor tiar-bor ba mynta. Ki kdew sha ki ri kiba la roi la san bha
bad ong, "ngim kwah la kata ka jinglong ba kynja pyrthai." Hynrei
pynhan ki ruh ha ka kyrteng ka huk bad ka burom briew ki isebek katba
don la ka bor ka sor, ban pynroi la ka bor ban pynmih la ki jingdon-
kam jong ki ri da ki lad jingstad kiba mynta. Ka jingeh jong ki ka
long tang kawei ka nuksa hagdeng kiba bun ki jingeh kiba ki briew ki
lakyndub ha kine ki ngi. Ka jingiarap kaba kumno ki Khristan ki
lah ban ei ban jop la ka jingeh kaba kum kane na ka jingtip jong ki
la ka jingahiaba kaba kat kum ka Baibl — shaphang ka jingshai bad ka
jingdum, shaphang ka Jingpynlong bad ka Jingsiewspab la ka, bad
shaphang U Shakri bad ki briew jong U!

mih Jingpule
h kiba
7

Kaba ar, ka jingkylla ha ka imlang-sahlang ka paw ha ka pyrthai
kaba mynta kum ka lad ban pynloh la ka jinglaitluid bad ka huk, bad
ruh kum ka lynti kaba wallam la ki rukom jingleh-jubor bad jingleh-
bymhok bathymmai. Kane barobor ka long kaba shisha, hynrei
ka jinglaid etet jong ka jingkylla ha ka imlang-sahlang ha kane ka juk
jong ngi ka la nang pynkhraw la ka jingshaijong ha ki briew, namar ba
ka jinglaitluid bad ka jingbymlaitluid, ka huk bad ka bymhok ki lapaw
ryngkat ryngkat ha kajuh ka por ba kijuh ki rukom jong ki jingkylla.
Ka jingrung atet jong ki jingtrei kam da ki kor ki bor ha ki jaka ha
kiba ki briew ki ju im da ka rep ka riang, ka pynduh la ka rukom im
kaba rim bad ka pyumih ki nongbah bad ki sor ha ki jaka kyndong ha
kiba ki briew ki ngop ha ki har rukom ki jinganiew bad ki kam runar
kiba pynhlar bad khyra la ka longbriew-manbriew. Ka jinglaitluid
kaba ki ri ki loh kynsan ka pynmih ahibun ki jingeh ban loh ki nong-
ialam bad kumjuh ruh ki palibah kiba jied la ki. Kam myntoi ban
shu ong la kiei kiei baroh la dei ban pynseit da kumwei pat, ba
la ka rukom trei kam da ki kor ki bor la dei ban pynrung suki suki,
ba la ka bor synhar-lade la dei ban pynwan tang kaba bad lade ki
briew ki la long kiba la pynkhreh na ka bynta jong ka. Ki jingeh
ba pyndum buit ki don hangne. Ka jingkylli ka mih: hato ka
jinglaid shaphrang jong kane ka jingkylla ha ka nang ha imlang-

sahlang la dei ban kham pynstet shuh shuh? Lada kumta, kumno shaphang ka jingkhura ka long briew man briew ka ban bud hadian? Ne la ka jinglaid jong ka jingkylla yn pynauki? Kumno pat shaphang ka jingdonkam kaba kyrkiah na ka bynta ka hek ha kine ki por? Ka jinglaid stet jong ka jingkylla ha ka liang ka imlang-sahlang ha ri-Sepngi kumjub kumba ha Asia, Aphrika, bad Latin Amerika ka long kawei na ki daw kiba ktah jur shibun eh la ka jingim ki briew ha ka juk kaba mynta.

Kaba lai, ka don ka jingeh kaba pynshalong ia ngi kaba dei bad ka jinglaid shaphrang jong ka jingialong kawei bad jingnangkhrav jong ka jingialeh pyrahah pat ha ka juh ka por ha ka histori jong ka pyrthei kaba mynta. Kawei-pa-kawei ka jaitbynriew ka don ka jingiadei ha ka liang ka saifi-hima sima bad ha ka liang ka ioh ka kot bad kiwei pat ki jaidbynriew. Ha kane ka rukom ka don ka jinglong-shitylli ha ka liang ka jingiashaniah markyiliang jong ki ri ha ka pyrthei kaba mynta. Ilynrei kane ka jingiashaniah markyiliang kamwallam satia ia ka jingsuk. Hapoh jong kane ka jingiashaniah markyiliang, ka jingialehpyrshah ka nang khrav pynban. Ki briew ki pynlong ki kynthub kiba rit ba lah ban lada ia lade khuang ban skhem ban shagaifi — ki jingiatylli mlon shi jaidbynriew, ki jingiatehlok bad ki jingiatehsong lang para jaidbynriew — hynrei kine ki nang pynkhrav pynban ia u thiat ka jingispait-iapra. Nalor kata, ki buit ialehthma da ki tiar atom ki la roi katta katta ba la don ka jingangew ba ki jingmut kiba rim shaphang “ka thma ba dei ban hap ialeh”, bad shibun ruh ki briew kin kren wat shaphang ka thma da ki tiar atom, kim larkam shuh. Haba kumta, aiu ki Khristan ki lah ban loh? Ka long kaba jem ban jubab da kaba ong “Kyrshan ia ki Synjuk ki Hima” (United Nations). Ka jingkylli ka long, ka rukom pyniad hima-sima kaba kumno ka ri jong nga kan kyrshan ha baroh ka jingiadei jong ka bad kiwei pat ki hima kynthup lang ruh ia ka Synjuk ki Hima?

[Amah Jingpule
niah kiba
& 8

Kane ka pynmih ha ngi ki Khristan ia kawei pat ka jingkylli bad kata ka long, haduh katno ka hima ka lah ban bud ia ka rukom saifi hima-sima kaba pynshong nongrim ha ki aifi tynrai kiba bha bad bahok, lane bato ka hima kan shah salam barobor da ka jingkwah ban bit tang ia lade hi? Hato ki Khristan ki lah man ban hun ba ka nia kaba ong ba ka jingthrang tang na ka bynta ka jingbit-lade ka pynbor ba mynta ki hima kin kheifiduh noh ia lade khuang ban pynwan ia ka jingiasuk? Ka Jingpule Briah kaba 8 ka kren shaphang ka jingpyniasuk. Ha kano ka jingmut ba kane ka jingangewthuh kaba kat kum ka Bible shaphang ka jingpyniasuk lah ban pyndei ha ki jingiatyngkthuh hapideng ki hima pyrthei? Ka jingngeit jong ngi ka daw ia ka jingkohnguh-Syiem tang ia Uwei U Trai. Hato kane ka jingngeit ka iarap ia ngi ban sngewthuh shaphang ka jingialong-shitylli hapideng ki jaidbynriew? La ong shaphang U Shakri ba Ua pynwan ia ka Hok. Ha kano ka rukom ba kane ka Hok kan iarap lem ban pynwan ia ka jingialong-shitylli hapideng ki jaitbynriew bad hapideng ki hima ka pyrthei? Ha kaba kum kane ha

jinglong jong ka pyrthei, la ki Khristan ban sakhi shaphang ka Jingshai. Kane ka mut ba ki jingpyrkhat kiba ngi ju don shaphang ka jingrei jong ka Balang kin ia kynduh ka jingiatynjuh bor kaba mih na ka jingtet bad ka jingbun syrtap jong ka jingkylla ha ka rukom imiang-sahiang. Kiba kumno te ki rukom jing-sakhi ia U Khrist bad jingshakri ia U bad ka jingialong-shitylli ha U, donkam ba kine ki jinglong kiba mynta!

Ki Balang kidon hapteng ka por jong ka jingahem thymmai pat ia la ka khubor bad jong ka jingpynthymmai pat ia ka jingim. Haba kumta, kani kaba dei ia ka ban leh? Ngì dei ban sakhi kat kumba la ai ha ngi ia ka jingaei bad ka bor ban sakhi, la ngi don ne ngim don jubah ia ki jingeh kiba khraw bad ba bun syrtap jong kane ka juk. Ka long kaba donkam ba ngin iarap ban pynroi ia ka jingken bad jingbatai bniah ha ka Balang shaphang kine kiei kiei, bad ine i kot lyngkdup i long ka jingket engowha ban iashim hynta kham bniah ha kane ka jingakren-jingiatama. Ngì dei ban iameh ha ka jingit jong ngi ia ki Jingthoh Bakhuid, namar don ba ki ka jingted sha kaba ngim pat lah ban kot. Khamtam eh, ngi dei ban pyrshang tynggeh—lei lei haba ngi im jngai katta katta na ka pyrthei jong ka Baibil—ban shahshkor bha ia kaei kaba ka kren ha ngi, bad ban nym pule ia ka tang namar kaei ba ngi kwah ne ngi kyrmen ban shem ia ka. Lada ngi angap shahshkor, kan kren. Pynban ka jingsakhi bad ka jingwad jong ngi kan ym long kaba seisho lymda ngi leh bad pynlep shwa ia ka jingdawa banyngkong eh jong ka Gospel, kaba long “Kylla kaba mut”. Dei ha ka dohud bad ha ka kynhun ba kylla kaba mut ba U Mynsiem U wan ban pynshai bad ban pynshait bor. Namar ka jingkylla kaba mut hi ka long ka jingaei U Mynsiem.

Ngì iakren shaphang “ki balang”. Hynrei ngin ym don hynta satia ha ka jingkhii salonsar jong ki balang Khristan shityllap ka pyrthei ban ialong shitylli kawei lada ngim ngait ba ha ka jing-shiaba don tang kawei ka Balang, kaba khuid kaba iadei lang salonsar, bad kaba kat kum ka jinghikai ki Apostol. Kam donkam ia ngi ban seng ia kane ka Balang — U Khrist U la leh ia kata halor ka Diengphna bad da ka Jingmihpat jong U—hynrei ngi dei ban pynpaw ia ka bad ban ialap shaphang jong ka katha kot ka bor ha ngi. Ngì iapher ha kaei ba ngi ngin ong shaphang kane ka Balang, hynrei ngi tip bad ka don, bad ngi shem shiaba ha ka ia ka jingkular bad jingthmu ia kaba ngim lah ban shem hangno hangno hawei pat. Dei na kata ka daw ba ngi nud ban wallam ia kata ka Balang ha kito ki bymish ia ka. Ngin ym nud ban leh kumta lada ngim shym ia ngait ba ka Balang kam dei ka jong ngi, hynrei ba ka dai ka jong U Trai jong ka hi U Jiau Khrist.

Kumta ngi poi biang sha kaba ngi la adang — ryngkat bad ka ka jingdawa bad ka kular jong U Jiau Khrist U Trai jong ngi. “Nga long U Jingshai jong ka pyrthei; uta uba wanbud ia nga un ym laid ha kaba dum, hynrei un loh ka Jingshai jong ka jingim”.

KA JINGSAKHI

Ki bynta kiba ngi la pale bulah na ka Baibl ki khot ia ngi sha ka jing-kohnguh ia U Jisu Khrist. Kane ka dawa ia ka jingsakhi, ka jingshakri bad ka jingialong-shitylli. Dei lyngba jong kine ba ka jinghai U Blet ha ka khmat jong U Jisu Khrist ka pynshai ia ka pyrthet. Dei ia U ha ngi iaphia bad dei ma-U, kum U Trai ba la mi-h-pat, Uba ai bor ia ka jingsakhi jong ngi. Dei ma U Uba ka jinghai jong U ka pynshai ia ka jingshakri jong ngi, bad pynlah ia ngi ban pynphalang ia ka jinghai jong U ha ka pyrthet. Dei ma U Uba ai ia ngi ka jingialong-shitylli ia kaba ngi dei ban pynpaw. Ia kane la ban bad iaiban bunaien bunaien ha ka Testament Bathymmai. Ka jingpynshai shuh-shuh ia kine laitylli ki subjek-pdeng harum ka shum jing-mut lypa na ki Jingpule. Bulah ia ka Baibl ha ki lynnong kiba ha shuwa. Ki pei kiba bud ki kynthup ia ki tier pyukbreh kiba phi lah ban shem ba ki long kiba iarap ha kaba pyrkhat bad leh ia kiei-kiei ba la jed na ka bynta ka jingakren iatei ha ka Assembla da ki nongmikhmat jong phi.

KA JINGSHAKRI

Yu sa shem shen shen ba ka jingsakhi ka dei lang da baroh ar, ka ktien bad ka kam, bad ba ka jingdonbor ne jingtlot jong ka ka shong eh ha ka jingialong-shitylli ne ka jinglapait-iapra lapdeng ki Khristan bad ki balang. Ka Jingsakhi ka ualam sha, bad ka dawa ia, baroh ar ka jingialong-shitylli bad ka jingshakri. Kine baroh laitylli ki subjek ki don ka jing-iadei bad ka jingiaenoh kawei bad kawei pat ha kane ka rukom, bad kan long kaba bha hi lada ngi buh ia kano kano na ki ha shuwa. Namar kane kajuh ka daw kawei-pa-kawei na ki ka kdew ia ngi sha ka jingthot ha iadei lang ia ka Balang ha U Jisu Khrist,

KA JINGIALONG SHITYLLI

KA JINGSAKHI

Ka Jingsakhi jong U Blei

Kamih Jingsule

Balah kaba

4

U Blei U long ka jingsahai. Uta Uba ia ka bor bymjukut jong U ngi iohi ha ka jingpynlong U la pynpaw ia lade'ba u Jisu Khrist. Haba U Jian Khrist U dawa islade ba u long ka Jingsahai jong ka pyrthei. U la pynbua ba U Kpa Uba la phah ia U U phla shaphang jong U; ia kane ka juh ka jingphla la phla ruh da U Mynsiem Bakhuid (Ioan 8: 12-19; Ioan. 8: 6-11). Kum ka jingiasyllok jong U Mynsiem Bakhuid, ia ka Balang la seng da U Blei ban phla ia kane ka jingsakhi ha ka pyrthei Dei tang lyngba U Mynsiem Bakhuid ba ia ka jingsakhi ka Niam Khristan lah ban pynpaw. Ha kane ka rukom U Blei hi namarkata U long Uba sakhi islade.

Ka Balang ka sakhi ia kane ka jingshiaba da ka jingdon jong ka bi: ha ka jingmane, ka jingiasyllok bad ka jingsakri, ha ka jingim jong ki dkhoh jong ka la shimet shimet ne kum ka ing. ha

ka jingpynbna ia ka Ktien bad wat ruh ha kaba shu angap jar. Da ka jingtrei kylluid ka Jingnaii jong U, U Blei u la thaw ia ka byeng ba ka khyndew, U pynneh bad U sumar suthor ia kiei kiei baroh, bad u pyllait ia ki brier na ka jingkhum jong ka pop, ha kane ka rukom U pynasuk pat ia ka pyrthel eha lade—kumta ba ia ka Kyrteng jonz U yn pyndonburom. Ba U Blei U leh ia kane ha U Jisu Khrist da U Mynsiem Bakhuid ka long ka jingehiba ha kaba la song nongrim ia ka jingsakhi Khristan.

Khmih Jingpule
Balah kaba
3

Namarkata, haba ki brier ki shem ia ka jingthew bashiba jong ka jingim jong ki ha U Jisu Khrist, ki iaoh bynta lom ha kane ka jingtrei bakynja-blei. Ki shem ia lade ba ki long ki di hot jong kate ka jingiasyllok kaba ka jingkot jong ki ka long ban pynbna ia ka Khubor Babha jong U Blei, ka khubor jong ki ka long ka jingpynbna ia ki kam badonbor jong U Blei; ka kam jong ki ka long ban phla ia ka jinglong-Trai jong U Khrist; bad ka jingkyrmen jong ki ka long ka jingwan jong ka Hima.

Phi ai ki jingmut kiba kumno ia kane ka ktien "sakhi"? Hato ka jingshem mynsiem ia jong ka long kaba donkam eh ia ka jingsakhi! (I Ican. 1. 3) Ngi lah ma ban lait na ka ba sakhi shaphang ia lade, shaphang ia ki jingpyrkhat, shaphang ia ki song lade shaphang ia ki jong ki kam ba ngi ia lah ban leh! Kan jia kumno lade ngi buh buji da kine ha ka jaka jong ka Gospel!

Ka Pyrthel jong U Blei

Khmih Jingpule
Balah kaba
1

Ka pyrthel ha kaba ngi sakhi ka long ka pyrthel jong U Blei. Haba ngi ong "pyrthel" ngi don ha ka jingmut jong ngi ki jingkylla kiba jur ia kiba la pynmih da ka jinglaeh ban loh ia ka jinglong marryngkat hapteng ki kynja brier, ban loh ia ka hok ha ka liang ka jingioh jingkot, ban loh ia ka kyrdan bad burom kum ka jaitbynriew. Ngi don ha ka jingmut jong ngi ia ka jingtrei jong ka salens bad ki kor ki bor kaba pharia ia u atom, kaba sam ia ka hawhaw, bad kaba pynkylla ia ka rep ka riang bad ka trei kam trei jam. Ngi don ha ka jingmut jong ngi ia kaba sniew bad kaba bha, kaba dap da ka jingkyrmen bad kaba dap da ka jingtieng, ki artylli ki dur kiba ka pyrthel ka pynpaw ha ki khmat jong ngi baroh,

Shim ia ka jingugew-sheptieng bad ka jingugew-lynga pisa kiba bun bah na ngi, ngi engew namar ka jingbymiah jong ngi ban synthar bad ktah ia ka jinglaid jong ki jingjia ha ka saifi-hima-sima ha kane ka jak jong u atom bom. Hakhmat kaba kum kane ka jingugew-sheptieng bad jinglynga pisa, kumno te ngi lah ban eha abhor shwa ia ka Gospel bad nangta ban sa pynbna pat ia ka jinghuar bad ka jingkyrmen jong ka!

Shim ia ka jinglong khlem jingiarap bad jingnah merwei jong ngi haba ngi shah hapoh ki jingthombor na ki Sorker, na ki jingleh-mon jong ki pulit bad kiwei kiwei kum kita. Kumno ngin sakhi ba ki jinglong kiba kum kita bad kumno ngin kyrshan bad iarap lem ia kiwei pat ki para Khristan kiba lasakhi lem kum ma ngi!

Khmih Jingpale
Bulah kaba
6

Shim ia ka jingangew satnud jong ki bun bah na ngi haba ngi angew pyrabah ia ki jingleh bymhok ha ka imlang-sahlang bad ha ka hang ka jinglong janthynrlew tang namar ba lapher ka anlehdoh kiba lah ia ka ban weng noh.

Kum shibynta na ka kam ka jingsakhi bato ka Balang ka lah ne em ban ioh ia ka jingbishar buk U Blei ha kine ki jingialeh pyrabah u briew ha kine ki angi? Kumno lah ban pyniapher ia kine ki jingbishar U Blei na ki jingbishar bakynja-briew!

Shim ia ki babun bah na ngi kiba shah thngan bad kiba khlem jng khlem sem Kumno ka Balang ka shim ia ia ka jaka bad ia u jong U Trai hapdeng kiba duk, ki pohjait, bad kiba shah jynjar na ki jingja ha shykhei jong ka mariang? Kiba kumno ki rukom jingwakhi ki ban kham ladei ia ki!

Khmih Jingpale
Bulah kaba
7

Shim pat ia ka jingim basuk ha kaba bun na ngi ngi im kum ki Khristan. Ngil ioh baroh kaba ngi donkam Ngil la angewbun ha lade. Ngil kren suki kynja ha ngi iaid ha ka jingshai. Kumno U Blei U pynduh ia kane ka jingangewdap angewbiang jong ngi da ka jingsakhi jong U! Kumno U pyndonkam ia ka pyrthei na ka bynta kane ka jingthmu!

Shim ia ka jingatad, ki dur sinema, ki kot iathuhkhena kai ba shu thaw — ia kibe la pynmih ha ki ri jong ngi bad ki dur jong ki ia ka pyrthei bad ia ka Balang de. Kine baroh ki kren kumno shaphang ka jinglong bashapoh bashiaha jong u briew! Kumno ka jingsakhi jong ngi ia U Khrist ka ladei haba ngi ia kynduh ia ki bad ha ka jingpyndonkam jong ngi ia ki!

Shim ia ki jingkyrmen bad ki jingsheptieng jong ki para briew ha ka shnong bad ha ka surok jong ngi! Hato ngi ia long lem ha ki jingkyrmen bad jingsheptieng jong ki! Ha kino ki rukom ka jingsakhi jong ngi ka teh ia ngi bad ka lawei jong ki ban ia kaba ka teh ia ngi bad ka mynnor jong ngi hi!

Khmih Jingpale
Bulah kaba
8

Shim ia kano ka dur jong ka pyrthei katba phi mon. Ka dei ka pyrthei jong ngi, hynrei ka dei nyingkong ka pyrthei jong U Blei. Um ahyu ia iebnoh noh lane kyntait noh ia ka. U pyndap pybiang

(Rom. 12 : 2 ; Eph. 3 : 14-19) ki dkhoh jong ka ki dei ban pott
 ia ka, U iett ia ka, U bishar bad U siwepah ia ka. Ka long ka piew
 jong U ba ka jingshai jong U kan sam lyngba shaduh kiba kut jong
 ka khyodew, bad shaduh kaba jylliew tam ha ka jingim u briew.

Ki Briew Jong U Blei

Khmih Jingspule
Briah kaba
 5

U Blei u la pynmih ka jaitbynriew bakyrpang ka ban sakhi
 ia ka jingshai jong U ha ka pyrtbei. Ka Balang, kum Ka Israel
 Bathymmai, ka la johkynti pateng ia kane ka kam na ki briew jong
 U Blei kiba hapoh ka Jutang kaba Rim (1 Pet. 2 : 9-10). Ka dei
 ban sakhi ym tang ia ki jingleh hadonbor jong ka jingniwepah U Blei
 ha ki por ba la leit noh, hynrei ruh ia ka kam jong U mynta ha
 ka pyrtbei, bad ia ka Hima ka ban sa wan (Ioan. 5 : 17-19; Phil.
 3 : 20, 1 Pet. 3 : 15). Ia kane ka Balang ka trei bad ka leh da
 ka jingim jong ka kum ka seng-balang bad da ka jingim bad jingtrei ba
 man la ka ka ang! jong ki dkhoh jong ka (Math. 5 : 13-16).

Khmih Jingspule
Briah kaba
 3

Ia ka Balang la hukum ban pynlong synran ia ki jaitbynriew
 jong ka pyrtbei baroh (Math. 28 : 19). Kane ka mut ba ka jingakhi ha
 ia ka jong ka jong ka balang ka long shibynta na ka jingpyndep
 ia kata ka hukum kaba kot haduh kiba kut jong ka pyrtbei. Ka mut
 ruh ba ha kaba kohnguh ia kane ka hukum, ia ki Khristan la khot
 ba ki dei ban thom ia ki pud kiba pyniakhlad ia ka rukom long
 briew man briew, ka jinglong jaitbynriew bad kiwei kiwei ha
 kiba pynbna ia ka Gospel ha ki jaitbynriew baroh. Hato tang
 khyndiat eh na ki dkhoh ha ka balang jong phi kiba kutkhis shiba
 "ban lyrsahan ia ki mission" ha kiwei pat ki ri? Lada kumta,
 baei! Hato ia ki khristan na kiwei pat ki ri bad kynja bynriew
 la ai bynta lem neem kaba thikna ha ki jingduwai, ka jingakhi,
 ka jinghakri bad ka jinganyilok jong ka balang jong phi? Kumno ka
 balang jong phi ka lah ban pynkhlaif ia ki kywuh jong ka kiba pyniasoh
 ia ka kam misboneri jong ka Balang ha kano kano ka bynta ka pyrtbei?
 Hato ka don ka jingpyrkhat ba la buh ha khmat ki dkhoh ka
 balang jong phi ba lah ban don ka jingkhoh sha ka jinghakri ha
 kawei pat ka bynta jong ka pyrtbei!

La kren shibun ia ka bynta u paid khristan ha ka balang ba ki
 long kum u 'namphang ha ka kam sakhi ka Balang. Ha ka jing-
 shusha kumba ka long, shibun ki dkhoh ha ka balang i kumba kim
 tip ei ei shaphang la ka jong ka jingkutkhibeh ha kane ka liang. Ki
 im palei imat kumba ka kam baroh ka shong tang ha ki nong-
 trei-niam ba la siw tulop bad ha ki Minster. Kumno ka balang
 jong phi ka lah ban soh jinghikai na bad ban lashim bynta lem
 ha ki jingkhish kiba dang mib shen ha kaba ia ka kam shakri-tien
 Blei jong u paid khristan ha ka Balang la pynkhish im pat!

Kiei ki diongpynkiang kiba pynwit ia ka jingakhi! Ka jing-
 bym don ka lad ban pynshai pynsngewthub bad pynyip ka long

kawai Kham bunsiem eh ka jingsakhi ka long ha ka ktien bad ha ki rukom kiba ki briew kim angewthub. Kumno ngin pydonkam ia ka jingkron bad jingpyrkhat jong ngi kiba man ia ka angi ban ai jingpynehai shaphang ka Gospel? Kumno ngi lah ban pydonkam ia kino ki lad kiba mynta ban ai jingtip kum ki dur khub kum ka radio had ka Telibishon (television) bad kiwei kiwei ha kaba ialap ia ka Gospel? Kiei ki rukom ialap kiba kyrpang ngi donkam ba ngi lah ban pynrung ha ki kynhun ba iapher, kum kito kiba don ha ki jaka trei ha labun nongtrei? Kiei ki lad kiba ngi da shim khnang ban ia don bynta lem ha ki jingim bai ki kam jong kito ki briew ha kiba ngin ialap khnang ha kin lah ban sgewthub bad ba kin angew iadei bad ka jingim jong ki?

Kiwei pat ki jingeh ki mih na ka jingbym-angewmon jong ngi hi shimet shimet ban ialap.

Don kiba ong, "Ngam ioh lad ban kren shaphang ka Gospel, nama kata ngam lah ban long u sakhi." Hynrei ka jingtrei hok ia la ka kam bad ka jinglakloi ban iarap ia la ki para-nongtrei bad para ahnong para thaw ka long ha ka jingshisha shibynta ki jing sakhi jong ngi ki Khristen. Ka jingiarap kaba kumno ka balang jong phi ka ai khnang ba phi lah ban iakynduh ia ki jingeh kiba mih na ka jingsakhi jong phi la U Khrist ha ka jingtrei jingtah jong phi kaba ha la ka ngi? Don pat kiba ong, "Ngam tip kumno ban sakhi?" Kumno ka balang jong phi kan pynkhreh ia la ki jong ki dkhoh kumta ba ki lah ban sakhi shai ia la ka jong ka jing-geit da kiktien bad ki kam—ha kiei kiei kiba iadei bad ka kam saifi-hima-aima, ka kam kamai-kajuh, ka imlang, ka jinglong niam bad ha ka jingim u briew marwei shimet? Kiwei pat ki ong, "Ngim long kiba bit ban long ki sakhi." Uno uno u Khristan um dei ban fiaw ia lade uba la tbit lypa, hynrei la kwah ia u ban iaid kumba dei ia kata ka jingkhoh da kaba la khoh ia u (Eph. 4:1). U Blei U pydonkam ia ki nongtrei kiba long ki bym dendor ei-ei.

Khamh Jingpule

Balah kaba

4

Shiben ki ong, "Nga don hok aiu ban leit lushia ia ka jingim jong kiwei pat ki briew? Kan pher aiu lada u briew u ngeit kumno kumne ruh tang ba lada u pyrhshang hok ban im kat kumba u hi u la ngeit?" Kam mut kaba lushia. Uwei-pa-uei u briew u don hok ban tip aiu U Blei U la leh ia u, bad ban ioh ka kaba ban ngeit ha U Khrist.

Ha kawai pat ka liang, ka jingbym lah ban sakhi ia U Khrist ka mih na ka jingsheptieng ba, da kaba pyniaayriem bad ka pyrthei, ka balang ka lah ban duh noh ia la ka jong ka kyrteng. Hato ka balang ka lah ban pynlong ia lade kawai bad ka pyrthei bad ha kajuh ka por ban ai ka jingsakhi Khristan kaba pyniapher ia ka na ka pyrthei?

Haba ia ka balang la pynthymmal pat da U Myndiem Bakhuid

thymmai ha ka jingim jong ka baroh kawai, ha ka hang ka rukom
pyniald ia ka bad ha ka hang ka rukom trol jong ka. Hato ki
rukom ka Khristan jong phi kiba baroh shikatta ki pynwit ia ka
jingtrai jong ka balang hapdeng ki briew kiba don baroh sawdong
jong ka? Lada kumta, da kumno phin weng nob ia kita ki
jingpynwit?

Kawai ka Jingsakhi

U Trai jong ngi U la duwai, "ba baroh kin ialong shitylli;
kam ma-Me ko Kpa ha nga, nga ruh ha Me, ba ki ruh ki ialong
shitylli ha ngi; ba kata ka pyrthel kan lohngit ba la phah ma-Me
ia nga" (Ioan. 17:21). Ka jingialong shitylli ka lung kaba da
donkam eh ia ka Gospel jong Uwei U Trai bad jong uwei u paitlang
(1 Kor. 1:10-13). U Blei U dang iaikhot ia une uwei u paitlang
ban pynlong kaba tang kawai ka jingsakhi ia U hi. Dei tang ia Uwei
U Trai ba ngi sakhi bad kata ka pynlong ia ka jingiatylli ha ka
jingsakhi jong ngi. Ha kano ka jingmut ba ka jingiapit (ha ki
balang balang) ka mut ka jingduh ia ka gospel ha ka jingsakhi jong
ngi? Tong teng don ka jingong ba ka jingmih jong kina ki aeng
balang (denominations) babun ki al lad shibun eh ban kham pyn-
phiang kyllong ia ka gospel. Phi don aiu ban ong balor ka jingong
kaba kum kata!

Khmih Jingpule
Bolah kaba

6

Hato ia ka jingsakhi ka balang ha kaba phi phi don ia pynwit
da: (a) ka jingiakaja bapoh ka balang, da ka jingiakan hapdeng
ki dhot jong ka balang bad ki rangbah balang, hapdeng ki rangbah
bad ki kynthel, hapdeng ki samla bad ki rangbah, lane da ka jing-
pyniapher jong ki jait ki kynja bad (b) da ka jingiakhlad balang
kaba pynmih ki seng-balang bad ka jingphla jingngit kiba ispher?
Kumno mapu bad ia ki lok para Khristan ha la ka dong phi pynlong
kaba tang kawai ka jingsakhi? Na aiu shuh phi lah ban latrel lang?
Kael kaba pynwit ia phi? Balsei ba katto katne ki balang ha Asia
bad Aphrika ki kham engowthub ia ka jingdonkam kyrkish ban don
tang kawai ka jingsakhi, kumta ba ki laiaid kham stet shaphrang ban
maoh-balang kawai ban ia shibun kiwei pat ki balang ha ri seyngi
ki la iaid!

Ha ka Asembli kaba lai jong ka Dorbar ki Balang Shityllap
Pyrthel (World Council of Churches) ka ban long ha New Delhi, ka
International Missionary Council bad ka World Council of Churches
kin sa ialong kawai ka aeng. Kane kan kiah kumno ia ka
jingialong kawai jong ka jingsakhi jong ngi sha ka pyrthel pyllan
bad ha la i jong i jong i kyntoit? Kane ka dei ban mut kumno ia
ki rukom tai na aeng balang jong ngi, ia ka jingduwai bad jingtyrped
jong ngi na ka bynta kiwei, ia ka jingal jong ngi sha ha kham U
Blei bad ia ka jingsakhi jong ngi shimet shimet? Hato kane kan
pynlong ia phi ban pyrthet ia la ki jong ki jingpyrthet shaphrang ka
jinglah ne jingtrai jong U Blei ba kane ka pyrthel jong U!

KA JINGSHAKRI

Ka Jingpyrkhat shaphang Ka Jingshakri

Ja ki Khristan, ka Jingshakri ba ka pyrkhet ka long ka jingleh-kyl-
hang bym lah ban lait namai ka kam jong ka pyrkhetwaph jong U Rici
ba U Jiau Khrist. Da kaba kohnguh ia U Mynsem Bakhuid ia
ki Khristan baroh ia khot ban shakri. Hynrei ia kane ka jingshakri
teng teng ym shym angewthuh shai bha ha ka jingmut kaba biang.

Katto katne ki angewthuh ba ka jingshakri ka long

—tang kum ka kam kaba kham hapoh ia ka jingshakri, bad ki khet
kor ia ka tang haba ka pyrkhetwaph kdar ia U Khrist;

—tang kum ka jingshakri ia ki briew kiba don ha ka khim bad kim pyrkhat bad hiew ei ei pat ha ka jinghymdon ka bok ha ka imlang sabhang kaba buh ia ki briew ha kata ka khim;

—tang kum ka jingshakri para Khristan kaba hapoh la ki eng ne ki balang la jong;

—tang katba ki lah ban radon bynta ha ki kam patbah da “ki kti kiba khud”.

Hato phi mynjur ba kitei ki long ki jingpyrkhat bym biang shaphang ka jingshakri! Ha kano ka rukom ia ki jingpyrkhat jong phi shaphang kane ka kam shakri lah ban pynkhum ia ka jingmut jong Ka!

Ban shakri ka lung ka bynta jong ka jingim kaba man la ka ngi jong ki khristan marwei marwei bad jong ki balang ruh. Ka jingtrei jingtah la man la ka ngi jong u briew kam long tang ban kamai na ka bynta ban im ia lade—ka kham mut eh ka jingshakri ia la ki parabriew. Ia ki balang la khot ban leh ki kam kiba myntoi ha ka pyrthoi da ka jingpyrkhat jong ki ban shakri ha kiei kiei baroh kiba ktah ia ka longbriew manbriew ha ka imlang sabhang.

Ka jingshakri ka roi ka aan haba ia ka jingsgewthuh bha ia ka Baibi la pyniader biang bad ki jingdonkam, ki jingeh bad ki kabu ne lad jong ki briew. Mynta ngim salstar bad khimh buah kaei kane ka jingsgewthuh bad ki jingdonkam bad ki lad, ki kabu, bad nangta ngin sa pyuwan bad pynonkam ia ka jingshem ha ka jingpyrkhat shaphang ka jingshakri.

Ka Jingsgewthuh Kat kum ka Baibi shaphang ka Jingshakri

Khimh Jingspule

Bniah kaba

2

U Jisu U batat ha ki ktien jong u nongiatuhilypa Isalah ia ka Jingshakri jong U ia kiba la ringmaw, kiba matlah bad kiba shah banberfi, U da pynabat ruh kdar ha kaba pynbna ia ka gospel ka mut ha ka juh ka por kaba leh ia kine kiei kiei. (Isalah 61 : 1-2 ; Louk. 4 : 18-22) U la khimh lynti ia ki nongbud jong U ym tang ba kin pynbna ia ka gospel hynrei ruh ban baa ia kiba thngan, ban khot ing-basa ia ki nongwei bad ban leit jngoh ia kiba pang bad kiba don ha byndi, bad U la ong, “Ha kata phi leh ia ka ha uwei na kiba rit tam na kine ki para jong nga, phi la leh keifi ia ka ha nga” (Math. 25 : 31-46). Hato ngim dei ban phla haduh katno ngi la long kiba matlah kat ban ym tohi ia U ha kita kiba ban ka ahitom? Ka rukom im barim-bajah jong ki briew bad ki dastur jong ki ki pyneh ia ki ban bud ia ka nuksa jong u nong Samaria uba bha (Louk. 10 : 30-37). Kiba kum kine ki kam kiba don ha ki hi ka dor pynbha para briew, ki pynpaw bad ki kren kham jam ia ka jingieit kaba kham khraw bad kham jylliew kaba pynmih ia ki.

Thik kumba U Khrist U la ong ba Um shym la wan ban loh shakri hynrei ban shakri, wat haduh ka jinglap hi, kumta ruh ka dei ban long ia ngi ban shakri la ia ki para mynsiem khlem

tyngkai bad khlem hiew shiliang khmat lano lano ruh (Math. 20 : 28 ;
Ioan. 13 : 12-17).

Khamh Jingpule Kumba u Paul u angewthuh, ka jingpynthymmai jong ka jingim
Bulah kiba da ka Jingmihpat U Khrist bad ki kam U Mynsiem Bakhuid ka
3 bad 6 mut ba ngi dei ban pynidei ia lade bad la ki jong ki paramynsiem
ha ki jingahitom jong ki bad ha ka jingban jong ka pop da kaba
bud ia ka nukaa U Khrist (II Kor. 5 : 14-21 ; Phil. 2 : 1-8). U Blei
da U Khrist, U la pyniasuk ia ngi bad U hi bad U la aiti ba ngi
ia ka jingpyntrei ia ka jingpyniasuk. Bunsien ia kane ka jingshakri
lah ban pyndep hok tang lada ki Khristan ki long kiba la klof ban
shah shitom.

Khamh Jingpule Ha ka jinghikai u Ioannis ngi tip ba ka jingieit ka long ka
Bulah kaba jingshai ; bad ba kito kiba laid ha ka jingshai jong U Khrist ki
7 don ka jingiasvlok lem paralok hi, bad ki dei ban laid ha ka lynti
kaba U hi U la laid (I Ioan. 1 : 5 baduh 2 : 11)

Ngishakri namar ka jingangewnguh ia U Blei, namar ka jingkoh-
nguh bad namar ka jingieit ia U, hynrei ngi long ruh ki para ba
iasah-shitom lem (Isaiah 58 : 1-12). U Khrist ba la mihpat U ai
ka bor ban trei ia ka kam jong U ba ka pyrthet. Nalorkata ruh,
la khot ia ngi ban shakri ym tang kum ki biew shimet shimet
hynrei ruh ha bad lyngba ka Balang.

Ki Rukom Jingshakri Ha Ka Pyrthet Kaba Mynta

Ia ki rukom jingshakri kiba ka Testament Bathymmai ka
kdow beit la iaieh baroh shilynter ha ka histori jong ka Balang
(II Kor. 9 : 1-15). Kane ka juk jong ngi ka khot ia ki balang sha
kiwei pat ki rukom jingshakri namar la pynkyndeh bad pynkhih ia
ka da ki jingkylla har rukom : katto katne na kita ki jingkylla ki
ai shisha kyrhai ki lad kiba khraw ia u biew ban jop bad ban
long kynrad halor ka mariang, bad ban nang kham pynkyntiew ia
ka kyrdan jinglong jingim. Pynban ha kajuh ka por ki byrngem
kylla ia u da ki jingban khia ka jinglong jingim ha ka kamai kajuh
bad ka imlang sahleng bad ki rukom trei rukom ktah ba iaikylla
jong ka jingim ha ki jaka eor.

Katto katne na kine ki jingkylla ki pyniaid shaphrang ia ka
jingiatrei-lang hapdong ki biew. Kiwei pat ki ialam sha ka mynsiem
ka jingbym-iatylli bad ba iaieh pyrshah. Ki biew ki sheptieng loh
kin iap duh jait duh khong. La pynsaphred ia ki da ka mynsiem
hiewkor palat ia la ka jong ka jakd-hynriew. Ki leit luehia ha ki
kam kiwei pat ban thaw ia ka jingiakajia. Ki pyllait bad iehnoh
khlem pyrkhbat ei ei la ki im ne ki iap ia ki bun bah ki nongphet-wir.

Kumta mynta ki balang ki dei ban phai ba kaba pyrshang ia ki
rukom thymmai jong ka jingiaahim bynta lang bad ka jingshakri
shi tyllup ka pyrthet khnaug ba ki lah ban long kiba kobnguh ia
U Khrist.

Ym lah ban len ba ka pyrthet mynta jong ka jingstad (science)
bad jong ka jingtrei kam lang pakdbah ka ai ba ki biew ia ki bor

kaba kiam pat ju don mynno mynno. Namar ka pop, ki briew
 ki pyndunkam bakla ia kine ki kabu kiba dangmihthymmai. Hynrei
 U Biei U trei bi la ka kam hapdeng kine ki jingkylla. Ngi dei
 ban pyrahang ban iohi kumno U trei hangta, kaei kaba lung ka
 mon jong U bad kaei kaba long ka jingmiew.

Dei ban pyniapher ia ki shibun ki rukom jinghakri. Nyngkong
 eh, ka don ka jingtrei jingktah kaba man la ka angi jong u briew
 ne ka briew na ka bynta ia lade marwei marwei. Nangta pat don
 ki jingtrei mon angewbha ban iarap ia kiwei la, ka long da lade
 shimet shimet ne ryngkat lang bad kiwei pat ki paralok Khristan
 ba kano kano ka kam bha-lang. Bad nangta pat don sa ki jingiatrei
 bad jingshakri lang da ki balang.

Shibun eh na ngi ngi trei ia la ki jong ki kam ki jam kiba
 man la ka angi bad pynlut kham bun na ka jingim jong ngi ha la
 ing la sem, ha ki ophi, ha ki dukan, ha ki karkhana trei lane ha ki
 lyngkha ki risai. Ngiatrei ryngkat ryngkat lang bad kiwei pat ki
 bymlong Khristan, bad ngi iasnoh kti lang bad ki ha kaba iasoh
 ha ki Senglang jong ki nongtrei bylla, ki seng pynmaid kam jong ki
 nongkhai bad ki sengpyrkhat kam lang jong kiba iatrei kam shakri
 ban kama tulop. Ngi siw khafna, ngi leh ia ki kamram ha la shoong
 la thaw, bad ngi sumar sukber ia la ki ing ki sem. Ngi lah ban
 iasoh bad ki seng saipyrthel lane bad kiwei kiwei pat ki seng
 kiba ieng bantel ia ka jingbha ka imlang sahlang, kiba ki dkhob
 jong ki bunaien ki dei ki bym long Kristan. Ia ka bynta kaba
 kham bun na ka jingshakri jong ngi ngi hap ban leh ha kaba kum
 kata ka iyer bad bunaien ia kano ka jingshakri jong ngi ym kham
 lah koit ban pyniapher ia ka na kiwei pat ki kam babha kiba kiwei
 pat ki leh ban iarap ia la ki jong ki parabriew.

Iada ka jingtrei jingktah jong ngi kaba ha la ka angi kam paw
 kum ka jingshakri ba kynja Khristan jong ngi, hato ka long kumta
 namar ba ngi don ha ki kam kiba ngim dei ban don, ne namar
 ba ngim ioh lad bad kabu ban shakri kumta, ne namar ba ngi don
 ka jingangowthuh kaba khim than shaphang ka jingmut jong ka
 jingshakri!

Ha kine ki angi jong ngi mynta u khun bynriew jong ka pyrthel
 u ialong kawei kumba um julong mynshwa. Ki bor kiba ktah ia ka
 imlang sahlang bad ia kama kajih ki briew ki pynwan lang ia ki
 briew, hynrei ha kajuh ka por ki salam ruh sha ki jingialeh bad
 jingiapat kiba khamkhrav. Katba katto katne na ki briew ki nang
 roi ha ka spah ka phew, kiwei pat ki shu sahkut ba kajuh ka
 ka jinglong-duk kaba baroh shi rta, hynrei mynta ki angewthuh ba
 don ki lad da kiba ki lah ban lait na kane ka jinglong-duk, bad
 kane ka jingangowthuh ka nang kham pynsiew pynban ia ki (namar
 ka bauh ha ki ia u thiat ka jingkwah long riwapah klei klei wat
 da ka thok ka shukor ruh kim kheif.) Ki jingeh kiba mih na ka
 jingroi palat ki briew ha ka pyrthel, bad ki jingiakyen hapdeng ki

jaitbynriew ki nangpynkhrav ia ki jingiaprat upra hapdeng ki briew.
U Blai u khot ia u briew sha ka jingialong shityili bad u briew
pat u thaw ka jingiapait-iafra.

Ka imat kum ka hym lah ia ngi kum ki briew shimet shimet
ban leh shibun na ka bynta ban jop ia ki jingeh kiba khrav kat
kine, pynban ngi baroh ngi don katto katno ki lad ban ia aibor
ai mynsiem khyndat khyndat. Ngì don ia ki jong ki jingkitkhlieb
ha la ki ing ki sem bad kumta ngi lah ban pyrsang ia ka ban
angewthuh ia ki jingeh ha la ka jong ka kam pynbeit ing pynbeit
sem. Ngì lah ban iarap ban seng ki kynhun kiba thymmai ha ki
nongrit ne ki nongbah ha kiba ngi shong. Lah ban don ki briew
kiba na ki jait ki kynja kiba iapher ha ki thaim jong ngi, bad lah
ruh ban don ki jingpyniapher hapdeng jong ki ha ki rukom imlang
sahlang bad jinglong bakhrav bad bapoh jait kiba ngi lah ban
iarap ia ka ban pynduh. Da ki kam saifi-pyrthoi kiba mih na ka
jingpyrkhat saifi bha ngi lah ban leh ei ei ha ki jingpyrkhat bad ki
rai ba jadei bad ka thma bad ka jingsuk, bad ruh ban tei ia ki ri
kiba dang sabdien.

Ki seng khristan bad ki balang ki long shibynta na ka pyrthoi
kaba dap da ki bun syrtap ki jinglong bad kaba iakylla ha kaba ki
dkhot jong ki ki im bad shakri. Ki dkhot ka balang ki ai ia la ka por,
ka jingim jong ki kylliang kylliang, ha kaba ialang tang ban leh ia
ki kam balang (kum kaba leit jingiaseng mane-blei ha ki Sngi U
Trai bad sha kiwei pat ki jingiaseng ha ki ngi pohia); nangta pat
da kaba leit rung sha ka pyrthoi ban trei ban krah ban ioh la ka
kamai kajih. Hato ka jingiasyllok jong ngi ha ka jingim ba iadeilang
jong ka Balang ka lah ma ban iarap ia ngi ha ka jingtrei ba man ka
sngi jong ngi bad ha ka jingim jong ngi ha la shnong ia thaw, ne
hato don ka jingma ha ki jingdawa jong ki kam balang ki khia kat
haduh ha ki lah ban pynwit noh ia ngi ban ai ia ka por bad ki
jingpyrsang ki ba biang ban shakri ia ka pyrthoi!

Shibun ki balang ki pyrsang ban iarap bad ban hikai ia ki
dkhot jong ki ban angewthuh khambha ia ki kabu jong ka jingshakri
bad ia ki kam bakham iar jong ka pyrthoi. Ha kane ki la leh ei ei
shisha, hynrei ki dang leh shuh shuh ban pynwan ia ka jingialong-
kawei hapdeng ki briew baroh bad ban trei na ka bynta ka jingsuk.
Ki lah leh, lehse, ban ialam ha kaba pynkreh ia ia ki *plan* na ka
bynta ka jingsam kaba kham hok ia ki spah kiba don ha ka pyrthoi
na ka bynta ka jingmyntoi u khunbynriew baroh.

Katto katno ki balang ki lah ban ai jingialam ia ki bor synshar
(ban laid ha ka lynti kaba dei). Da kumno bad ha kano ka por
ha lah ban leh ia kane! Kiwei pat ki lah ban shu sangap jar. Kumno
ki lah ban shakri ia ia ka jong ka ri kum ki balang! Kaei kaba
ki balang ki lah ban iarap ia ki jaidbynriew ban iatrei lang bad
kiwei pat ki jaidbynriew!

Shibun ki balang ki trei ia ki kam shakri ha ka liang ka jing-pynbha ia ka imlang sahlang. Yoda hata ki eorkar ki la shinti ia kine, kum ia ki hospital bad ki skul, la dei ban wad da kiwei pat ki had bathymmai bad ki lyngkha bathymmai na ka bynta ka jingshakri Khristan. Kaei ka jinglong ha ka ri jong phi? Ha kaba kumno ka kbeifi ba ki balang ki dei ban sehnoh noh ia ki rukom trei ki barim bad ban sdang da ki jingtrei kiba thymmai!

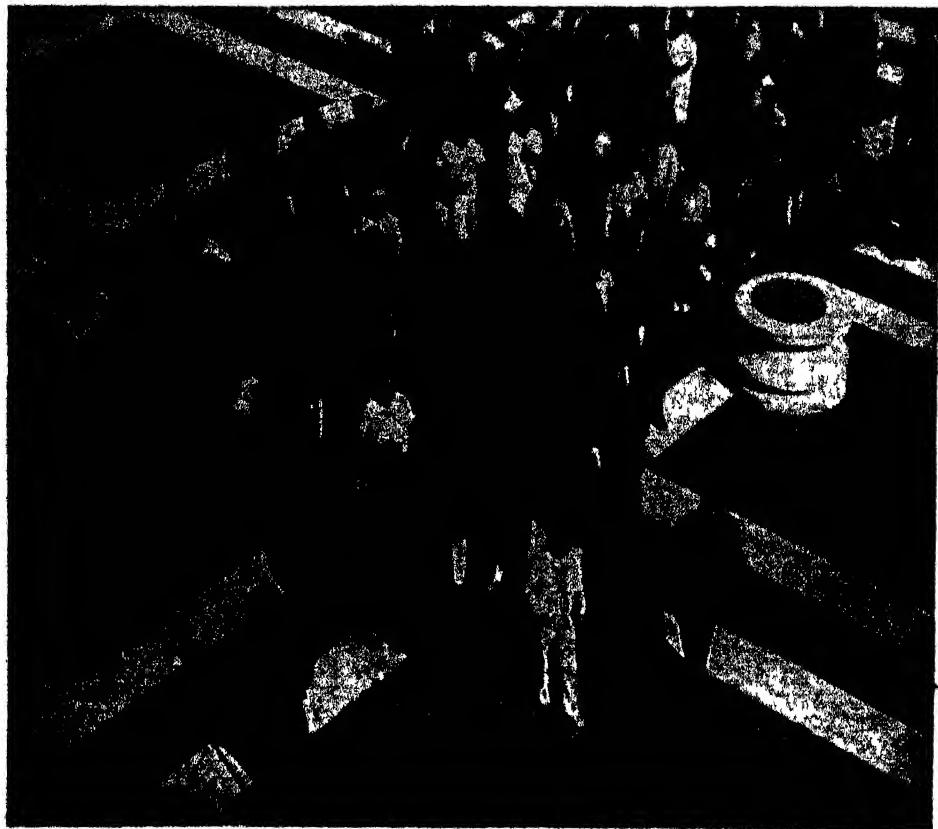
Ka long ka kam jong ka DORBAR KI BALANG SHITYLLUP PYRTHEI ban tarap ia ki balang ban pykbat shaphang kine kiei kiei. Ka la pynmih madan ia ki jingkreu kiba ki Khristan na kyllong sawdong ka pyrtnei ki iader jingmut lang ha kiei kiei kiba iader ia ka thma, ia ka bor atom, ia ka jathynriew, ia ka jingroi briew, ia ki jingeh kiba mih na ki jingkylla kynsan ha ka rukom imlang-sahlang jong ki briew, had ia ki jingkitkblieh kiba ki ri kiba kham riwapah ki don na ka bynta ki ri kiba dang sahlien. Kane ka DORBAR KI BALANG SHITYLLUP PYRTHEI ka la trei ruh ia ka kam shakri ia kyllong sawdong ka pyrtnei na ka bynta ki nongphetwir (refugees) had ia kiwei pat ruh kiba shah jwjar. Haduh katno ki briew bad ki balang ha ki thaiti jong phi ki tip shaphang kine ki jingkreu bad ki kam jong kane ka Dorbar! Da kumno lah ban ai jingtip paidbah shuh shuh ia ki bad ban loh ia ka jingkyrsan jong ki briew!

Ka Jingshakri Jong ngi Ia U Khrist

Baroh ka jingshakri laba ngi lah ka long ka jubah kyllang ia ka jingai U Khrist ia lade hi na ka bynta jong ngi. Ngi long ki shakri jong u shakri Uba pynoh pat ha ngi ia ka dur kaba shisha jong ka longbriew-manbriew. Ka jingshakri jong ngi ka long ka sakhi ia ka jingtrei ka jingpynasuk jong U Blei had ia ki briew ha kiba bun bynta baapher jong ka jingun jong ki.

Ia ki balang ia khot ban iashim bynta lang ia kane ka jingshakri ia ka pyrtnei, bad kane ka jingkhoh ka long ia ka met U Khrist, kaba kynthup ia ki minister "ia kiba la huh kyrpang" bad ia ki dkhoh jong ka shynrang bad kyntnei khlem da pynapher ia ka rta, ka kyrdan ka jathynriew bad kyntot jathbriew. Ka donkam ka jingia-long kawei jong ki briew jong U Blei baroh khnang ba lah ban pyndep hok ia ka jingdawa jong kane ka jingkhoh. Kaba kum kane ka jingshakri ka dwa ia ka jingtrei ha la ka jaka, ha la ka ri bad ha ka pyrtnei baroh kawei.

Ka jingshakri jong ngi shimet shimet, ia ka long kaba bha katno katno ruh, kam long barabor kaba biang, namar barabor ia pynthot ia ngi da ki pop bad ki jingduna jong ngi. Dei tang haba ki pdiang ia ka jingshakri kaba ha U Khrist da kaba kylla kaba met bad kaba pynthymmai ia la la ha ka bor jong U, ba ki balang ki lah ban lai shakri ha ka pyrtnei haduh ka jingwan jong U.

KA JINGIALONG SHITYLLI

Ka Balang Kysteti

Haba uno uno u ong, "Ngi don ka jingialong kaba bha shibun ha la ka jong ka balang", u mut kumno sha? Hato ka balang ka long tang kum ka jingialong lang (club) lano ka synjak lang jong ki briew kiba ladei kawoi ka jingmut kiba leh ban is angewbit angewbiang para maki bed ban is loh ka por ka angewtuned!

Haba uno uno u ong, "Ym ju don ba kren ia nga haba nga leit jingiasong", batn kane ka mut ba ha kata ka balang ki Khristan kim ju long ki ba khot ban khot angewbha ia ki briew "ki hym long kum ma ki" bad hato kim pyrkhath ia ka balang kum ka jingiasyllok kaba U Blei hi U la pynmih ba kaba ki briew kiba iapher ki lah ban ia syllok? Lada uno uno u ong, "Ka Balang kaba dap tang da ki liang kiba ialah, ki dkhot ka balang ruh kiba tang ka ia kajia para ma ki", hato u mut ba ki jait briew kiba iapher ha ka balang, ki nang, hunsien da ka jingeh kaba khraw, ban im lang ha ka jingiasyllok, lane ba ym don satia ka jingpyrebang ban pynduh noh ia ki jinguiapher jingmut jong ki? Haba uno uno u Khristan u ong iano iano, "Um dei u jong ngi", phi tharal u mut ban ong ba don ki briew la hapoh ne shabar ha balang bad kiba um angew dookam ban pyrkhath shutom jingmut ei ei!

Kine ki long kisi kiel kiba ki briew ki ju kren barabor. Ki ialam ia ngi beit sha ki daw jong ka jingiapait iapra ki khristan, kaba edang na ka jingshisha ba ki Khristan kim angewthuh bad kim kohnguh ia ka Gospel. Ki pyni kumno ka jingim Khristan jong ngi ka len noh ia kata ka Gospel kaba ngi ialah, wat lada ngim khein ia ka jingshisha ba hagdeng ki kynhun Khristan lah ban don ki seng khristan kiba iapra, kiba iakob, bad wat kiba ialah pyreshah para ma ki.

Ka Jinglyniasuk Ha U Khrist

Khemh Jlangpule "U Blei U dang pyniasuk ia ka pyrthel ha lade bi ha U Khrist, **Salah kiba** khnem da siow ha ki ia ka jingpalat jong ki, bad ba ia bukti **4 bad 6** ha ngi ia ka ktien kane ka jinglyniasuk" (11 Kor 5:19).

Ia ka pyrthel la pynlong nongwei na U Blei bad la pynlong ban isapit pyreshah ia lade hi. U Khrist u la wan bad U la iap na ka bynta jong ngi, ban khot lang ia ki briew ba pop bad ba ialah makynti jong u ban pynlong pat ia ki shityili bad U Blei bad hagdeng para ma ki ruh kum ki dkhot ka met jong U. La pyniasuk ia ngi bad u Khrist: la pyniasuk ruh ia ngi para mangi bi; la bukti ha ngi ia "ka ktien kane ka jinglyniasuk". Kine baroh ki long ki bynta jong tang kawel ka jingshisha. Ia ka Balang la phah sha ka pyrthel ban long ka shakri ha ka kam ka jinglyniasuk, ban long ka jingiasyllok ha kaba ngin nang ban ialah lang bad la ki parabangait kiba U Blei U ia ai ha ngi—ban ia kaba badki ki lok ia kiba ngi hi ngi jied.

Hynrei ngi la shah ia ka jingbymlong-shityili jong ka pyrthel ban pynpra ia ka Balang. Bunsien ki balang hi kiba ia pat ki

pynrung ia ki jingiapait kiba thymmai hapdeng ki bried kiba ju ialong kawei. Ka Balang ka pynbna ia ka Gospel jong ka jingpynasuk hynreida ki kam jong ka pat ka len noh ia ka. La khot ia ngi ban kylla kaba mut, ban pynasuk ia la ka jong ka jingim bad U Blei, ban pynbeit biang ia ka jingim jong ngi ha ka Balang, kumta ba ka pyrthei kan iohi ba ka Balang ka im shisha kumta kumba ka ialap, namar ba ia ki dkhoh jong ka, shyrang bad kynthei, la tei lang ha kawei ka jingiasyllok. Ka jingiapait ha ka Balang ka long pyrsah ia ka jinglong tynrai jong ka hi, ka pyndkoh ia ka jingsakhi jong ka bad ka pynpute ne pynlong bymlarkam ia ka mishon jong ka. "Uta u bymielt ia la u parabangeit ia uba u la iohi, um lah ban reit ia U Blei, ia uba um shym la iohi" (1 Ioan. 4 : 20). Lada ngi iai long nongwei parabangeit, hato ngi lah bandawa ba ngi don ka jingindai kaba beit bad U Blei i "iasuk shwa bad uta u paralok jong me, ynda kumta te men sa wan ainguh ia ki jingai jong me" (Math. 5 : 24). Haba u Apostol Paul u la iohangow ia ka mynaim ka jingiakhlad bad ka jingiania ha ka balang ha Korinth, ka jubab jong u ka long : "hato la pynlabynta ia U Khrist ? (1 Kor 1 : 13). Ka jingiabab sha ka jingialong shitylli ka long ka kynti jong uwei-pa-uwei u dkhoh jong ka Balang, bad ym tang ka jong ki minster, ki nongbikai niam bad ki rangbah balang. U Paul u fathuh ia kaue ka balang ha shnong Korinth ba kumba ka met u bried ka don shibun ki dkhoh, kumta ki dkhoh jong ka baroh ki long kiba donkam, lada ka Balang, kaba long ka met U Khrist, ka det ban trei hok ia la ka kam. Haba kumta, lada ngi neit bad kohnguh shisha ia ki Jingthoh Bakhod, hato ngi lah ban ong ba ka jingbymlong shitylli kam don jingpher ei ei satia i

Balei ba bun eh ki Khristan ki bun ban shu shih bad ban shu angap haba don ki jingiapait bad ka jingbym-ialong kawei hapdeng jong ki i

Ki Jingsheptieng bad Ki Jingkyrmen

Kamth Jingspule
Buliah kaba
8

Haba ki kyntoit balang bad ki balang ki adang ban iapyrkhat shaphang ka jingialong-shitylli, bun jait ki jingsheptieng bad ki jingkyrmen ki waumih ha ki jingmut jong ki. Iam na ki ki bymahongnia ; ki long ki bymahisha bad ki bymdon nongrim. Ki Khristan kim dei ban sheptieng ia ka jingialong-shitylli namar ba ki tieng ba ioh kan mut kaba kut jong ka bor bad ka kyrdan jong ka balang jong ki hi ; bad kim dei ruh ban kyrmen ia ka jingialongshitylli namar ba ki khmih lynti ba ka balang ba ialong kawei ka lah ban pynloh kham bun ka bor pyrthei ha ka kynhun Khristan.

Kine harum ki long khyndiat na ki jingkyrmen bad ki jingsheptieng na ka jingpyrkhat shaphang ka jingialong shitylli :

—Don kiba sheptieng ioh den noh tang kawei ka rukom jingtkai,

tang kawei ka rukom pynaid balang bad tang kawei ka rukom jingmane; kiwei pat ki kyrmen ba ka jingialong-shitylli kan wallam ka jinglapher kaba seisob ha ka jingialong kawei kaba kdup lang ia baroh.

—Don kiba sheptieng ioh ba la ka jingehuha batyarai lah ban pynsynjor tang ban sabit lang bad kiwei; kiwei pat ki kyrmen ba ha ka jingialong-shitylli ngin lah ban poi sha ka jingangewthuh kaba kham khraw ia ka jingshaha.

—Don kibasheptieng ioh ba ka jingialong shitylli kan mut ka jinglong madan lang kaba pynbtai bad khlem jingim, kiwei pat ki kyrmen ba ka jingia-ai bad jingia ioh bynta lang ha ki jingshem-mynstem bapher-bapher kan wallam ia ka jingpynthymmai bor ia ka balang.

—Don kiba sheptieng ba ka jingialong-shitylli ka Balang ha ka ri kan pynahlur pynban tang ia ka mynslem iait tang ia la ka jong ka ri, kiwei pat ki kyrmen ba ka jingiatylli kan pynlah ia ka Balang ban kham pyndep hok ia ka kam jong ka ha ka jingim jong ka jaidbynriew, bad ban pynneh ruh ia ki jingiadel ba khamjan jong ka bad ki balang ha kiwei pat ki ri.

—Don kiba sheptieng ich ba ka jingialong shitylli kan pynkhraw ia ka jingkit bad ia ka bor synshar bahakhlieh eh jong ka Senglang jong ki balang; kiwei pat ki kyrmen ba ka jingialong-shitylli ka lah ban ai ia ngi ki lad bad ki lynti kiba khambiang ban pyndep ia ka mishon jong ka Balang ha kito ki bynta kiba la shu lehating lehbymsaudfiw baroh shikatta

—Don kiba sheptieng ba ka jingialong-kawei ha kano kano ka jaka kan pynslem ia ka jingialong kawei kan ai ia ki balang kiba saoh kumta ka jingim Khristan kaba kham lar bad kham jylliew ban ia ka kata ka jong ki balang kmie, bad kumta kata kan long kum u mawjam sha ka jingialong-kawei kaba kham lar bad kham khraw.

Phi pat phi angew kumno? Kino na kine ki jingsheptieng bad ki jingkyrmen kiba long kiba bakla bad bymshongnia?

Ka Jingialong-Shitylli Bad Ka Jingbymialong-Shitylli

(Ha ka Jaka ne Shnong Jong Phi)

Haba phi pyrkhat shaphang ka jinglong ka balang ba ka jaka bamarjan jong phi, kiei phi tharai ki long ki daw bakongnan jong ka jingiakhlad bad jingiapsit hapdeng ki Khristan?

Ka jingiapait ka lah ban long na ki daw ki bymdei eh ki daw ngeit niam lane ki daw ngeit-blei, hynrei ki daw jong ka rukom isiang-sahlang, had ka ioh ka kot: ki jingiapher ha ka liang ka ka kamai-kajih lane ka jingnang jingstad hapdeng ki dkhot, lane ka jingiapher ha ka jeit ka khong, ka ktien ka thylliej lane ka akor ka antor ka jingbymiadei jingmut ha ki nia bad ki ktien shaphang ka iakhala, ka dih kiad lane ka shad angewbha. Ka jingiakhlad ka lah ban mih na ki daw ka jingangew briewkum ki jingpyndem lut ha ka jingkohnguh tang ia kawei ka jait balang, ne ia uno uno u minister ne u pastor, ka jingbymangewbha ia ki rukom jingmaneblei bym jumlien, ka jingbymmon ban pyrkhat ia kaei kaei kaba bit bad lah ban pynkylla. Ka jingiapait ka lah ruh ban mih tang na ka daw jong ka jingkhim-mynsem jong uno uno u minister ne u lyngdoh; lane ka lah ban long namar ka balang ka la bun kam than tang bad kiei kiei kiba dei la ki jong kat haduh ba ki dkhot jong ka kim don por shuh ban peit ia kito kiba shabar. Ka jingiapait ka lah ruh ban mih tang na ka daw jong ka jingbieit ne jingbymangewthuh.

Don ruh ki daw na ka liang niam bad na ka liang ki jinghikai shongtynrai kiba pynmih ia ka jingiapait. Kine harum ki long khyndiat na kiba khampaw: Don ki jingiapher ha ka jinghikai bad ki rukom jingmane hapdeng kawei ka balang bad kawei pat. Don ki balang kiba shah angewbha ia ki khristan baroh ban iashim bynta na ka Mlej U Trai bad ki shah ia ki dkhot jong ki ban ialeit iawan bad kiwei pat ki balang la ki iapher ki rukom pyniaid; katba don kiwei pat ki hym lah na la ka jingiatiplem ban leh kumta. Don ki balang kiba pyrshah ban pynkylla napdeng ki dkhot jong kiwei pat ki jingiaaylok khristan bad ring sha la ka jong. Ki balang ki don la ki jong ki jong ki rul kiba iapher shaphang ka jingahongkurim khleh.

Pynban don ki daw kiba kham long tynrai jong ka jingngeit jong ngi kiba pyniakhlad hapdeng jong ngi. Hangno ka thymmei ne ka tynrai jong ka bor ha ka Balang! Ka Baibl! Ka Jingiathubkhana-pateng! U Bishop lane ka Synod! Ka Jingshai kaba Napoh! Don ki jingpyrkhat bad jingengewthuh bapber bapber shaphang ka Baibl. Don ki balang kiba dawa ia ka "jinghiarpateng jong ki Bishop". Ki balang ki iapher ha ka jingfiaw bad jingkeifi kor ia ki jinghikai bad jingphla jingngeit bad ia ka jaka jong kine ha ka jingim jong ka Balang.

Ynda haba ia bisar bniah bha ia kine ki jingiapher; la shem ba bunien ki mih na ki rukom bapber ha ka jingengewthuh shaphang ka ka jingngeit Khristan baroh kawei.

Kino na kine ki daw jong ka jingiakhlad bad ka jingbymialong-kawei jong ki balang ki imat kum kiba donkam! Hato ki paw kum ki bymehaha ha phi lane ha kiba bun ha ka balang jong phi!

Kasi ka bynta jong phi—phi long ha ka liang ban pynduh ia kine
ki jingoh ne ha ka liang kaba pynduh ia ki!

Nga latur Lang Shakhmat

Khami Jangpale   Hato ka balang jong phi ka leh ei ei ban pynduh ia ki jinglakhiad
Salah kaba   na jinglapait kiba don hapoh jong ka hi!

5

Ha ki thaifi jong phi ki seng-balang balapher ki latrei lang ha
kano ka rukom? Ki ju iaduwai kawai na ka bynta kawai pat;
Phi la ju pyrshang ban latrei lang da kaba tarap markylliang? Lane
ban isleit jingoh ryngkat lang ia ki ing jong ki parabangeit? Phi
ju don ka jingiatrei lang hapdeng ki samla; Phi ju pynlong ki
jingiaseng ing ha kiba phi ju iseng lang? Lane ka jingakhi lang
ha ka kam shnong kam thaw kaba ktah ia ka imlang sahang ki
briew? Lane ka jingialap ia ka gospel da ka jingiatrei lang ha
ki bun rukom? Hato ki balang kyntoit ki ju iaphah deliket ban
pyni ia ka jingialong shipara sha ki jingialang ne dorbar balang
jong kiwei pat ki balang? Hato ki ju ia ai bynta lem ne em para-
bangeit ha ka jingiaseng mane blei jong ki!

Ha kano ka rukom ba ki balang ha ka thaifi jong phi ki ia
shimbynta lang ha ka jingiasoh kawai kaba khamiar ha ka jingia-
duwai bad jingiakit lang ia ka kam U Blei? Da ka jingduwai kyrpad
na ka bynta kiwei pat ki balang bad ki dorbar balang jong ki!
Da kaba shim bynta ha kaba pynlong ka Talaw Jingduwai lang
a ka bynta ka jingialong-shitylli jong ki Khristan! Da ka jing-
"yndonkam ha ka jingmane jong ngi ia ki jingrwai bad jingduwai
a kiwei pat ki rukom pynlaiid na kiwei pat ki para Khristan! Da
nki briew kiba wan jngoh na kiwei pat ki bynta jong ka pyrthei
bad ruh kiba na kiwei pat ki jait balang balapher!

Hato ka balang jong phi ka angewthuh ha ka long ka dkhot
jong ka Dorbar ki balang Shityllup Pyrthei! Phi tip mano ban
leit mib khmat ia phi ha ka Dorbar ka ban long ha Delhi! Phi
ju duwai na ka bynta jong ki bad ruh na ka bynta kane ka Dorbar!

Phi leh ei ei ne em ha la ka jong ka thaifi ban kham pynbha
ia ki jingiadei bad ki Khristan kiba long ki dkhot jong kiwei pat
ki jait balang kiba phim kham angewiadei jingmut bad kiba phi
artation shibun eh ba lah ban latrei lang!

Hapdeng kiba katne ki jingkylli shaphang "Ka Jingiatyili ki
balang" Klei ki jubab jong phi? Ha kano ka bynta phi mut ban
adang nob ban laid shaphrang? Ka Jingialang Dorbar ha ka shnong
Lund kaba dei shaphang ka Jinggeit Khristan bad ka Jingpynduh
Balang ha ka suem 1958 ka khot ia ki jait balang balapher haroh

'ban latrei lang kum uwei u bried ha kiei kiei baroh lait noh tang.
ha kito ki bynta ha kiba ki jingiapher ba jylliew ha ka jingneit, ki
pynbor ia ki ban trei la ka jong ka jong",

Ka Jingialong Shitylli Kaba Ngí Wad

Ha ka Jingialang ha ka snem 1960 ka Komiahon kaba dei
shaphang ka Jingneit bad ka Jingpynbeit Balang jong ka "Dorbar
ki Balang Shityllup Pyrthei" ka phia kumne:

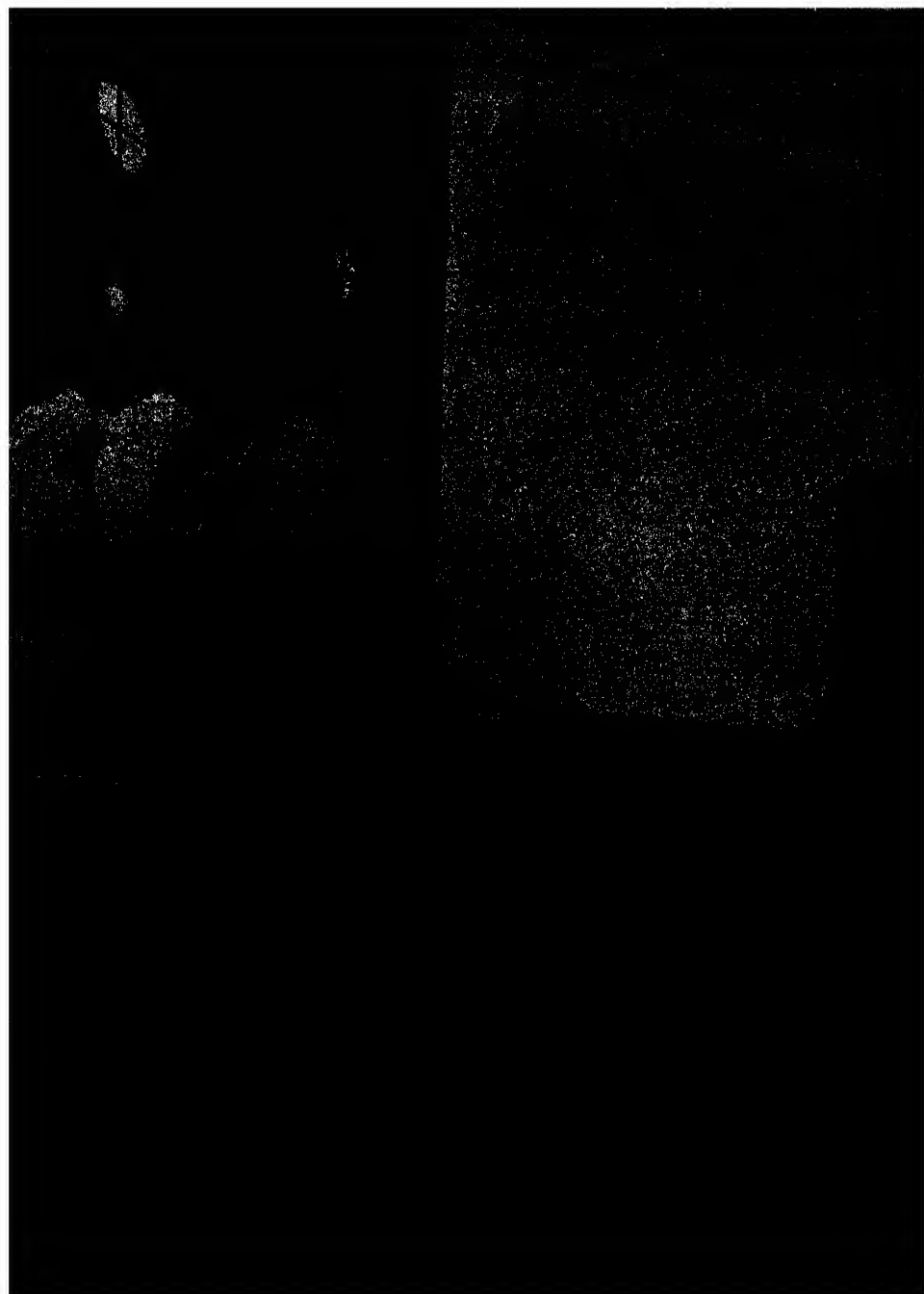
"Ka Jingialong-shitylli kaba long ka mon jong U Blei bad ka
jingelei jong U ia la ka Balang ka long kawei kaba wallam ia baroh
ha la ka jaka jaka kiba phia ha u Jisu Khrist kum U Trai sha
ka jingiasyllok badap biang para ma ki da kawei ka jingbaptist ha
U, da kaba bat skhem ia kawei ka Jingneit, kaba kat kum ka
jinghikai ki Apostol, da kaba ialap ia kawei ka Gospel bad kaba
kdiab tang ia uwei u Kpu bad kaba don ka jingim kaba iasohlang
kaba kner shabar ban sakhi bad ban shakri ia ki bried baroh, bad
kaba ha kajuh ka por ka tshonglang ia ki baroh ha kawei ka
jingiasyllok Khristan ha ki jaka baroh bad ha ki pateng hynriew
baroh ha kuta ka rukom ha ia ka jingshakri 'tien-Blei bad ia ki
dkhot baroh la pidiang angewbha da baroh bad ba baroh ki lah ban
leh bad kren lang kat kumba don ka jingdawa na ka bynta ki kam
sha kiba U Blei U khot ia ka Balang

Katei ka jingphla ka kren kumna ia ka balang jong phi bi, ia
kiwei pat ki balang ha ka thari jong phi, bad ia ka jingim jong ka
kynhun balang jong phi.

Mynta hadien ba phi la pule katne bad hadien ba phi la iatar
nia shaphang kune, phi tharai sa kien pat phi dang dei ban leh?

KA KAM HA LA KA JAKA HA KA JINGIADEI
BAD KA JINGIOHI BA DEI LANG
LA KA PYRTHEI BAROH LANG.

KA DURBAR KI BALANG SHI TYLLUP KA PYRTHEI

"Kumta kan sa long kawei pat ka jingialang bakhraw jong ka Dorbar ki Balang shityllup ka pyrthei ha New Delhi ha kane ka snem 1961. Kata kan long kaba lai ha ki 14 snem, hato ym dei! Hato kam shym la long kawei ha Amsterdam, bad kawei pat ha United States ha Evanstone! Ki rangbah balang jong ngi ki la ioh ka por ba engewtyunad ban ioh ka jinglat kum kane! Nga tharai ki jingialang ki la leh katto katne kaba bha, hynrei ngam lah ban iohi ba ki larap ia ngi shibun eh ha ka kam jong ngi hangne bad kane ka balang kaba don hapdong ka jingialeh".

Baroh ngi la lohngew ia kata ka ktien mynahuwa. Teng teng ka la long ka ktien jong ngi hi. Ka long ka ktien kaba donkam ia kaba dei ban shahshkor bha. Kane ka kotrit ka long kawei ka dak barit ba kito kiba trei ha kane ka jingkhiih (ne jingpyrshang) kaba dei ia ka Pyrthei Khristan baroh kawei bad ha ka Dorbar ki Balang Shityllup Ka Pyrthei kham tam, ki shahshkor kitkbia bha ia ki.

Mano ban iadon ha ka Assembli Balai jong ka Dorbar ha Delhi! Ki nongialam ba) la da thung da ki balang, ki bishop rangbah, ki bishop, ki moderator, ki sekretari jong ki jaid balang bapher-bapher, ki superintendent, ki riwutip riwnang ha ka niam—ki riwangewthuh riwshemphang kiba tip bad angewthuh bha ha ki liang jong ka jingpule bad jingwad bniah ia ki jaid jingstad baroh—bad ki dkhoh jong ka kynhun trei kam ha ka Dorbar Ki Balang shityllup Ka Pyrthei. Hynrei shibun kin don kiba long ki pastor, ki riwpaibah

*Ki kynthun trei ham lang ki Samla ki bdaa ia ka lynti sha ka Jinglathng
kawei lyngba ka jingahakri.*

shynrang bad kynthel. Bara na ki, kynthop ki rangbah balang,
kin adon hangta da ka jingled bad ki sai jong ki Assembl kiba
long ki bor badonhok baa pyniad ia ki ham jong ki balang. Ma
ka jingshiaba, kina ki long ki briew kiba mihkhamat ia ki balang kiba
pynlong ia ka Dorbar Ki Balang Shityllap Ka Pyrthel. Hapdeng
ki por ki Assembl, khyndaiphew ngut na ki ki iakynduh man ka smem
ha ka Central Committee jong ka Dorbar bad kiwei pat ki leit sha (bad
don ha) ki Committee bad ki Commission kaba dei ki jong ka Dorbar.

Ka don ka jingangow kaba da dei oh ha kana kawei-pe-kawei
ka balang kaba don ha man la kawei-pe-kawei ka jaba ka ka kaba
baa angow bad ong ym ba "ma ki kin ialong hangta", kaba man.

la ki biew kiba na Geneva, lane wat na ki jaka pynleid kam jong
ki song jong ki hi, hynrei ba " ngin sa lalang hangta ".

Ka Jingkhih ka la edang ha ki Balang.

Ka jingkhih mynta ha ka Balang ne Pyrthei Khristan shityllup
ka pyrthei ka la edang kum ka jubab la ki jinglong ne jingjia
kiba ki balang ha la ki jaka jaka ki la ia kynduh markhmat. Ka
long kaba long rukom ban buh ne kdew la ka tarik (ne por) ka
jingedang jong ka sha ka jingialang—ka jingialang (Conference) ki
Missionari ha ka anem 1910 ha Edinburgh—hyurei kata kam shym
la jia namar ba don mano ba la pyrkhath ba ka long ka
jingpyrkhat kaba bha ban don ka jingialang, hynrei namar ha
kyllong ki mision bad ki balang la don ka jinghymangewhun bad
jingbymangewuk ha ka jingmut. Ha ki lyngkha mision ka jingkulmar
ba mih na ki jinglapait jong ka Pyrthei Khristan Sepngi ka la shu
lai neh bad ki balang ba danglung ki la sab ha ka lyngagoh. Ia
ka jingleid shaphrang jong ka Hima U Khrist la pynwit namar ka
jingbymdon ka jingialong kawei ha ka jingakhi bad ha ka buit ka
bor laleh bad ha ka kam ka jingpynphrang la ka Gospel. Nalor
baroh la shem ba ka Balang kaba lapra kam lah bau sakhi shisha
la uwei U Trai ha khmat ka pyrthei ba mane blei thala.

Na ki pud jong ka lyngkha mision ka jingkhath kaba jur ka la
wan sawa lyngba ki balang kiba don ba ki jaka tyntai ki mision.
Ki ruh ki la takynduh ia ki jingeh kiba mih na ka jingbymdon
ka jingialong shitylli; ym tang ka jingialeb pyrahah para maki ha la
jaka ne shong, kiba rit, kiba beh bad kiba kthaw; hyurei ka
jingiashem markhmat ia ki jingeh kiba thymmai ha ka apah anem
kaba thymmai, ki jingeh ha ka imlang sahang kiba mih na ki jingiadei
ha ka trei ka kthah, ka jingmih ki jaka sor, ka jingroi jong ka
jingpyntreikam da ki kor ki bor, ki jingeh kiba iadei bad ka jinguk
bad ka jingialehthma. Ka jingangew kithhia kaba shityllup ka pyrthei
shaphang ki mision ka la paw medan ha ka jingpynlong ia ka
International Missionary Council. Ka jingpyrkhat kithhia shaphang
ka jingialong shitylli ka la paw pyrthei ha ka jingkhih kaba iadei
bad ka Jingngait Khristan bad ka Jingpynleid pynbeit ia ka kam
Balang (Faith and Order Movement), bad kata pat kaba iadei bad
ki jingeh ba ka imlang-sahang, ka kam hima sima ka paw ha ka
Jingkhih ha ka Jingim bad Jingtrei ka Balang (Life and Work
Movement).

Ha Amsterdam, ha ka anem 1946, kine artylli ki wah ki la tuid
lah ban pynlong ia ka Dorbar Ki Balang Shityllup Ka Pyrthei. Nadeh
Amsterdam ki wah jong ka jingim bad ka jingpyrkhat ha ka jingtrei

kam ki mission bad ha ka Dorbar Shityllup ka Pyrthei ki la latuid kham mar lajan kawei la kawei pat bad kinaa lapoi sha ka jinglakyndeh khuk jong ki ha New Delhi. Kumba ka long bad baroh ki wah kiba khraw kim shym la mih ba kaba nyngkong kumba ki long mynta. La bya ia ki da bun ki shnat wah, katto katne kiba leh bad katto katne kiba rit—ki umpohliw jong ka jingim kiba tuid na ki balang rit ba la ki jong ki jaka khristan ba man la ka ri. Kawei na ki jingahiba kiba don jingmut eh jong kine ki 14 anem ba la lah ka long ba ki balang kiba thymmai kiba la loh ia ka jinglailuid bad ka bor synshar hi la lade jong ki, “ki balang khun” kumba teng teng la khot la ki, ki la wad, kum kawei na ki kam ba nyngkong jong ka jinglailuid jong ki. ban long dkhoh jong ka Dorbar ki Balang shityllup ka Pyrthei. Katto katne na ki balang kiba khraw kiba ba kaba edang ki la teng sharud, lane kim shym la lah (loh bor) ban rung shapha ka jinglailuid kur bad ka Dorbar Ki Balang Shityllup Ka Pyrthei, ki la edang mynta ban wad ia ka ban leh kumta. Ha ka Assembli iatch-jutang ha Amsterdam mynta la ka Dorbar Ki Balang Shityllup Ka Pyrthei la song, 145 ki balang—ki Orthodox, ki Old Catholic, ki Anglican, bad ki Protestant ki la pyn-long ia kane ka Dorbar. Mynta ki don baroh 173 ki balang kiba long dkhoh.

Ki hynfiw anem kiba nyngkong ha ka jingim jong ka Dorbar ki la long ka por jong ka jingnan kaba atat bad jinglehshur kiba thymmai. Ki balang kiba ha Amsterdam ki la pynbna ia la ka jinghem na jingngeit ba U Blei U la wallam lang ia ki, ki la pynbna ha Evanaton la la ki jingthmu hapoh ka jingialam jong U Blei ban laahong laah lang. Ym don mano mano uba lah ban ong lypa ia ki jingrai kiba shisha ba yn rai ha New Delhi, hynrei shaphang kane kawei ngi lah ban angewekhem : ki nongmihkhamat kin pidiang da ka jingngewnguh ia kani ka ba U Blei U la ai ha ki balang lyngba ka jingiasyllok jong ki, bad kaba ki nangiakd shaphrang sha kawei pat ka por da kaba shahshkor ia ka jingkhoh jong U Blei sha ka Jingialong-kawei, ka Jingsakhi bad ka Jingsakri, kin wad ba yn shah laam da u Myneiwm Bakhaid bad ba yn ai ia ka jingasei ban bud ia ka jingialam jong U.

Ki Hengmaityati bad ka Jingialam kaba Mynta.

Ka jinglaid shaphrang jong kane ka jingkhik ka la don ka jingiasoh bad ki briew kiba khraw : U John R. Mott, U J. R. Oldham, U Archbishop Nathan Soderblom, U Bishop Charles Brent, U Archbishop William Temple, U Archbishop Germanos jong ka Thyateira, U Bishop George Bell, U Bishop Eivind Berggraw bad shiban kiwei pat. Kine ki la long ki 'riewradbeh hynrei kim shym la long ki briew kiba lah na ngi. Nangno ki la wan ! Ia ki la pynnan pynrangbah ha ki balang rit, la kynoi la ki ha ki jingiasyllok ki Khristan kiba don ha la, ki jaka jaka. Ban tip ia ki ka long ban tip ba kim shym la ja klet,

kumba ki nongmihbteng jong ki kim shym klet ia ki seng (ne kynhun na kiba ki la wan bad ia kiba U Blei u la khot ban shakri ha ka e ba la khot teng teng "ki jingshakri ha kham iar jong ka Balang".

Ka jingislam ia ka Dorbar Ki Balang Shityllup ka Pyrthei ka suh-thied (ne shong tynrai) ha ki balang.

Ka Jingthmu jong ka Jingleit kylleng kylleng.

Kane ka juh ka jingangewhia ban buh ia ka Dorbar Ki Balang Shityllup ka Pyrthei ha ka jingidei hajan bad ka jingim jong ki balang kiba long dkhot jong ka bad ki seng balang rit jong ki ka pyni ia ka daw jong ka jingleit kylleng kylleng jong ki dkhot Komiti bad jong ki nongtrei jong ka Kane ka long ka Dorbar Ki Balang Shityllup ka Pyrthei, ka dei kawei pa kawei ka balang bad kawei pa-kawei ka Jaidbynriew. Dei na kata ka daw ba naduh Evanston ka Central Committee ka la ialang ha Switzerland, Hungary, United States of America, Denmark, ha ka dewlynnong Rhodes bad, kumba ibit eh ha ka anem 1960 ha ka jingdap sanpheu anem jong ka Edinburgh Conference, ha Scotland. Ka Executive Committee kaba rit kaba don tang 12 ngut ki dkhot ka la ialang ha Australia ha ka anem 1956 bad ha Argentina ha ka anem 1960. Ha kine ki kynti, ki dkhot komiti bad ki nongtrei ki pyndep bun ki jaid kam, ki ialap ha kiba bun ki balang, ki kren ha ki jingialang paidbah, ki iakren syllok bad kfpadri bad ki minister, ki kynhun jong ki paidbah balang bad ki seng jong ki Samla shongskul bad Kola]. Ha kane ka rukom ki balang jong kine ki jaidbynriew ki iaioh kem katto katne na ka jinglong phylla, ka jingriewapah bad ka jingithupaw jong ka jinglongdkhot jong ki ha ka Dorbar Ki Balang Shityllup ka Pyrthei bad ia ka Dorbar hi la khot, la byea bad la pynkhih mynsiem da ka jingiangewthuh jingmut thymmai bad ka jingiohi shapoh sha ka jingim jong ki balang Ka jingleit kylleng kylleng jong ki dkhot bapher bapher jong ki nongtrei ka Dorbar ka pynbiang pyndep ia ka juh ka jingthmu. Ki leit kylleng ban tip ia ki balang kiba la khot ia ka ban shakri; bad ban batai pynahai ia kaei kaba jia ha la ka jong ka jaka trei jong ki hapdeng ki balang sawdong ka pyrthei, bad ban pyni ha lade kum ka dak jong ka jingpyrkhatkha jong ka jingiasyllok baroh kawei jong ka Dorbar Ki Balang Shityllup ka Pyrthei na ka bynta kawei-pa-kawei ka balang ba long dkhot.

Haba u General Secretary, kum ka nukaa, u leit sha ka jingialang (conference) jong ki balang ha South Africa kaba dei shaphang ki kam ba eh jong ka jinglong jaidbynriew, lane sha ki jingialang pyn-donburon ia ka jingdapapah anem jong ki balang ha Japan, lane u ialam ia ka kynhun nongmihkhat ba la phah sha ki balang ha Russia, u leit ba ka kyrteng jong baroh ki balang. Kane ka tong kaba shiha ruh bad ki para nongtrei jong u. Haba ki balang ki ia kren shaphang ka jingiasoh lang kawei ki balang ha Madagascar, lane ki rangbah Khristan ki iateh tyngch ban jop ia ki jingeh ha la pynmih hapoh ki balang bad ki jaid bynriew jong ki da ka jingiatyngkhuh jong ka jing-san jingroi ka jingpyndonkam ia ki kor ki bor ha Asia bad Africa, lane

habe ki nongtalam jong phi ki la kynduh markkhat la ha kam ban
 pynwan ia ki samla jong ka Latin America sba U Khrist lane habe
 ki riwpaibab shvraug bad kynthei ki wad ban abem ia ki lad da kiba
 ki lah ban pyndep ia ka kam talap ba ki para briew jong kane ka apah
 anem kaba arphaw ha ri India lane United States of America, lane
 habe ki rangbah balang jong ka Mihngi bad ka Sepngi ki laleh ban
 ri bad pynneh ia ka jingiaeyllok Khristan hapdeug jong ki jingpynwit
 (kiba mih na ki kam hima sima bad ki rukom jingmut jingpyrkhat ki
 jaidbynriew ia ki nongtrei bad kiwei pat ki dkhoh jong ka Dorbar ki
 Balang Shityllup ka Pyrthei la khot ban ia don bynte bad ierap lem
 ha kita ki jingeh bad ban a la kano kano ka jingtalam kaba ki lah ban
 ai na ka jingahem ba ki la loh ha ki balang kiba ha kiwei pat ki bynte
 jong ka pyrthei.

Ki nongtalam Khristan ki pynlong sa ka Executive
 kaba don 12 ki dkhoh

U Bishop Laszlo Neuberg, IMC General Secretary,
 a iakren bad a General Secretary, ka WCO, a
 Dr. W A Visser't Hooft

Lah ban ong ba
 ka Dorbar ki Balang
 Shityllup ka Pyrthei
 ka don (ne ka im)
 khnang ba ki khri-
 stan ha aewdong ka
 pyrthei kin ym kren
 (ne ong) shuh etia-
 phang ma ki " bad
 ' ma ngi ' ki pa-
 dri ' ma ngi ' — ki
 paidbah "ma ki"—
 ki shyarang, " ma
 ngi " ki kynthei,
 ' ma ki " — ki Ka-
 tholik, ma ngi"—
 ki Protestant, " ma
 ki " — ki riwtyim-
 men ' ma ngi"—
 ki samla, "ma ki"—
 kiba na Mihngi,
 "ma ngi"—kiba na
 Sepngi, "ma ki"—
 ki balang jong ki ri
 ne jaidbynriew kiba
 khrw, " ma ngi"—
 ki balang ha la ka
 jong ka shuong ne
 jaka barit ba kyn-
 dang hynrei ba ka
 jingkohguh ia U
 Khrist bad ha ka
 jingiet bad jingha-
 kri ia U ki lah baro-
 bor bad lang ban ia
 ong, "ngi ka balang
 jong a Khrist"

Ki balang, bad kata ka mut ki briew jong U Khrist kiba la iasoh lang ha ki kyntoit balang bad ki jingiasylok lang bapther bapther, ki la pynlong ia ka Dorbar Ki Balang Shityllup ka Pyrthei. Ki la pynlong ia ka ha kata ka rukom ba ki lah ha kawei ka ngi ban iehnoh (ne ym pyndonkam shuh) ia ka. Ka Dorbar ka im ia ka ban iap. Lada ki balang ki la shu long kiba angewhun sah ia ka lane pyrkhath kithhia nadong ahadong tang ban pynneh sah ia ka, te kin long ki bym shym la kohguh ia ka jingithuhpaw bneng. Ka Dorbar Shityllup ka Pyrthei ha long ka Tabernaki (jaka sangeh) jong ki nongleit pilgrim tang ban shakri tad haduh ba U Blei U pyndep ia ka kular bad ka jingthmu jong u ia ki ban pynlong ia ki shitylli ha u bad na ka ka bynta jong u.

Kane baroh ka long kaba bha eh, hynrei ka ktien jong ka kyntoit, balang kaba don ha la ka jong ka jaka, kaba long ruh teng teng ka ktien jong ngi, ka lah bandon ka nia kaba dei eh ban ufor hamar hangno (ha kane ka bynta) ba ia ka kam kaba donkam shisha eh la iehnoh (ne laid lait) pynban. "Kumno baroh kane ka jingtreikam bad baroh kine ki jingialang ki ktah ia ki kyntoit balang jong ngi ha la ki jaka jaka, lane haba shu ong ruh shityntion ia ki balang bahoh jong kano kano ka jaid-bynriew!" Hato ka Dorbar ki Balang Shityllup ka Pyrthei ka leh ei ei ban iarap ia ngi ba ngi lah ban bat ia la ki jong ki khun samla bad ban jop ia kiwei pat kiba, bad la ki jinglong pher bad jinglong pathar, bad la ka jong ka jinglong khlem tynrai bad ki kam runar kiba pynshitom jingmut shibun eh jong ngi? Hato ka Dorbar Shityllup ka pyrthei ka leh ei ban iarap ia ki khristan, paidbah ban sakhi ha ki ophis, ba ka karkhana bad jaka jingtrei jingktah? Kaei ba ka Dorbar Shityllup Ka Pyrthei ka leh ban iarap ia ki briew shynrang bad kynthei bandon ka jingiaoh bynta lem kaba biang ha ka jingim jong ka balang bad jong ki para briew ha ka shonglang sahang! Ha ki katto katne ki bynta jong ka imlang sahang la dang niew ia ki kum ki mrad ki mreng ne ki mar ki mata: Hato ka Dorbar shityllup Ka Pyrthei ka lah ma da shisha ban iarap ia ngi ban laiei jingmut bad ki briew jong kawei pat ka kyntoit balang ne seng balang kiba don marjan bad ngi? Kaei ba ka Dorbar Shityllup Ka Pyrthei ka lah ban iarap ia ngi ban pynlong ia ka bor jong ngi kaba lah ban pynangew ne pynpyrkhat ei ei ia ka hima ne bor eorkar haba ka leh ia kano kano ka kam ba ka synshar khadar bad ha ka kamal kajih kaba ktah ia ki jingim jong ki millian ba Africa bad ha Asia, lane haba ki nongtrei bad nongkorbar kam kiba heb ki khriot ia ki paidbah lane kjit lut ia ki jingdon (ne ka spal) jong kine ki ri? Da ki ban ki snem ngi la ei ia ka tyngka peisa jong ngi aba ki mishon bad phah ia ki katto katne na ki samla babha tam jong ngi aba ki tyngkha mishon, hynrei bunalen ka jingroi ka i kumba ka saki palet. Iam eh—kat ban lam sha ka duh jingkyrmen. Hato ka Dorbar ka don ei ei ban ong shaphang kata?

"Lajan man ka ngi haba ngi plied ia ka kot khuber ngi pale ia ki jingia ba shyrkhei rem hangno re hangno, lane ia ka jinghia

ka thma kaba pynduh ing pynduh sem ia ki phew hajar ki briew
 kaei kaba ka Dorbar ka leh na ka bynta jong ki! Kumno shaphang
 ka thma da ki atom, bad shaphang ka Europe kaba tapait lapra,
 bad shaphang ka China bad ka India bad shaphang kane baroh ka
 jingkhui kynroi ha Middle East! Ka Balang jong ngi kaba ha ia
 jaka kaba rit ne kaba beh kam i kumba ka don ka jingiasoh
 ne jingladei ei ha kine ki kam Kaei kaba ka Dorbar Ki Balang
 shityllup ka Pyrthel ka leh shaphang kine ki kam ba iadei bad ki
 huma aima? Ngim don ka por lymne ka tyngka peisa han ia ai ra ka
 bynta ka Dorbar Shityllup Ka Pyrthel la ka long kaba ngi kwah,
 laia kam long shisha kaba lah ban tarap ia ngi ban leh ia la ka jong
 ka kam

Kine ki jingkvili kiba da dei eh shisha ki long ki jingkvili kiba
 ki balang kila kvili khnang ia ka Dorbar Shityllup Ka Pyrthel ba
 kan pyrkat bad leh ei ei bad katba ki enem ki nangaid ki la
 pynwandur ia ka jingtrei kam jong ka Dorbar ha kata ka rukom
 kat ban pynbit pynbiang ia ka ban ialeh bad ki Ka balang kaba
 don ha ia ka jaka jaka ka jingiasylok kaba don ha la ka jong
 ka jong ka jaidbynriew, ka jingngelt khristan kaba don ha ka pyrthel
 aatlak ki lah ban khmih lynti ia ki artyili kiel kiel ki ban jia na
 ka jingladei jong ki bad ka Dorbar ki Balang Shityllup ka Pyrthel
 Ki lah ban khmih lynti ba yn iarep ia ki da ka jingalam ka ban
 mih na ka jingdonbynta lang ba ka jinghem jong ki bad kiwei ki
 balang bad da kaba iakynduh ia ki jingeh ryngkat lem bad ki Ki
 da ruh ban khmih lynti ba ia ki yn khot, bad yn pyngkbi mynslem,
 bad yn pynlyng a, bad yn pynbeit da kaba ki iohi ia la ki jong ki
 jingdonkam bad jingeh jong ki kat kumba ka paw ha ka jingim jong
 ka balang baroh kawei ha ka pyrthel baroh kawei

Kaba Tei la ka Jingiasylok

Ka jingjahingaid kaba angewahyrkhei jong kiba dangkhie dang
 aan ha ka balang kam long ka jinglong pynabitom jingmut tang ia
 kawei ka balang, ka long ka jong ki balang baroh Haba khot
 lang ia ki nongialam ki samla ban ia kren bad pyrkat lang ia ki
 jingeh jong ki bad ia ka jingtip shaphang ka jingpynshang
 kumno ban leh ki adang ban shem ia ki lad bathymmal ha kiba
 ia ki samla lah ban pynpoi (wallam) sha ka jinglongkhot kaba
 da kit jingmut ha ka balang Ha ka juh ka rukom ka adang ban
 tip bad angewthub ia ki lad ki buit ki jong kiwei pat ban ia kynjab
 ia ki samla ba im pathar jong kane ka pateng hynriew kaba
 mynta Kumno kaba dang leh, kum ka nukom, ha ka (Mission a-
 bam sidih) "Broad and Wide Mission" hapdang ki samla mangharong
 jong ka San Francisco, kan iarep ia ki balang ban shma ia ki jingoh
 jong ki khynab shang shang jong ka London.

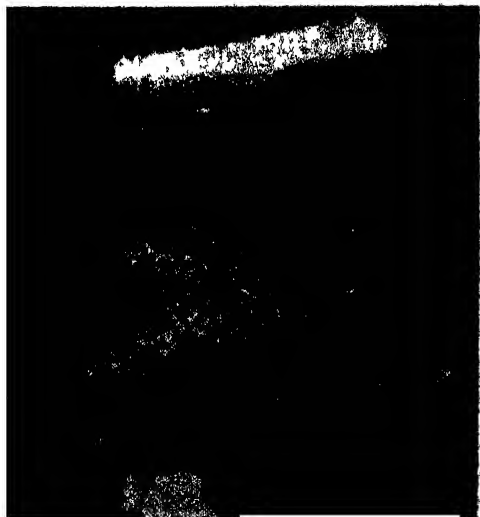
Hynrei donkam kham ban ban ia kane. Ia ki samla ia iadei
 ban wallam lang khlem khem jaid balang bad jaid byariew, hapoh

ka thain ha kaba ki im, lane hapoh ka jingiasyllok shityllup ka pyrrhei. Ia kane ka Dorbar ki Balang Shityllup Ka Pyrrhei ka leh. Hapoh ka jingpelt bad jingpyalaid jong ka la ki kynhun iatrei-kam lang (work camps) la pynbeit ha haroh ki san tyll ki ri jong ka pyrrhei, bad man ka snem da ki bazar ki samla ki lashakri lang ha kiwei pat ki ri, bad ki shah shitom na ki kti kiba pdung ne phler bad ki met kiba thait da kaba iatrei shitom lang ha ka juh ka kam, la maneblei ha ki rukom pynlaid nam kiba pher na la ki jong. bad leit phai sha la shnong bad ka jingngew bathymmai jong ka jingaiti lade namar ba ki la tohkem ia ka jingithuh paw kaba thymmai jong ka balang jong U Khrist Ki samla ki bymlah ban isahim bynta ha kane ka kam ki lah ban iadon bynta kngba ki World Youth Project ha kaba pynoh ia ka jingkyshew (funds) bad phah ia kiwei pat ban arap ha ki jaid jingtrei bathymmai jong ki samla bad pynkhlain ia ki balang bad nangroi naugsan ha Asia, Africa bad Latin America. Da Ki Jingialang jong ki samla ha la 'ki ri ki ri la pynbeit bad ia ka jingiatrelang jong kiwei pat ki sang kum ka jong ka *World Council of Christian Education* bad ka *World Christian Youth Commission* la pynoh na ka bynta ka jingthnu ban tel hapdeng ki samla jong ki snem 18 haduh 30 ia ka kynhun bakhraw jong ki samla kiba ngem jyllow ha ka jingpyndem ia lade ha U Khrist, bad hym lahshah ia ki jingiapait hapdeng ki Khristap, bad kiba aitulut ia lade ban shakri ia U Khrist ha ka jing-shakri ia la ki parabrielw.

Bad kumno pat 'shaphang ka Dorbar Ki Balang Shityllup Ka Pyrrhei bad ki paidbah ha ki balang! Man la uwei-pa-uwei u dkhoh

balang u tip ba la u leh ban bat na ri la ka jong ka jingim ba shakri
hie! bad wad ban pynheng ia la ki jong ki kyrdan jinglong jingim Khri-
tan ha ka pyrthei jong ka khah pateng bad ka trei ka kiah bad ha ka
jingim shakri shakor, ia u la rong noh ha ki rukom bad jingpynlai
kam kiba tynjuh bor ia ka jingngelt jong u bad ia ki kyrdan jinglong
jingim jong u U tip ruh ba hapteng u patibhur ba shibun ki ri ka dap
da ka jingngew pyrtshah ia ki nongtreikamnam (ki padri) bad lada
ia ka Gospel dei ban tyewa ne isap ki riwpaiddah ha ka balang,
shynrang bad kynthel ki dei ban leh ia kata ha ki jaka ha kiba ki im
bad ki trei. Na ki jaka hikai bad pynbit ia ki riwpaiddah jong ka ri
Europe, ki ashram ha India, bad ki seng jong ki riwpaiddah balang
jong ka Britian bad Amerika, baroh ki jaid jingpyrtshang bathymmai
na ka bynta ka jingialap bad na ka bynta ka jingakhi lang paiddah ki
mih. Ka jingkhuh ban pynkylla thymmai ka trei napoh napoh ha
baroh ka jingngewthuh shaphang ka jaka bad ka jing sakhi jong u
paiddah. Ki rohi ia ka jingtrei kam-trei jam jong ki ha man ia ka ngi
ha ophs, kharthana, ha lyukha ne ha par ba ka long ka bynta jong
ka jingshakri jong ka Mei U Khrist Kane kam long ban ong ba u
riwpaiddah u isakneh barom bad ki padri, hyntei ba ki riwpaiddah
ki don hi la ka bynta, ba da lade hi ki dei ban sakhi ha ka jingkohnguh
na U Khrist kum I' Traat. Ka *Lady Department* (Ka lang trekam
hydei bad ki riwpaiddah) jong ka Dorbar Ki Balang Shityllup Ka
Pyrthei, lyukha ki rukom jingpule bnish ia ka Baible bathymmai bad
ba ringjngmut da kaba pynmih thymmai ia ki jingai jinglukai ha ki
hynta bapher jong ka pyrthei, ka wad ban pynkhish jingunt ia kane
ka jingtrei. Ka long kaba da jades shiba oh ba kawei na ka kot jong
ka la ai kyrteng "Ki dak Jong Ka Jingpynthymmai".

Kumba shiphew mail na Geneva ha
ka Ecumenical Institute ha Bossey, ka
Dorbar Ki Balang Shityllup Ka Pyrthei
ka don ka kyoja jaka trei, (laboratory)
ha kaba ia ki shynrang bad kynthel na
ki jaid kam bapher bapher. na shibun ki
ri bad shibun ki balaog ia wallam ha
kawei ka jaka ban ia shem lang na ha-
roh kawei ka pyrtbei. Ki jingialang ban
wad jingtip jong ki riwstad ba dei sha-
phang ki atom, jong ki nongumar pang
(nurse), ki nongtrei ha ki phatok, jong
ki nongthoh histori jong ka balang, jong
ki nongtei jingtei, jong ki nongumar ia ki
nongpang, jong ki nongtrei ha ki khartha-
na bad shibun kiwei pat ki kynthun nong-
trei bapherbapher. Ki la long hangta ha ki

*Ka Madan shipai ha Chicago; Ka jing
ishkmen jong ka jingngelt ka ka Ammeh
baba ar, 1954.*

anema kiba dang shen eh. Kumjuh ruh ki jinghikai pynbit shuh shuh ia ki mishonari bad pastor, ia ki nongialam paitbah shynrang bad kynthel ha ki balang bad ki nongpule thioloji. Ki iashong iasah lang, ki iaduwa lang, ki pule b lah lang ia ka Batbi, bad ki iapynpaw ia ki jingeh jong ki hapoh ka jingialam jong ki nonghikai ba la buh khnang ha kata ka jaka, kiba la wan na Germany, na United States of America, na Greece, bad na Central Africa. Barobor, kim ju lah barobor ban shem ia ki jubab, hynrei ki shem ia U Khrist ba ka rukom kaba thymmai.

Kumba sawhe i shitung ha ka por tlang, hapoh ka jingialam jong ki juh ki nonghikai kiba don hangto bad kiba la phah kyrpang ban wan hukai, ka Bovey ka ai jaka ia ka *Graduate School of Ecumenical Studies* ha kaba kumba 40 ngut ki briew kiba iapher ha ki rta, kham-bun ki nongpule thioloji kiba la wan na shibun ki balang bad shibun ki ri, ki ia pule ha ka jaka kaba ka lyer jong ka ka long thymmai ia ki bad ruh ha ka jingiasylok lang kaba thymmai. Da kaba buh hapdeng ia kawei ka jingpyrkhat (ne kam) ba donkam eh ha kane ka por ka jingwad ia ka jingialong kawei, ki laleh tynegh lyngba ki diengpynkiang jong ki iapher jong ki, ha ki jingmanehlei bad jingpule, ki da batkhak ia ka jingiohngait ia ka jingialongshitylli kaba paw ha jngai bad ki da mad ruh ia kata ka jingialongshitylli kaba U Khrist U la ai bad kaba long ka mon jong U kaba ka Balang jong U baroh kawei ka dei ban tip

Ngim dei ban shu shim ha ka ktien kaba kylli ia ki jingkylli kiba ktah eh shaphang ka Dorbar Shityllup Ka Pyrthei ka la long ka ktien jong u rangbah (shynrang). Ka lah eh hi ruh ban long ka ktien jong ka kynthel. Ha shibun ki balang na kiba ia kane ka kotrit yn pule, yn shu shim ba ym shym don jingeh shaphang ka jingiatrei lang hapdeng ki shynrang bad ki kynthel ia ha ka Balang ne ha ka imlang-sahlang. Kito kiba shu kylli wat tang ia ka jingkylli shaphang ka kyrdan jong ki kynthel lah ban niew ia ki kum ki nong-kyrsan ba ia ka jingkhith ki kynthel kiba long khyllah bad ba leh jubor. Hynrei ka jinglongdkhot bad ka Dorbar Shityllup ka Pyrthei ka buh ia katto katne ki jingkylli kiba ktah shibun eh wat ia kine ki balang. Hato ki rukom trei ba ju long baroh shikatta ia ka bynta ki kynthel ha ki balang ki long kiba biang? Hato ka dur bad ki jingpynbeit kam jong ki seng jong ki kynthel ki long kiba da ai jinghun shlah? Hato ia ki kynthel ia ai ka lad ban leh ia la ka bynta kaba biang ki kam jingshakri jong ka Balang?

Ha ki ri kiba khraw bad hapdeng ki pait babun bah ka jaka bad ka kyrdan jong ki kynthel ha ka Balang bad ha ka imlang-sahlang. bad ka kam jong ki ha ka jingiashimbynta lem bad ki shynrang ka long kawei na ki kam-bech badei ban pyrkhat kyrkieh. Shibun ki seng ki kloi ban tohi ba ka jinghikai Khristan shaphang ka jaka jong ki kynthel ha ka jingapoikba poiman, ha ka jingtreikam-trojam, kaka rukom (ne daster) ka ka imlang-sahlang, ka long kaba pynkylla lat andong-shadong.

Pynban teng teng ka balang ka la pynbna ia kane ka Gospel bad hikai ia kane ka jinghikai ka sah dien haba la pyrshang bad ki jingpynkylla ne jingpynthymmai da ki bor pyrthai ia ki rukom jinglong jingim ha ka jaid bynriew bad ha ka imlang sahang ha ka juk jong ka hi. Bad kaei kaba ki balang na Sepngi ki loh jinghikai (ne jingangewthuh) para ma ki shaphang ka jingkylli ba pynhitom jingmut ia ka jingtreikam shabar (na la fog) da ki kynthai kiba la la shongkurim bad ba la don la khun la kti!

Lyngba ki snem ka Dorbar Shityllup Ka Pyrthai ka la pyrshang ban buh ia ki kam kiba kum kine hakmat jong ki balang. Kine ki long ka bynta jong ka ka jingpyrkhat bad jingim khristan ha kaba ki balang jong ki ri baroh ki la shem ba ka jinglongdkhot jong ki ha ka Dorbar Shityllup Ka Pyrthai ka la pynmih ki jingkylli ban pyrkhat bniab biang ia kiei kiei kiba ki la shim ba ki long kiba dei bad ban wad ia ka nongrim jong kiei kiei ba la pdiang kum ki Jinghisha.

Ia kine ki kam kiba khia shaphang ki samla, ki 'riewpaldab, ka jinghikai ban poi sha ka jingialong shitylli, ka jingiatrei lang jong ki shynrang bad ki kynthai ha ka Balang bad ha ka imlang sahang, la kynthup bad la shimi da ki tnat trei kam ba kyrpang (department) jong ka Dorbar ki balang Shityllup Ka Pyrthai, ba la pynlumlang ha ka tnat (division) ba la ai kyrteng " *The Division of Ecumenical Action* ". Ka jingialeh tyngah ban ialong shitylli bad ka jingiatrei lang ha ka jinglapule bniab bad jinghakri dei ban labud ryngkat da ka jingpynthymmai bashisha jong ki balang ha kine bad ha baroh kiwei pat ki liang jong ki jingim jong ki.

Ka Daw jong ka Jingkyrmen kaba don ha Ng!

Ki Jingkylli shaphang kumno ka Dorbar Ki Balang Shityllup Ka Pyrthai ka shakri ia ki balang kiba long ki dkhot ym dei ban jubab da kaba kdew sha ki jingialang (conference) bad ki jingleit kylleng kylleng (travelogues) jong ki khot bad nongtrei jong ka. Ha ki balang la siti ia ka Gospel kaba ki dei ban laiwad ia ka ban angewthuh ban im, bad pynshai.

Lada baroh ki balang ha ki jaka bamarjan, kum ka nukas, kynsan kynsan ki ia rai ban iatrei lang bad ban isahiang, kin sa lapat noh pat shen shen lada kim ehym la isah lang ha ka nongrim jong ka jingpyniasuk kaba shisha, kata ka mut, da ka jingiasangewthuh jingmut kaba shisha, da ka jingkylla kaba mut kaba naduh ka mynalam, bad daka jingangewkynduh kaba naduh poh, bad tang ha kane ka rukom ki lah ban long kiba kohnguh da shisha ia ka jingkhoh jong U Khrist. Ka jingialong shitylli ka mut kham palat ban ia kaba sah wan ialong lang; ka long ka jingpynpaw ia ka jinglongshitylli kaba la ai ha ngi da U Khrist.

Ki balang, lyngba ki nongialam bad ki riwshemphang jong ki kiba la aiti isalade sha ka kam ban wallam ia ka jinglongshitylli jong ka Balang U Khrist, ki la shim ia kane ba ka long kaba shicha ha ki engi baadang jong ka jingkhik na ka bynta Ka Jingngait bad ka Jingpynbeit kam (Faith and Order movement). Haba ki la lah iaid lyngba ka jingmih kynnan jong ka jingshirhem ha kaba isohlang ki la edang ban angewthub haduh katno pat ka jingpynsiew ka la mih na ka jingipait ha ki apah anem Ki balang kim shym la don ha ka jingiasangwbia para ma ki slem slem ba haba ki la edang ban ia kren kawei ia kawei pat ki la shem ba katba ki la pynlonkam ia ki juh ki ktien ki la iamut pat ia klei kiei kiba iapher bak lybak Ki la shem ba katto katno ki la kham ban ia ka hor (bad jingdonkam) jong ki jinghikai bad jingleh ba la ju don pateng la pateng bad katto katno pat ia ka bor (bad jingdonkam) jong ka Baibl Ki la shem ba ki la khinh kawei ia kawei pat na jngai da ki khmat kiba la hashia bad la pule ia ka histori ka balang da ka jingmewshiliang khmat tang ia la ka jong ka bang Ki la shem ba wat ka long ba la pynakhlad, 17 Mynsom Bakhaid u la isalam ia ki jingiasyllok (seng balang) bapher bapher sha ka jingshemphang ia ki bynta (ne shu) bapher jong ka jingbisba jong ka Gospel Ki la shem ruh ba haba ki la pynsha ka pud ban jahap ne iader jingmut ha ki jinghikai mam shong tynai, ki jingiasaidna na kiwei pat ki thymmet kiba pher ki la edang ban mih kiba la pynwit ia ka jingmud shaphang sha ka jingialent bad jingiasuk kaba paka. Ki jingpyrkhat tang na ka bynta ki jingbit ia ka jong ka jaidhynriew, ka jait ka khong, ka seng ka kynhun ki la edang ban pynpaw ia lade ha madan. Ka jingthaw ka Darbar Shityllup Ka Pyrthet ka long ban wallam lang ia ki riwstad thiolip bad ki riw-nang riwstad jong ka pyrthet ban iapyrkhat bad iatrei lang ru ka bynta kane ka kam jong ka jinglongshitylli ki Khristan. Ka jingthrang ia ka jinglongshitylli kaba kham bang ka don hapoh kawei pa kawei ka bynta jong ka jingtrei jong ka Darbar Shityllup Ka Pyrthet, hynrei la kham pynpaw ha ka Faith and Order Commission and Department jong ka. Ka jingpule bniah shaphang "U Khrist bad ka Balang", shaphang "Ka Jinghikai Patong", bad shaphang "Ka Jingmut jong ka Jingmane", bad ki jingpyrshang ban pyniader bad pynshongdor ia ka jingktah jong ki bor byniader bad ka jinghikai (theology) kum ka jinglehniam lehrukom kaba habar (institutionalism), bad ka jingai jingtip ia ki jingiasohlang kaba la jia, bad ia ki jingiakren angewthub jingmut na ka bynta ka jingiasohlang kawei, kine ki long katto katno na ki kam jong ka. la kine baroh la leh na ka bynta ban shem ne loh ki jubab ia ki jingkylli. Ka mut ain ia ki Khristan ban shah pynbaptis ha ka kyrteug jong ki Lai-ha-Urei bad pynlong dkhoh ia ki jong kawei ka met da kata ka jingleh? Ha kano ka rukom U Bei U dang khot ia ngi ban pynpaw ia kata ka jinglong shitylli ia kaba U Khrist U la duwai? Ban wan isalong lang hajuh khlem da pyrkhat bha kan long kaba mynaw kumjuh kum kaba angewhun ban shu ia sah ha la ka jong ka jong.

Kam dei na ka bynta ka jingbit ne jingmynstoi jong ka Jingngait bad ka Jingpynbeit trei kam balang ba ia ki apah bad jingkynshaw jong ka

*Die beschreibung der arten, so in Jumbilla (westlich von Afrika) durch den Herrn Johann
in zwei theilen der ist beschriben.*

Jingstad ka pyrthei Khristan la lum lang da ka Dorbar Shityllup Ka Pyrthei. Kunjun kunja ha ka pyrthei jong ki kam (ne jingleh) bakhraw ha ka liang saian ia ki jinghem bakhraw la shem da ki riwstad (scientists) kiba ia trei lang ha la ki jong ki jong ki kynhen, kumta ruh ia ki jinghem thymmat bad bakhraw ha ka liang ka pyrkhat pyrdain bad ka jingangewthuh Khristan la pynlong da ka jingistrellang para Khristan. Man ia ka ang U Trai ha ka jingmaneblei jong ki balang ngi ong akhem ha ki jingphia jingngait bad jingrwai laroh bad jingduwai ba U Jisu Khrist U long U Trai. Hynrei ka mut aiu kata? Ia kiba bun ka long ka jingong tang na ka rymmiang shyn-tur, hynrei kiba kham shibun pat ka long ka jingkhot ia ka jingpynabhi-tom bein bad ka jingbanbor.

Ba U Jisu Khrist u long u Trai ka long ka nongrim jong ka jingngait Khristan bad uba hapteng ha ka khubor ka Baibl Aiu ka Baibl ka mut haba ka ong akhem ba U Jisu Khrist U long U Trai halor ka Balang bad halor ka pyrthei! Ia u dkhoh paidbah ka balang ka jingngait jong u bad ka Baibl jong u kim long kiba mut kham palat lada um kit khia bau shahshkor ia kaei ba ki riwkhraw pyrkhat Khristan ki iathuh ha u lyngba ka jingpule jong ka Dorbar Shityllup Ka Pyrthei shaphang ' Ka Jinglongtra i jong U Khrist halor ka Pyrthei bad ka Balang ' (The Lordship of Christ over the World and the Church).

Don kiwei pat ki lad ban ia kynduh markmat bad kane ka jingphia khristan ba U Jisu Khrist U long U Trai. Ngilah ban adang na ka jaka kaba ngi don. Katno bun ki mar ki mata, ki briew ha Sepngi ki thied na Ri Asia? Ki don shibun bah. Kaei kaba don ha lyndet jong kine ki mar ki mata? Katno ka jingroi ha ka kamai kajih, ha ka trei da ki kor ki bor, katno ki jinglong kiba iadei bad ka jinglong jingim briew ki don ha ka jingtrei kam trei jam? Katno bun ki Khristan ha Asia bad Africa ki kwah, ha ka kyrteng jong U Khrist, ia ka jingpynaram ia ka jingthngan bad ka jingduk hapteng ki briew? Kaei badei ia ka ban leh? Donkam ia ka jingpynkylla khongpong, bad kane ka dang iaid mynta. Ki don ki jingkhithphaloh jong ka mynsiem iait ri bad ka jingkut jingmut shirhem hapteng ki briew jong ki ri na ka bynta ka hok ryngkat bad ka jinglathuid. La ngi pdiang ne ngim pdiang ia ka, ki balang ki don ka jingkitkhliah bad ka kaba ban pynlong ia ka jingpakhi kaba ktah jngai ha kane ka jingialoh kaba radbah

Ka Dorbar Ki Balang Shityllup Ka Pyrthei ka ia ai ka jingpyrkhat kaba ha khmat eh ia ka jingpule bniah ha kylleng ka pyrthei shaphang "Ka Jingkitkhliah lang ki Khristan ia ki Ri ba don ka Jingkyila atet ha ka imlang-sahlang" (The Common Christian Responsibility towards Areas of Rapid Social Change). Ki riwstad ia ka jingiadai ha ka imlang-sahlang (social scientists). Ki riwstad ia ka niam (theologians) ki riwstad ia ki kam badei ia ka kamai kajih bad ki nongialam ha ki kam saihuma ki ia loh buh thikna na ka bynta kane ka jingpule ha ki jingialang ki jaidbynrlew bad ki ri, ha ka jingialan lang bad ki jingpule lang kiba btin lynti shaduh ka jingialang

Kaba sam jingbam ia ki nongphewir ha Middle East

ki ri ha ka pyrtel kaba ia long ha Salonika, ha Greece, ha n July 1959. Ha ki jaka ban tynjub, ban pyndei ia kane ka jingpule ha Northern Rhodesia, Copperbelt, Kenya, Liberia Kerala, Sao Paulo, South Africa, Northern Sumatra bad ha Japan, ki beiw shyrrang bad kynthel ki ia pyndonkam kum ki Khristan ia ki jinghem ba ki ia ioh na kane ka jingpule ba ki kam sainhima, ha ki seng ki nongtrei byt la, ha ka jingiatrel lang jong ki nongkyndong. Iaki Khristan jong ha Bi Mihagi bad Ri Sepngi ia pynwan lang ban iadonkti langbakane ha kam ban wallam ia ka jingim ba bun syrtap sha U Jiau Khrist kum O Tral.

*Ka ing na ka bynta ki khaa ki nongphatohir ha
Belgum*

*Ka kot naka bynta ka khraa jing ki 'niew rangh' ha
ka Balang Salomay, Hulla*

Ha kano kano ka balang kaba rit ne bakhrav ka kyli la ia ki jinglonkam jong ka la pynloh ka ka Dorbar Ki Balang Shitilap Ka Pyrthai ka long lehso kham palat ban ia kaba ka la mut ne thmu Ia ka jubab dei ban ai kat kum ka jingkitkhleh Khristan na ka bynta bad ha ka jingkhleh han pynkylla ia ka jinglong ha ka imlang sahlung ka jubab kaba mut ba kin ym lah lano lano ym tang ban "ong lyndet (spel) ia ka jingphla jinggeit lane rawai ia ka jingruwai" ia U Khrist kum U Trai ha kawel pat ka kynti ne ka por.

Kane kam long lut baroh. Kine ki jingtuid tyllap jong ka myn- siem leit ri ki loh (ahem) lynti ha ka jingpynkhleh-im pat ia ki rukom bad duster jinglong jingim barim bajah, bad namar kata ruh ha ka jingpynleng pat ia ki niam barim bajah, bad ha ka jinghdup (jingpdiang) ia ki rukom pyrkhat ba kynja pyrthai ha ki kam saia hima jong kane ka por mynta. Kano kano na kine ba mut ka jing- kyntait ia ka jinggeit Khristan bad ia ka Balang Khristan kum kiet kiet ki bym dei ban da salia (ne kit khia eh), ia kiba la wan pyurung ha ka ri da ki nongwan jop hima bad nongaynahar ha wan na keri nongwei. Ia ki balang Khristan la ju niew bunaten kum ki nongwan- bud synran ia ki jingwanjop hima da kiba na shabar ia kiba la kyntait, lane kum ki jak apkem jong ka jingwan thombor (ne jingwan leh- traikhleh) ba thymmar ha ka liang ka kamai ka hajih ka oh ka duh, ia kaba ym don ba angewbha. Ka mut aia kane na ka bynta ki miahon jong ka Balang, bad ha ka jingpyndep ia ki kam talap jong ka! Kumno lah ban pynangewthuh shai ba U Jia U dei ia baroh! Kumno

ka jingpynbaw ia U Khrist kum U Trei ka mut ia ki Hindu bad ia ki Budhist bad ki Muslim kiba la shah kem da ka jingngewakham jingmut ba thymmai shaphang ka jingbit jingbiang jong ki niam ia jong ? Kemane ki balang ba kine ki ri ki leh ban pynehai ba ki long ki balang jong ki para ri, kiba iadei bad ki jingangnad jong ki hi, pynbaw ha kahuh ka por, ki lalong kawei bad ki paitiang U Khrist kiba ha kiwei pat ki ri ? Hato ka Balang ka lah ban dawa bad pyndonkam kem la ka jong ia ki rukom ai jingtip paidbah kum ka radio, ka television, ka kot khubor, ha ka jingshakri ban pynphriang ia ka Gospel ? Kine ki long ki jingkylli kiba kano kano ka balang marwei kan ym lah ban jubab. Ka dei ban don kano-ma-kano ka jingthawbuit ba la pyrkhat bad pynwandur ha ka jingialong shitylli bad ba la pyntrei kam ha ka jing-sakhi ba iadei lang bad don bynta lang.

Ki balang ba long dkhot jong ka Dorbar Shityllup Ka Pyrthei ki la pynkbreh ia iade da ka Study Division kaba long ym tang ban shu wad bniah bad lum jingtip ha ka jaka ba la pynkyrpang bad bym don jing-iadei bad kiwei pat, hynrei kaba long ka lad ban pynphriang ia ka jingwad jingtip, da kaba wallam lang ia ki riewnang riawatad bad pyn-iawoh bad bad ia hynrap lang ia ka jingtrei jong ka kum ka nongrim na ka bynta ban seng ne pynieng ia ka rukom bad buit trei kam ki Khristan. Ha ki liang treikam jong ka kiba dei shaphang ka Jinguelt bad ka Rukom treikam (Faith and Order) shaphang ka Balang bad ka Imlang sahleng (Church and Society) shaphang ki Jinguelt badei ia ka Kam ialap bad ka jingtrei ki Mission (Evangelism and Missionary Studies), baroh da ka jingiatreilang kaba ia jan eh bad ka *International Missionary Council* kane ka *Study Division* ka wad bad pyrsang ban pyndep ia kane ka hukum kaba ki balang ki la pynehet ha ka.

Kaba Ai Ka Sakhi ia ka Jinguelt jongngi :

Ki nongshanusa ki lah eh da kaba engwedei ban ufor ba "Ka Jinguelt jingtip bad jingngewthuh badei lang ia ka pyrthei bad ka jingwad-bniah ban ioh ia kane ka jingtip bad jingngewthuh ki long kiba donkam, hyurei ngi lah ban ap tad haduh ba ia kune ki jingpyrsang ia pyndep bad ia ka buit treikam thymmai ia shua ? Ki briew ki thangan bad ki long khlem ing khlem sem mynta bad ki balang ki shah shitom bad ki don ha ka khim khat. Afu ka Dorbar Shityllup Ka Pyrthei ki leh mynta !"

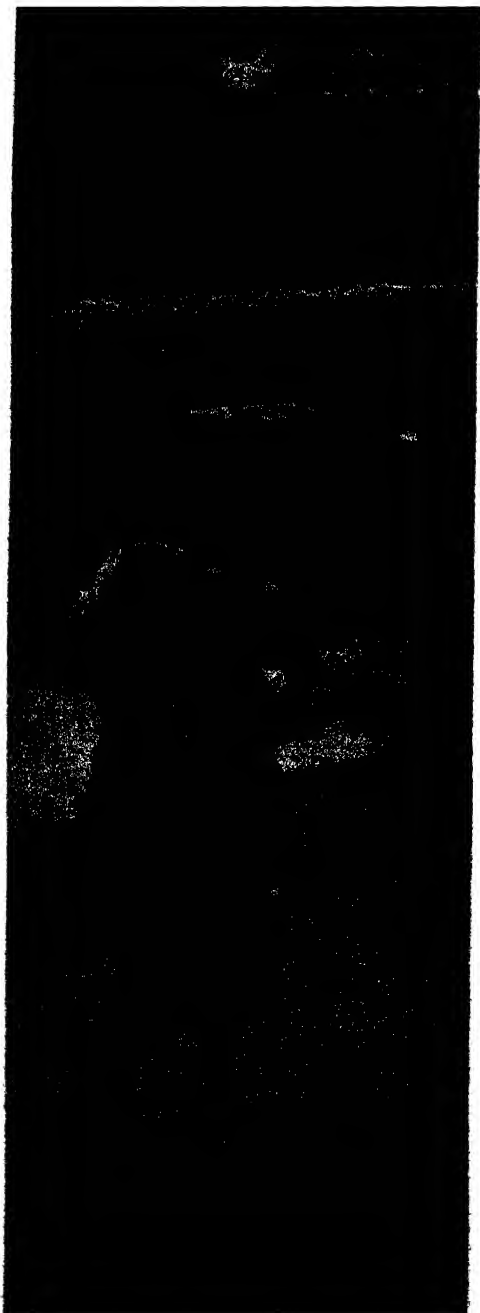
Uno Uno uba tip ei ei shaphang ka Dorbar Shityllup Ka Pyrthei un kubur ba ka jingshakri jong ka ia ki balang ha ka jingai jingtip jingngewthuh bad ha ka jingwad jingtip jingshemphang ka long ha ka jingmut baebisha ka jingtreikam, hynrei naduh kaba edang ki balang kiba long dkhot ki la iohi ba don katto katne ki jingshakri ba kyrpang ha ka jingkohnguh ia U Khrist kiba ki dei ban leh da kaba ia pyrkhat lang para maki, bad don pat katto katne kiba ki dei ban ia trei lang. Slem shuwa ba ia ka Dorbar yn seng ki balang ki la edang ban intrei lang ha kine ki kam shakri. Ki la shu iawan long mon engwibba hi ban latrei hapdeng ki koidi thama bad ki nongphatwir na ki jingshyrkhat

jong ki stung bad ki kamra ba
dap da ka lyer bih, bad ban ia-
rap la ki hingmane bad ia ki briew
ba la shah pynjot da ka thma ha
Europe bad ha Asia. Kum ka
jingpyrshang ban leh ei ei na ka
bynta kane ka jingdonkam ki ba-
lang ki la edang ban iawad kawei
la kawei pat bad ban angewthuh
ba ki la dei ban lasnoh kti lang
ban pyntrei kam ia ka jinglong
sordar bastad halor ki bor, ki
buit bad ban isleh ban trei ia ki
katto katne ki kam kiba kyrkieh
eh. Ka Dorbar Ki Balang Shityl-
lop Ka Pyrthei ka la buh pynap
ia ka iing bad ban lum ban pyn-
phriang ia ka jingtip shaphang
ki jingdonkam, ia ka lynti ban
pdang bad phah jingiarap bad
ia ka atiar na ka bynta ka jing-
iatreikam lang.

Kael kaba la edang kum ka
jingpynbeithkam kyrkieh ka ban
neh tang shipor ka la man jong
pynban ba dei ban niew ia ka
kum ka kem kitkhlieh ka ban
neh slem. Ki balang kiba la ia-
tehsong lang ha ka jingpdang ia
U Khrist kum U Rlei bad U
Nongpynim kim lah khlem da
pynpaw ia ka jingiasyllok jong ki
ha ka jingiarap markylliang. Ki
balang kiba ia pynbna lang ia ka
Jinglongtrai jong U Khrist halor
ka pyrthei kim lah khlem da
kner ia la ka jong ka kti ban
iarap ia baroh kiba don ha ka
jingkyrduh bad ka jingshitom.

Kane ka jingshakri ka la long
kaba khrawbah khrawaan. Ha
ka enem 1959 ki balang ki la ai
ki jingai kum u khaw ha dud, u
kaw etc, kiba la shong dor haduh
85 million dollar. (kata kumba
Rs. 42,50,00,000/- tyangka). Ki
balang ki la iatrei lang ruh na ka
bynta ki briew kiba long khlem

*Ka lawei jong une u khynnah
ha long ha kam ki Khristian.*

ing khlem sem, khlem hima khlem sima lyngba ka Refugee Service jong ka Dorbar Shityllup Ka Pyrthei. Naduh ka anem 1948 ia ki 2.30.000 ki nongphetwir la pynioh jaka shong ba ki ing bad ki ri kiba thymenai bad la pynioh jingtrei jingktah ruh de. La pynioh ruh ha ki bun bazar kiwei pat ia ka jingsumar ia ka jingkoit jingktah, ka jinghikai ia ki ktien (kron), ka jingpyndit ha ki jingtrei, ka jingai jingnang jingstad, ka jingabuit ban bit ban biang ha ka jingim, ka jing-shakri ia ka jingim mynsiem, bad ka ai ruh de ka jingsumar bulah hyrpang ia kiba pang bajhia kiba auna-entu bad kiba la tymmen.

Haba ka jingehem jinjar ka wanlap kynsan namar ka thma, ka iashoh iadat pohahnong, ka shiei-um badujumai ki balang ki mih bad ieng ban iarap la ka khubor jong ka jingahem jinjar la pynphriang shiayndon da ki khubor bastet tam sha kyllong sawdong ka pyrthei bad hunsien tang hapho ka 12 kynta ka jingiarap na ki balang ka la lah don ha tynti.

Ia ki balang la pynioh lang da kane ka jingshakri ban iarap mar kylliang ha ka rukom ba bun jaid bad babun syrtap. Ia ki pastor bad ia ki nongtreikam balang hapang la sumar ha Switzerland bad kiwei pat ki ri, bad la wallam sha ka iing shongpyngad jong ka Dorbar Shityllup ka Pyrthei, ha Casa Lacarno. Ia ka jingai jingpyndap dawai dashin la phah sha East Europe. Ia ki kot pule Thioloji la ai na ka bynta ki balang ki bym don ki jaka bukkot (ki library) lane ki lad ban pynbiang ia kito kiba ki la don. Da ka jingpyndit ban ai baibam (scholarship), ia palat 2000 ki nongpule thioloji la pynioh ka lad ban leit pule pynbit ha ki ri bad ki jaka hikai (seminary) ki bym dei la ki jong, bad kumba 130 ki nongpule man ka anem ki la ioh jing-myntoi ha kane ka rukom. Ka jingpynpoi ia ka jingai iarap kam ha jingbam jingduh, bad ka jain ka nep sha ki briew kiba kyrdub, ka jing-pynshlur ban iarap ia lade ia ki kynhun khristan bad ki song balang lyngba ka Ecumenical Loan Fund, ka jingkyrhan ia ki kynhun leit-trei kam mon angewbha ha Greece, Italy, Kenya, Tunisia, bad ka jingbhorthi ia ki nongtrei iarap ki long baroh ka bynta jong kane ka jingshakri ba bun syrtap bad ba bun jaid ha baroh ki ri kiba ki balang ki lah leh lyngba ka Dorbar Ki Balang Shityllup ka Pyrthei.

Kaba shai bha kdar ba ka jingshon jingmut ka long ha ka jingshakri, hynrei ia ka jingshakhi jong ki balang la pynkhlait da kaba iarap ia ki ban shakri ia kiba kyrdub kiba don baroh sawdong ki jingktah jong ki. Ia ka jingieng na ka bynta ka jingialong shitylli la pynkhlait ruh, namar bunien ki jingiakynduh lang kiba nyingkong hapdong ki balang kiba don ha la ki jong ki jaid jinghikai bad rukom pynleid niam bad na ki jaid bynriew bapber bapber ka la long ha kane ka jingiatrei ban iarap markylliang. Haba ki balang ki la ia batkti khak ha ka por ka khim khat bad ka jinjar kim juh kylla dien shuh da kaba jem sha ka jinglong kyrpang marwei bad jingiakhlad la ka jong ka jong.

Lehse ym ju don hangno hangno ba ki balang ha kane kane ka ia ka ki kham ia don kti lang ban la kaba ki don ha kane ka kam. Ka

fingkyrahan ia kano ka jinghakri ka wan na kine ki balang bad ka tuid sha kiwei pat ki para balang kiba don ha kiwei pat ki ri bad ki jaka.

Ha kaba pynkhreh, pyntreikam lang bad ha kaba pynlong ka atiar jong ka jinghakri kaba kum kane ka Dorbar Ki Balang Shityllup Ka Pyrthei lyngba ka *Division of Inter-Church Aid and Service to Refugees* (Ka Jingiasoh lang ki Balang ban iarap bad shakri ia ki Nongphetwir) ka pynlah ia ki balang ban ai ka sakhi ia ka jingieit jong ki ha U Khrist na ka bynta para ma ki bad na ka bynta ki para briew baroh.

Sha Ka Lynti jong ka Hok bad Ka Surok bah jong ka Jingsuk

U dkhot jong kano kano ka balang ba khlium ne mudui ba ki balang ki long kiba khlem bor ha ki kam ba ialei bad ka sain pyrthei bad ha ym don mano mano ba pule ne angap ia ki rai jong ka Balang jong u shaphang ki kam ba man ka ngi jong ki hima ha ka pyrthei, un long kham thanda bad kham kyrmen lada u la tip ia ka jingtrei jong ka *Commission of Churches on International Affairs*. Ha shuwa ba yn seng ia ka Dorbar Shityllup Ka Pyrthei ia kane ka *Commission* la pynieng ha ka anem 1946 da ka jingialeh lang jong ka *International Missionary Council* bad ka *World Council of Churches* ia kaba dang shu pyrshang bad ialeh ban paw pyrthei. Da ki ophis jong ka ha New York, London bad Geneva, bad da ka jingiarap jong ki rangbah kiba ia ai jingmut lem ha ki 26 tylli ki ri kiba iapher iapher ka wad ban ai jingtip ha ki balang shaphang ki kam kiba long da shisha ki daw na kiba mih ka jingia-kynat bad ka jingiatyngkhuh bad ka iarap ia ki ban iatrei lang la ha la ka jong ka ri, ha ka jaidbynriew, bad ha ka pyrthei satlak. Ka pyrshang ban pynsengow ia ka ktien jong ki Khristan ha ka por bad ha ka jaka ki bor synahar ne sorkar ki rai ne leh ei ei haba ka jingsuk bad ka hok ki don ha ka jingma, bad haba donkam ban leh ei ei kaba kyrkieh ne jop ia ki jingeh. Man ka ngi ki nongtrei jong ka ki It bad peit bishar bniah ia ka dur ba kylla ha ki kam sain pyrthei bad ki iadon lang ha ka jingpyrkhat kam ha ka *United Nations*, ha ki *Summit bad Foreign Ministers' Conference* bad ha kano kano ka jaka ha kaba ki lah ban leh ei ei na ka bynta ban khang ia ka thma bad ban pynieng ia ka jingsuk.

Ki Jingpyrkhat kitkha jong ki balang na ka bynta ka jingpynduh ia ki tiar ialeh thma ka paw shai ha ki jingkren tynggeh jong ka Central Committee bad ka Executive Committee jong ka Dorbar Ki Balang Shityllup ka Pyrthei, bad jong ka *Commission* hi, da kaba kyrahan ia ka jingpynsangeh ia ka jingpyrshang pynbthei ia ki tiar thma kiba da ki atom, ia ka jingpynlong ia ki jingiateh kular ban pynduh ia ki tiar thma hapoh ka jingkhmih bad jingpynshar lang para hima, bad ki jingpyniad shaphrang shuh shuh ban wallam ia ka jingkylla bad ka jingiapynbeit kaba da ka jingiasuk isain. Ha ki jingjia ba khim khaht jong ka Ijypt bad ba ka Hongkong bad ha ki jingkuhar ba neh alem ha Cyprus, ki nongkitkam jong ka *Commission*, katba ki

dang la wad jingmut jingpyrkhat lem na ki nongialam jong ka-balang bad ki nongsein pyrkhei, ki la ple ruh ia ki lad ba pynsuk bad pynsem bad ai jingtip bad wad ia ka jingiapynbeit kaba kloi bad kaba hok.

Halor ka nongrim jong ka jingtip kaba bulah ka Commission ka ialeh ban pynpaw ia ki sorkar man ka por ia ka jingjinjar jong ki nongphet-wir bad ia ka jinglah bad jingbit ban don ka jingiatrei lang ki jait bynriew na ka bynta jong ki, katba ki jingpyrkhat (ne ki kam) ba dei bad ka jingiatluid ha ka niam, ka jingiarap para hima ban kyntiew ia ki briew ha ka kamei kajih, bad ka imlang sahang, ki jingeh ba mih na ka jingbunbriew ha ka pyrkhei, ka jingmanbha bad ka jingsean (jingiaid-shaphrang) jong ki ri kiba dang shaniah ha kiwei pat, ki shim ia ka jingiapynbeit jingmut baalem jong ka bad ki pynmih ia ki jingiakren angewihuh jingmut bathanda bad ba briab bad ia ka jingpyrkreh baeani bad jinglum jingtip kaba shisha na ka bynta ka jingialam jingmut ia ki rangbah balang.

Ki jingiakut (ne ki rei) ha ka jingialang jong ka kynben balang (kum ki Assemblies etc.) kum dei ban shu jah noh. Ia kine ki jingpynpaw jong ka jingangew bad ki jingbisar Khristan la wallam da ka *Commission of Churches on International Affairs* sha ka jaka ba lah ban pynlongkam ia ki, kaba long shibynta jong ka kam sein pyrkhei. Ka Commission ka iarap bad ka pyntip ia ki Khristan ba hitkha shynrang bad kynthei kiba da pyrsang shitom ban tip ia ki bait ne rukom da kiba la pynlong ia ki rei ha ka saifi pyrkhei bad la pyntsei kam ia ki. Hangne don kaei kaei kaba thymmai kaba iadei bad ki jait bynriew shityllup ka pyrkhei kaei kaei kaba da don ne long shisha uamar ba ka don ka Dorbar Ki Balang Shityllup ka Pyrkhei.

Kaba iathuh ia ka Khubor

Ka don kawei ka kam kaba ka Dorbar Shityllup ka Pyrkhei ka dang shu sdang, ka kam ban lum bad pynphriang jingtip kylleng. Ka ktien kaba kylli kaei kaba ka Dorbar Shityllup Ka Pyrkhei ka leh, kumno ka iarap ia ngi ha ka balang jong ngi kaba la kaid hapdeng ki jingeh, ka ktien ia kaba la lohngew ha kylleng sawdong ka pyrkhei, ka long kaba pyni ia ka jingkhraw jong ka kam. Ka Dorbar Ki Balang Shityllup Ka Pyrkhei ka don ka *Information Department* kaba da ki ing shonkot ka balang, bad ki kot khubor man ka ngi, ka radio, ka television ki jingpyntidur (films) ki kot ki sha etc. ka pyrsang ban iathuh ia ka jingiatshubkhana ha ki laityili ki ktien ba pyndonkam da ka Dorbar—English, French bad German. Hynrei don da ki spah ki balang barit bad bakhrav, bad ki millan ki Khristan ha ka pyrkhei kiba kylli "Kumno ka Dorbar Ki Balang Shityllup Ka Pyrkhei ka iarap ia ngi?" Ki dei hok ban loh ka jubab.

Ki ruh ki dei ban khmih lyati ba kin shah kylli pot haei ki lah ban leh ha kane ka Dorbar. Ki lah ban kyrsan ia ka jingiat jong ka da ki jingai jong ki. Ki lah ban kynmaw ia ka ha ki jingidaw

jong ki. Ki lah ban laibuh ki jingtylli bad nang lai wad jingtip shuh shuh. Ki lah ban pyukreh is lade ben shah ehkor bad jubab is ka jinghot aba ka jinghakri ha ka kam badei lang is ka pyrtbei haba bad kumba wen hi sha ki. Hynrei kin shakri bha eh is ka Dorbar Shityllup Ka Pyrtbei bad is ka jinglakhth ban talong shitylli ym da kaba pynleit jingmut lut khoit tang ha ka Dorbar kumba ka long,

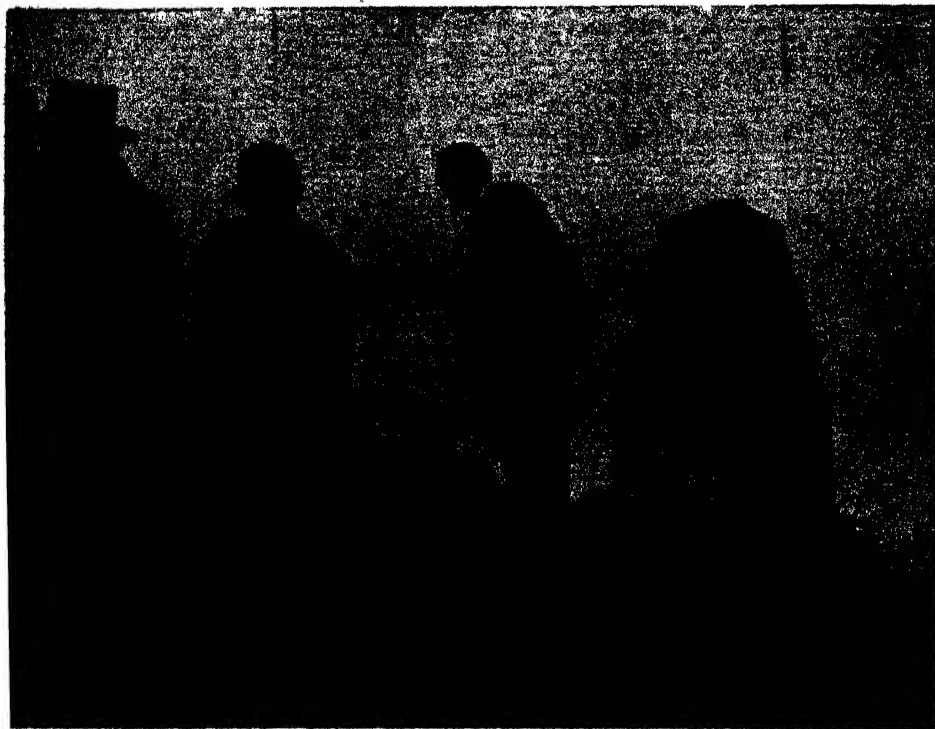

Lo donkam is ka jinglaphah jingtip.

lymne ha ki balang ba long dkhoh jong ka, hynrei da kaba pynneh den is ka jingseit ha Uta Uba long U Trai jong ka Balang bad jong ki Balang bad jong ka Pyrtbei. U long ka tlong jong ka Jungialong shitylli, Ka Jingsakhi bad ka Jingshakri jong ka Balang. Dei Ma U, haba is kyntiew shajrong, Uba ring is ka Balang bad is ka Pyrtbei sha Lade hi.

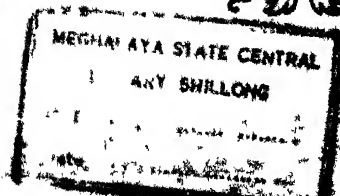

Ka Jingieap patibak ka Modon.

88

**La Pynmih da ka Khasi - Jaintia Presbyterian Synod,
Church House, Mawkhar, Shillong.**

**La shon da O. H. Rease ha Khasi - Jaintia Press,
Mawkhar Main Road, Shillong.**

— 102 —

2,000]

1961

[Ka dor Re. 1.00]